

Talousarvio 2027 ja taloussuunnitelma vv. 2028-2029

Kaupunginhallitus 2.11.2026

Kaupunginvaltuusto 23.11.2026

Sisällys

1. Kaupunginjohtajan katsaus	4
2. Lohjan talousarvio 2027 pähkinäkuoressa	5
3. Yleisperustelut	5
3.1 Taloussuunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat	5
3.2 Taloussuunnitteluprosessi	6
3.3 Lohjan kaupungin organisaatio	6
3.4 Taloudelliset lähtökohdat	7
3.4.1 Yleinen talouskehitys	7
3.4.2 Kuntatalouden tilanne	8
3.4.3 Valtionosuudet vuonna 2027	9
3.4.4 Hyvinvoinnin edistäminen	10
3.4.5 Ilmastotyö ja toimien taloudellinen arviointi	10
3.4.6 Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi	11
3.4.7 Lohjan kaupungin talous	13
3.4.8 Tuloslaskelma	14
3.4.9 Verotulojen kehitys	15
3.5 Toimintaympäristö	16
3.5.1 Väestön kehitys ja muuttoliike	16
3.5.2 Työllisyys	21
3.5.3 Asuminen	23
3.6 Henkilöstö	26
3.7 Lohjan kaupunkistrategia 2023-2030	28
3.8 Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta	31
3.8.1 Talousarvion osat	31
3.8.2 Talousarvion sitovuus	33
3.8.3 Vuoden 2027 sitovat tavoitteet	37
3.9 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	43
4. Käyttötalousosa	46
4.1 Vuoden 2027 talousarvion täytäntöönpano	46
4.2. Luottamushenkilöhallinto ja konsernipalvelut	47
4.2.1 Luottamushenkilöhallinto	47
4.2.2 Keskusvaalilautakunta	48
4.2.3 Tarkastuslautakunta	49
4.2.4 Konsernipalvelut	51
4.3 Kaupunkirakenne-toimiala	55

4.3.1 Tekninen lautakunta.....	57
4.3.2 Työllisyys- ja elinkeinolautakunta.....	63
4.3.3 Kaupunkikehityslautakunta	69
4.3.4 Ympäristöterveyslautakunta	78
4.4 Sivistys-toimiala	81
4.4.1 Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta	83
4.4.2 Sivistyslautakunta	92
5. Investoinnit.....	101
5.1 Investoinnit yhteensä	101
5.2 Maa- ja vesialueet	101
5.3 Rakennukset	102
5.4 Kiinteät rakenteet ja laitteet	103
5.5 Koneet ja kalusto	104
5.6 Osakkeet ja osuudet	105
6. Laskelmat.....	106
6.1 Tuloslaskelma	106
6.2 Käyttötalous yhteensä.....	109
6.3 Valtionosuudet ja avustukset	109
6.4 Myyntivoitot ja –tappiot.....	110
6.5 Verotulot	110
6.6 Toimintakulujen jakoisuus.....	111
6.7 Rahoituslaskelma.....	113
6.8 Rahoitustulot ja -menot	114
6.9. Menot ja tulot yhteensä	115
7. Strategisten tytäryhtiöiden sitovat tavoitteet.....	116
7.1 Tavoitteet	116

1. Kaupunginjohtajan katsaus

Vuosi 2026 on ollut Lohjan kaupungille talouden tasapainottamisen ja strategisen uudistumisen aikaa. Työllisyysalueen toinen toimintavuosi on mahdollistanut toiminnan vakiinnuttamisen, mutta työllisyyden kehitykseen liittyvät epävarmuudet sekä kasvava rahoitusvastuu näkyvät edelleen merkittävänä tekijänä kaupungin talouden suunnittelussa. Kuntien toimintaympäristön muutosnopeus on säilynyt ripeänä, eikä laantumista ole näköpiirissä.

Lukujen valossa vuoden 2027 talousarvion laadinta tehdään tilanteessa, jossa kuluvan vuoden talousennuste näyttää noin 5,5 milj. euroa alijäämää, kun alkuperäinen talousarvio vuodelle 2026 oli noin 3,5 milj. euroa alijäämäinen. Keskeiset syyt alijäämän nousemiselle ennakoitua korkeammaksi ovat vuoden aikana heikentynyt veroennuste ja vähentyneet valtionosuudet, joiden yhteisvaikutus on noin -2,5 milj. euroa., sekä noin 1,8 - 2,2 milj. euroa ennakoitua suuremmat poistot.

Kesäkuussa 2026, kun kehys vuoden 2027 talousarvion laadinnalle asetettiin, sisällytettiin kehykseen 1,6 miljoonan euron pysyvien säästöjen tavoite. Laskelmien mukaan kumuloituva 1,6 miljoonan euron tasapainotus kuluvalta vuodelta jokaisena talousarviovuonna riittää kääntämään kaupungin talouden ylijäämäiseksi kauden loppuun mennessä. Kehys vuodelle 2027 asetettiin -4,9 milj. euroon, ja laadittu talousarvio näyttää viimeistelyvaiheessa n. -3,7 milj. euron alijäämää. Toisin sanoen sopeutusta on valmistelussa pystytty esittämään tavoiteltua enemmän. Valmistelua ovat kuitenkin haastaneet kunta-alan työehtosopimuksista johtuva henkilöstökustannusten merkittävä nousupaine, tulevien vuosien investointitarpeet sekä työllisyydenhoidon korkeat kustannukset. Veronkorotuksia ei ole esitetty, vaan pysyvä säästö on löydetty muista rakenteista ja menokehitystä hillitsemällä.

Vaikka yleisesti talouden ennustetaan lähtevän nousuun lähitulevaisuudessa, tulevat mahdollisen talouskasvun vaikutukset, kuten veropohjan muutokset, näkymään kuntien kukkarossa viiveellä. Tulevien vuosien suurimpia epävarmuustekijöitä ovat edelleen kuntien rahoituspohjaan vaikuttavat valtakunnalliset ratkaisut. Erityisesti valtionosuusjärjestelmän uudistus sekä mahdolliset muutokset kuntien tehtäviin ja rahoitukseen voivat vaikuttaa merkittävästi kaupungin taloudellisiin edellytyksiin tulevaisuudessa.

Taloudellisen liikkumatilan rajallisuus ja jatkuvassa muutoksessa oleva toimintaympäristö korostavat muutoksen ennakkoinnin ja johtamisen tärkeyttä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi Lohjalle huhtikuussa 2026 päivitetyn kaupunkistrategian vuosille 2026-2030, joka antaa meille suuntaviivat ja askelmerkit seuraaville vuosille. Strategiamme mukaisesti teemme tulevina vuosina määrätietoista työtä kaupungin elinvoiman, ja sitä kautta myös kaupungin väestöpohjan vahvistamiseksi. Vuoden 2027 talousarvio on rakennettu luomaan edellytyksiä tälle työlle.

Vaikka toimintaympäristöön liittyy epävarmuutta, tuo tulevaisuus mukanaan myös myönteistä kehitystä. Vihreä siirtymä tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia, ja teknologinen kehitys, tekoäly ja digitalisaatio tarjoavat kunnille uusia keinoja palvelujen kehittämiseen sekä työn tuottavuuden parantamiseen, samalla kun ne haastavat arvioimaan uudelleen tuttuja toimintatapoja. Katsokaamme siis tulevaisuuteen luottavaisesti. Lohjalla on runsaasti vahvuuksia, joiden varaan rakentaa kasvua ja hyvinvointia myös tulevina vuosina.

Petra Ståhl
kaupunginjohtaja

2. Lohjan talousarvio 2027 pähkinänkuoressa

Verotulot 115,7 ↑ miljoonaa euroa 113,7 (TA26)	Valtionosuudet 29,0 ↓ miljoonaa euroa 29,5 (TA26)	Myynti- ja maksutuotot 51,2 ↑ miljoonaa euroa 46,2 (TA26)	Muut tulot 35,7 ↑ miljoonaa euroa 34,1 (TA26)
Sivistys 136,2 ↑ miljoonaa euroa 130,2 (TA26)	Kaupunkirakenne 64,3 ↓ miljoonaa euroa 65,6 (TA26)	Konsernipalvelut 13,6 ↑ miljoonaa euroa 11,3 (TA26)	Muu kaupungin toiminta 1,8 ↑ miljoonaa euroa 1,5 (TA26)
Lainakanta 218,5 ↑ miljoonaa euroa 206,3 (TA26)	Nettoinvestoinnit 22,5 ↓ miljoonaa euroa 26,9 (TA26)	Vuosikate/poistot 80 % ↓ 81 % (TA26)	Tilikauden tulos -3,8 ↓ miljoonaa euroa -3,5 (TA26)
Väestö 45 288 ↓ (8/2026 tilanne) 45 497 (TA26)	Tuloveroprosentti 7,90 % ↔ 7,90 % (TA26)	Lainakanta 4 825 ↑ euroa/asukas 4 534 (TA26)	Työttömyysaste 10,6 % ↑ (8/2026 tilanne) 10,4 % (TA26)

27.10.2026 tilanne

3. Yleisperustelut

3.1 Taloussuunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosentista sekä muiden verojen perusteista. Vuoden 2027 tulo- ja kiinteistöveroprosentit on ilmoitettava verohallitukselle viimeistään marraskuun 17. päivänä 2026. Lohjan kaupungin tuloveroprosentti vuonna 2027 on 7,9 %.

Kiinteistöveroprosentit ovat ennallaan: Maapohjan yleinen kiinteistövero 1,30 %, Rakennusten yleinen kiinteistövero 1,03 %, Vakituisen asunnon kiinteistövero 0,45 %, Muun asuinrakennuksen kiinteistövero 1,05 %, Muun rakennuksen kiinteistövero 0,45 %.

Yleishyödyllisen yhteisön kiinteistövero 1,03 %, rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistöveroprosentti 4,50 prosenttia ja voimalaitosten kiinteistövero 3,10 %.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä myös toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja talousarvion laatimisvuonna kertyväksi arvioitu alijäämä suunnittelukaudella katetaan. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelma-osa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kuntalain 112 §:n mukaan kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi, mitä kuntalaissa säädetään, soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa säädetään. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Kuntalain 113 §:n mukaan tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, johon kuuluvat tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

3.2 Taloussuunnitteluprosessi

Kaupunginhallitus antoi vuotta 2027 koskevan talousarvion raamin kokouksessaan 15.6.2026 § 214. Talousarvion raamilaskelma vuodelle 2027 valmisteltiin vuoden 2025 tilinpäätöksen, vuoden 2026 talousarvion ja vuotta 2026 koskevien talousennusteiden pohjalta. Talousarvioraamin asettamisella käynnistettiin kaupungin talousarvion ja taloussuunnitelman laatiminen.

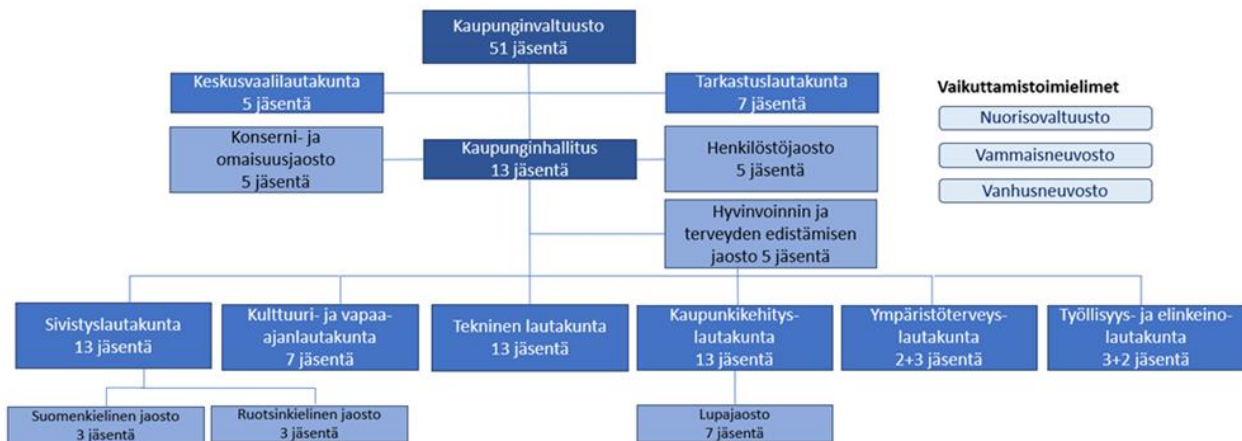
Vuoden 2027 talousarviovalmistelu on edennyt siten, että lautakunnat antoivat omat esityksensä vuoden 2027 talousarviosta 30.9.2026 mennessä. Talousarvion 2027 valmistelutilannetta ja lähtökohtia kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen sekä lautakuntien esityksiä käsiteltiin valtuustoseminaarissa 9.10.2026.

Kaupunginhallitus käsittelee talousarvioesitystä 2.11.2027 ja 9.11.2026. Kaupunginvaltuustossa talousarvioesitys on 23.11.2026. Lautakunnat vahvistavat tehtäväalueensa käyttösuunnitelmat talousarvion hyväksymisen jälkeen viimeistään tammikuussa 2027.

3.3 Lohjan kaupungin organisaatio

Kaupungin johtaminen perustuu kaupunkistrategiaan, taloussuunnitelmaan, talousarvioon sekä muihin valtuuston päätöksiin.

Toimielinorganisaatio koostuu kaupunginvaltuustosta, kaupunginhallituksesta ja sen alaisista henkilöstöjaostosta, konserni- ja omaisuusjaostosta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaostosta, keskusvaalilautakunnasta, tarkastuslautakunnasta, sivistyslautakunnasta ja sen alaisista suomenkielisestä ja ruotsinkielisestä jaostosta, kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnasta, teknisestä lautakunnasta, kaupunkikehityslautakunnasta ja sen alaisesta lupajaostosta, ympäristöterveyslautakunnasta sekä työllisyys- ja elinkeinolautakunnasta.

Henkilöorganisaation toimialat ovat Sivistys-toimiala sekä Kaupunkirakenne-toimiala. Konsernipalvelut muodostavat oman kokonaisuuden. Kaupungin strategisesta ohjauksesta, toiminnan ohjauksesta sekä edunvalvonnasta vastaa kaupunginjohtaja. Toimialajohtajat vastaavat kaupunginjohtajan alaisuudessa kaupungin kahden substanssitoimialan johtamisesta ja vastuualueiden johtajat konsernipalveluiden vastuualueiden johtamisesta. Konsernipalvelujen palveluina ovat talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, hallintopalvelut sekä tietohallinto- ja kehittämispalvelut.

Sivistys-toimiala muodostuu kahdesta tulosalueesta: kasvu ja oppiminen sekä kulttuuri ja vapaa-aika. Kaupunkirakenne-toimialan tulosalueina ovat tekninen toimi ja kaupunkikehitys. Konsernipalveluiden vastuualueet ovat talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, hallintopalvelut sekä tietohallinto- ja kehittämispalvelut.

3.4 Taloudelliset lähtökohdat

3.4.1 Yleinen talouskehitys

Kuntatalousohjelman mukaan Suomen talouden kasvu on ollut alkuvuonna odotettua nopeampaa, ja tilastojen tarkentumiset nostivat myös arviota vuosien 2024 ja 2025 kasvusta ja tuottavuudesta. BKT kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2026, 1,8 prosenttia vuonna 2027 ja 1,5 prosenttia vuonna 2028. Kotitaloudet ovat edelleen varovaisia kulutuksessa, mutta ostovoiman vahvistuminen ja luottamuksen paraneminen nopeuttavat kulutuksen kasvua erityisesti ensi vuonna. Lisäksi puolustushankinnat, datakeskukset ja energiasiirtymä lisäävät investointeja. Kasvun vahvistumisesta huolimatta talouden kuva ei ole yksiselitteisesti myönteinen. Työllisyys laskee vielä tänä vuonna ja kasvaa vasta vuodesta 2027 lähtien. Työttömyysaste on tänä vuonna yli 10 prosenttia.

Asuntomarkkinoiden ja asuntorakentamisen toipumisesta ei ole vielä merkkejä eikä verotulojen kehitys viittaa erityisen nopeaan talouden kasvuun. Lisäksi hintojen ja korkojen nousu hidastaa kasvua sekä kuluvana että ensi vuonna. Tuotanto jää yhä selvästi potentiaalista tuotantoa pienemmäksi. Keskipitkällä aikavälillä Suomen talous jatkaa kohtalaista kasvua. Bruttokansantuotteen ennakoidaan kasvavan 1,5 prosenttia vuonna 2029 ja 1,3 prosenttia vuonna 2030.

Julkisyhteisöjen alijäämä oli 3,8 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025. Suhdannetilanteen parantuminen lisää julkisen talouden tuloja, mutta menojen voimakas kasvu heikentää julkisyhteisöjen alijäämän 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen tänä vuonna. Taloussuhdanteen piristytminen kasvattaa välillisiä verotuloja, mutta toistaiseksi vaisu työllisyyskehitys hidastaa ansiotuloverotulojen kasvua ja pitää työttömyysmenojen tason korkeana. Vuoden alussa voimaan tulleet ansiotuloverotuksen kevennykset hidastavat verotulojen kasvua tänä vuonna ja yhteisöveron keventäminen ensi vuonna. Julkisen talouden alijäämä ei juuri pienene pidemmälläkään aikavälillä. Vuosina 2027–2030 alijäämä on keskimäärin noin 4,5 prosenttia suhteessa BKT:hen puolustus- ja korkomenojen kasvun myötä. Velkasuhteen arvioidaan nousevan 90 prosenttiin vuonna 2026, ja vuonna 2030 velan ennustetaan olevan lähes 98 prosenttia suhteessa BKT:hen.

3.4.2 Kuntatalouden tilanne

Kuntatalouden tilanne heikkenee edelleen vuonna 2026. Kuntien omista sopeutustoimista huolimatta toimintakulut kasvavat 2,7 prosenttia. Toimintakuluja kasvattavat erityisesti henkilöstövaltaiselle kunta-alalle sovitut palkkaratkaisut, jotka kasvattavat kuntasektorin työvoimakustannuksia. Kuntasektorin kustannuksia kuvaava peruspalveluiden hintaindeksi kasvaa keskimäärin 3,3 prosenttia vuodessa. Kuntien toimintatuotot kehittyvät kuluvana vuonna maltillisesti.

TE-palvelu-uudistuksen myötä kunnat vastaavat osasta työttömyysetuuksien rahoitusta, mikä tekee kuntataloudesta suhdanneherkemmän, sillä tulojen lisäksi myös menot reagoivat työllisyyskehitykseen. Avustusmenot pysyvät korkealla tasolla työttömyyden pysyessä korkeana. Kuntien verotulot kääntyvät kasvuun edellisvuodesta ja kasvavat 4,9 prosenttia erityisesti kunnallis- ja yhteisöveron vahvan kehityksen myötä. Valtionosuudet kasvavat noin 4,0 prosenttia. Kasvua kuitenkin hidastavat valtionosuuksiin tehtävät vähennykset kuten indeksijarru ja määräaikaiset tason vähennykset. Vuosikate vahvistuu hieman edellisvuodesta, mutta tilikauden tulos heikkenee ja pysyy niukasti positiivisena, kun vuoden 2025 tulosta parantaneet kertaluonteiset erät poistuvat. Toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee 300 milj. euroa 1,1 mrd. euroa alijäämäiseksi.

Vuonna 2027 toimintakulut kasvavat 2,9 prosenttia palkankorotusten ollessa suurimmillaan, ja korotusten ennakoidaan ylittävän yleisen ansiotasokehityksen. Toimintatulot kasvavat vain 0,2 prosenttia, ja toimintakate heikkenee 4,2 prosenttia painuen 16,6 mrd. euroa negatiiviseksi. Verotulojen kasvu on 3,8 prosenttia. Kuntien tuloja heikentävät erityisesti valtionosuuksiin kohdistuvat vähennykset, joista merkittävimmät ovat indeksijarrun kertaluonteinen nosto 2,8 prosenttiin vuonna 2027 sekä kustannustenjaon tarkistus. Valtionosuudet supistuvat edellisvuodesta. Vuosikate heikkenee ja kattaa poistot niukasti, minkä vuoksi kuntatalouden tilikauden tulos jää lähes nolnaan. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta on ennustejaksolla heikoimmillaan vuonna 2027, jolloin se painuu 1,4 mrd. euroa alijäämäiseksi.

Kuntien peruspalvelujen painopiste säilyy sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on aleneva. Tarpeen supistuminen välittyy menoihin kuitenkin vain osittain, sillä palveluverkon, henkilöstörakenteen ja lainsäädännöllisten veloitteiden jäykkyydet hidastavat menojen sopeutumista palvelutarpeen mukana. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste ja erityisen tuen tarve ovat viime vuosina kasvaneet. Näistä syistä palvelutarpeen pienenemisen menoja laskevaa vaikutusta on ennusteessa hieman loivennettu.

Väestökehitys eriyttää kuntia toisistaan. Syntyvyyden lasku ja maan sisäinen muuttoliike heikentävät muutotappiokuntien tulopohjaa ja vähentävät niiden työikäistä väestöä, kun taas kasvukeskuksissa väestön lisääntyminen ylläpitää voimakkaita investointitarpeita. Kokonaisuutena kuntahallinnon investoinnit pysyvät ennustejaksolla korkealla tasolla, vaikka investointinäköymät ovat osassa kuntia laskevia. Valtaosa panostuksista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin, kuten rakennuksiin ja teihin, ja tasoa ylläpitävät osaltaan myös vihreän siirtymän investoinnit.

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta heikkenee lähivuosina, mutta tulojen ja menojen epätasapaino vähenee hieman, kun osa määräaikaista valtionosuusleikkauksista päättyy ja henkilöstömenojen kasvu hidastuu. Kuntatalouden vuosikate ei kuitenkaan riitä kattamaan nettoinvestointeja ja toiminnan ja investointien rahavirta pysyy keskimäärin 1,1 mrd. euroa negatiivisena vuosina 2028–2030. Lainakanta kasvaa vuoden 2026 noin 22,4 mrd. eurosta noin 26,3 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Suhdannevaihtelut välittyvät kuntatalouteen aiempaa voimakkaammin erityisesti verotulojen ja työttömyyskustannusten kautta. Kuntien omat sopeutustoimet voivat vahvistaa rahoitusasemaa ennakoitua enemmän, jos palveluverkon ja henkilöstömenojen sopeuttamisessa onnistutaan odotettua paremmin. Toisaalta sopeutustoimien epäonnistuminen, työllisyystilanteen heikentyminen tai geopoliittisen tilanteen kiristyminen voivat kasvattaa menoja ja heikentää tuloja ennustettua nopeammin.

3.4.3 Valtionosuudet vuonna 2027

Valtionosuusjärjestelmän kautta valtio osallistuu kuntien lakisääteisten peruspalvelujen rahoitukseen ja turvaa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden koko maassa. Valtionosuudet ovat kunnille yleiskatteellisia tuloja, joita kunta voi käyttää harkintansa mukaan. Järjestelmän tavoitteena on tasata kuntien välisiä eroja palvelujen järjestämisen kustannuksissa ja tulopohjissa siten, että kansalaisilla on mahdollisuus peruspalveluihin kohtuullisella verorasituksella asuinpaikasta riippumatta.

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu kahdesta osasta: peruspalvelujen valtionosuudesta, jota hallinnoi valtiovarainministeriö, sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö. Näistä peruspalvelujen valtionosuus on taloudellisesti merkittävämpi.

Vuonna 2027 valtionosuudet supistuvat kuluvaan vuoteen verrattuna, vaikka kustannukset kasvavat. Hallituksen päätösperäisiä toimia ovat indeksileikkauksen kiristäminen 2,8 %-yksikköön, jolloin 3,5 prosentin indeksikorotus sulaa lähes olemattomiin. Indeksileikkaus heikentää kuntien tulopohjaa 91 miljoonalla eurolla.

Sen lisäksi ensi vuonna jatkuu jo tänä vuonna toteutunut kevään 2025 kehysriihessä päätetty 75 miljoonan euron eli noin 2 prosentin lisäleikkaus. Valtionosuuksiin tulee myös näennäinen noin 40 miljoonan euron lisäys valtionosuusperusteisten tehtävien muutosten myötä. Näennäistä on erityisesti 24 miljoonan kotoutusmiskorvausrahojen siirto osaksi valtionosuuksia. Tämä raha on tullut kunnille aiemmin muuta reittiä, ja siltä osin kyse on nollasummamelistä.

Suurimman yksittäisen loven kunnille maksettaviin valtionosuuksiin tekee perustoimeentulotuen kustannusten kasvu. Kunnat rahoittavat puolet perustoimeentulotuesta ja ensi vuonna valtionosuuksista vähennetään vuoden 2025 toimeentulotukimenojen toteuma, joka oli 480 miljoonaa euroa. Tämä on 120 miljoonaa enemmän kuin vuoden 2024 toteuma, joka vähennetään kuluvaan vuoden valtionosuuksista.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 25,72 prosentista 25,05 prosenttiin vuonna 2027. Lohjan kaupungin valtionosuuksien määräksi arvioidaan 29,0 miljoonaa euroa ja kotikuntakorvausten (netto) 2,7 miljoonaa euroa.

3.4.4 Hyvinvoinnin edistäminen

Yksi kunnan keskeisistä tehtävistä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Kunta seuraa asukkaiden elinoloja ja hyvinvointia sekä laatii valtuustokausittain suunnitelmat hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Lainsäädännön mukaisesti kunnassa laaditaan koko väestöä koskevan laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman lisäksi erilliset suunnitelmat lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hyvinvointityötä toteutetaan poikkihallinnollisesti ja monitoimijaisesti. Kaupungin hyvinvoinnin edistämisen rakenne tukee kaikkien toimialojen yhteistyötä asukkaiden arjen ja elämänlaadun parantamiseksi. Hyvinvoinnin näkökulma huomioidaan laajasti kaikessa toiminnassa, kuten koulutuksessa, työllisyyden edistämässä, liikunta- ja kulttuuripalveluissa, ympäristö- ja kaavoitustyössä sekä teknisissä palveluissa.

Hyvinvointisuunnitelma toimii kaupunkistrategian toteuttamisohjelmana, joka ohjaa hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteitä. Laaja hyvinvointikertomus 2023–2025 ja sitä täydentävät hyvinvointisuunnitelmien vuosiraportit tilasto-osineen vuosille 2024 ja 2025 on hyväksytty. Lakisääteiset hyvinvointisuunnitelmat laaditaan erillisenä vuosille 2027-2030: laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma. Näitä täydentävät liikuntaohjelma 2026 ja kulttuurihyvinvointisuunnitelma. Hyvinvointisuunnitelmien valmisteluun osallistetaan kaupungin eri tulosyksiköitä ja sidosryhmiä, ja se toteutetaan ensimmäistä kertaa digitaalisella alustalla (Kuntamaisema).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kannustetaan kansallisesti HYTE-kertoimen kautta, jonka perusteella kunnille myönnetään valtionosuuden lisäosa. Lohjan HYTE-kerroin on ollut viime vuosina nousussa.

Osallistuvan budjetoinnin toimintamalli toteutetaan vuosittain osana asukasosallisuutta, myös vuonna 2027.

3.4.5 Ilmastotyö ja toimien taloudellinen arviointi

Lohjan ilmastotyötä ohjaavat ilmasto-ohjelma sekä HINKU-tavoite: kaupungin kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään 80 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että päästövaikutukset huomioidaan kaupungin suunnittelussa, hankinnoissa ja investoinneissa. Samalla ilmastotyö tukee energian ja materiaalien viisasta käyttöä sekä Lohjan elinvoimaa.

Ilmastonmuutoksen hillinnän rinnalla on tärkeää varautua sen vaikutuksiin. Sään ääri-ilmiöihin ja muuttuviin olosuhteisiin sopeutuminen tukee asukkaiden hyvinvointia, kaupungin toimintavarmuutta ja ympäristön kestävyttä. Vuonna 2027 laaditaan Lohjan ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma. Työssä tunnistetaan kaupungin keskeiset ilmatoriskit ja määritellään toimenpiteitä, joilla niihin varaudutaan kaupungin eri toiminnoissa.

Ilmastobudjetti tuo ilmastotyön osaksi talouden suunnittelua ja seurantaa. Se tekee näkyväksi, mihin toimenpiteisiin kaupunki kohdentaa voimavaroja ja miten nämä panostukset edistävät ilmastotavoitteita. Vuonna 2027 ilmastobudjetissa näkyvät mm. kevyen liikenteen edellytysten parantaminen, vähähiilinen rakentaminen ja kiertotalouden lisääminen.

Vuonna 2027 jatketaan HINKU 3.0 -ilmasto-ohjelman toteuttamista kaupungin toimialoilla. Lisäksi edistetään kiertotaloutta ja resurssiviisasta toimintaa sekä vahvistetaan yhteistyötä ilmastotyössä asukkaiden, yritysten sekä muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.

ILMASTOBUDJETTI 2027

Lohjan kaupunki			(1000 euroa)
Talousarvio 2027			
Vastuutaho	Vaikutusalue	Toimenpide	TA 2027
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Rantarahtien kehittäminen (mm. Vivamo-Ojamo)	100
Kaupunkitekniikka	Hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus	Yleisen viihtyvyyden parantaminen (istutuksia, puita)	200
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Sammatti-Myllykylä kevytliikenneväylä, yhteishanke ELY:n kanssa	0
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Vappulantien kevytliikenneväylä väli Niemenhaantie-Matinmäentie	
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Arolankatu / Kumpulankatu kevyenliikenteen liikenneturvallisuuden parantaminen	364
Kaupunkitekniikka	Liikenteen päästöt	Katupäällysteiden parantaminen mm. kevytliikenneväylät	3000
Kaupunkitekniikka	Energiatehokkuus	Katuvalaistuksen uusiminen ja uudisrakentaminen	550
Kaupunkitekniikka	Kiertotalous, uusiutuva energia	Taimiston liikuntapuiston rakentaminen	2000
Vesi- ja viemärilaitos	Energiatehokkuus	Vesihuollon laitosinvestoinnit (jätevedenpumppaamot ja vedenottamot)	300
Vesi- ja viemärilaitos	Energiatehokkuus & liikenteen päästöt	Isojen vesihuoltoyksiköiden laiteinvestoinnit	200
Vesi- ja viemärilaitos	Energiatehokkuus	Viemäriverkostojen saneeraus	4500
Ruoka- ja siivouspalvelut	Ruokapalveluiden hiilijalanjälki	Biojätteen ja ruokahävikin vähentäminen ja ylijäämäuon tarjoaminen/myyminen eteenpäin	KT
Ruoka- ja siivouspalvelut	Ruokapalveluiden hiilijalanjälki	Kasvisruokareseptien kehittäminen ja lisääminen	KT
Ruoka- ja siivouspalvelut	Energiatehokkuus	Laitekannan uusiminen energiatehokkaammaksi	KT
Tilakeskus	Kiertotalous	Jätekeräyksen ja lajittelun tehostaminen	
Tilakeskus	Kiertotalous, energiatehokkuus	Kiinteistöjen PTS-korjaukset	4000
Tilakeskus	Uusiutuva energia	Aurinkokeräimien asennus	200
Tilakeskus	Uusiutuva energia	Öljylämmityskohteiden poisto	
Tilakeskus	Energiatehokkuus	Sisävalaistusten uusiminen Led valoiksi	
Tilakeskus	Vähähiilinen rakentaminen	Mäntynummen koulukeskus, suunnittelu ja rakennuttaminen	10000
Joukkoliikennepalvelut	Liikenteen päästöt	Joukkoliikenteen kehittäminen	500
HINKU-työryhmä	Vaihtelee vuosittain	Vaihtuvat toimenpiteet	30
Kaavoitus	Kestävä maankäyttö & aluesuunnittelu	Ilmastovaikutusten arviointi kaavavalmistelussa	KT
		YHTEENSÄ	25944

KT=sisältyy käyttötalouden puolelle

3.4.6 Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi

Lapsiystävällinen Kunta -kehittämistyö alumnimallissa

Lohja on lapsiystävällinen kaupunki, jossa lapsen oikeudet toteutuvat: oikeus elämään ja kehittymiseen, syrjimättömyys ja lapsen edun kunnioittaminen. Lapsiystävällinen kunta -tunnustus edellyttää lapsen oikeuksien toteutumista ja edistämistä kaupungissamme Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelmassa ja kaupunkistrategiassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden mukaisesti.

Suomen Unicef myönsi Lohjalle kolmannen tunnustuksen 2026. Lohja täyttää kolmannen tunnustuksen keväällä 2026 saatuaan kriteerit Unicefin alumnimalliin ja kaupungin johtoryhmän päätöksellä sitoutuu jatkaa lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä alumnimallissa. Alumnimallin julkistustilaisuus on lasten oikeuksien viikolla marraskuussa 2026.

Alumnimalliin hyväksymisen edellytyksenä on vähintään kolme tunnustusta kunnalle, lapsen oikeuksien näkymistä edistävä viestintä, lapsiystävällisyyden huomioiminen kunnan strategiassa, lasten oikeuksiin perhtyminen jatkuvana perehdytysohjelmissa, selkeät ohjeistukset lapsivaikutusten arviointiin ja ohjeistukset lapsen edun huomioimiseksi myös yksilöpäätöksissä. Alumnimallissa lapsiystävällinen kunta -työn tavoitteet ja toimenpiteet laaditaan osaksi hyvinvointisuunnitelmakokonaisuutta.

Vaikutusten arviointi ja ilmiölähtöinen budjetointi

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on tapa arvioida etukäteen valmistelussa olevien päätösesitysten lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia eri näkökulmista. Avoin päätöstenvaihtoehtojen vertaaminen tuo esiin niiden hyödyt, haitat sekä mahdolliset ristiriidat ja mahdollistaa kestävämpien ja vaikuttavampien päätösten tekemisen. Ennakoarviointiin kannustaa päätösten kestävyys ja vaikuttavuuden sekä kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen, laa- ja alainen hyvinvoinnin edistäminen, tietoon perustuva päätöksenteko, päätöksistä viestiminen ja niukkenevat resurssit.

Ennakoarviointi on lakisääteistä. Lisäksi Kuntaliitto on vuonna 2011 antanut suosituksen kuntien ja kuntayhtymien luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja valmistelijoille sekä soveltuvin osin kuntien liikelaitoksille ennakkovaikutusten arvioinnista.

Lohjan kaupungin ennakoarvioinnin malli on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 16.4.2025. Mallin juurruttamiseksi on järjestetty avoimia EVA-klinikoita vuonna 2026. Sivistyspalveluiden palveluverkon kehittämisessä hyödynnetään Lohjan kaupungin ennakkoaiikutusten mallia vuosina 2026-2027. Alueille esitettujen vaihtoehtojen vaikutuksia tarkastellaan eri näkökulmista lasten etu ja kuntalaisten osallisuus huomioiden päätöksenteon tueksi.

Lapsiystävällinen Kunta -kehittämistyön toimintasuunnitelman tavoitteena 2023-2025 oli lapsibudjetoinnin edistäminen, jonka puitteissa laadittiin ensimmäinen versio talousraportista lapsiin ja nuoriin kohdennettujen resurssien erittelystä. Ilmiölähtöisen budjetoinnin kehittämistyön jatkoaskelista päätetään osana hyvinvointisuunnitelmakokonaisuutta vuosille 2027-2030.

3.4.7 Lohjan kaupungin talous

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	90 403	83 289	88 903	6,74 %	88 897	90 671
Toimintakulut	- 209 392	- 210 272	- 215 834	2,65 %	- 220 811	- 226 541
Toimintakate	- 118 737	- 126 803	- 126 673	-0,10 %	- 131 651	- 135 603

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	41 885	34 471	35 264	2,30 %	35 968	36 686
Toimintakulut	- 160 875	- 161 454	- 162 195	0,46 %	- 167 882	- 172 556
Toimintakate	- 118 737	- 126 803	- 126 673	-0,10 %	- 131 651	- 135 603

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	48 518	48 818	53 639	9,88 %	52 929	53 985
Toimintakulut	- 48 518	- 48 818	- 53 639	9,88 %	- 52 929	- 53 985
Toimintakate				0,00 %		

TP= Tilinpäätös

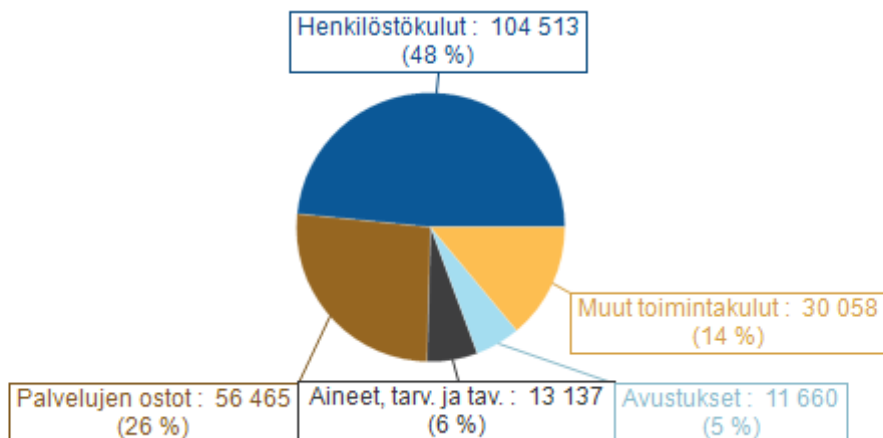
MTA=Talousarvio+valtuuston hyväksymät muutokset talousarvioon '

KH/KV=Talousarvion käsittelyvaihe

Muutos-%= Muutos vuoden 2026 talousarviosta vuoden 2027 talousarvioon

TS=Taloussuunnitelma

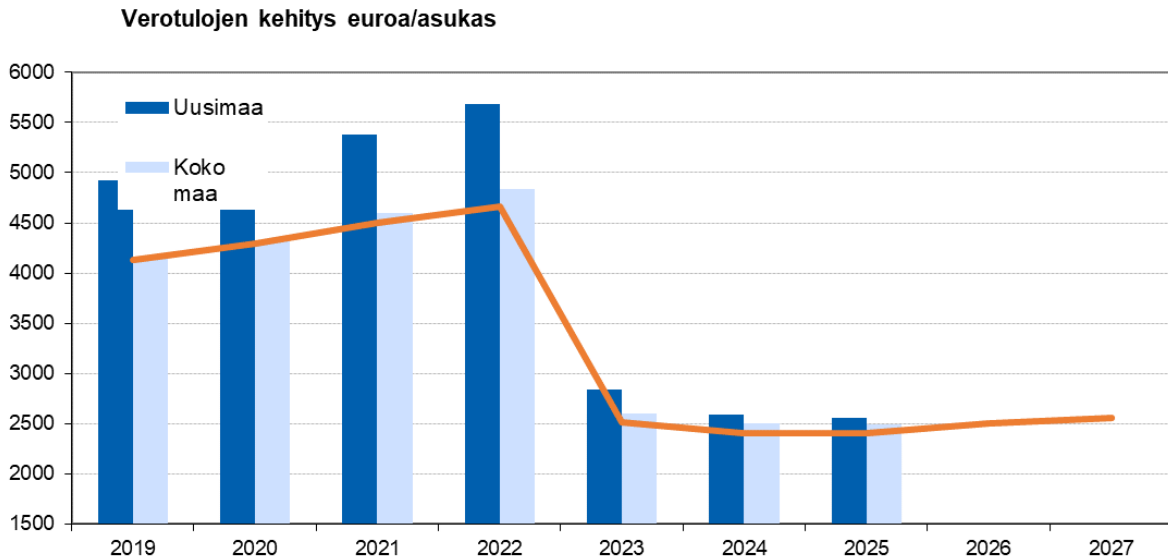
Toimintakulujen jakautuminen:

3.4.8 Tuloslaskelma

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	90 403	83 289	88 903	6,74 %	88 897	90 671
Myyntituotot	41 518	39 940	44 886	12,38 %	44 001	44 878
Maksutuotot	7 006	6 278	6 350	1,15 %	6 477	6 606
Tuet ja avustukset	4 665	2 796	1 408	-49,66 %	1 436	1 464
Muut toimintatuotot	37 214	34 274	36 259	5,79 %	36 984	37 723
Valm.om.käyttöön	252	180	258	43,06 %	263	268
Toimintakulut	- 209 392	- 210 272	- 215 834	2,65 %	- 220 811	- 226 541
Henkilöstökulut	- 99 749	- 101 110	- 104 513	3,37 %	- 108 212	- 111 241
Palkat ja palkkiot	- 81 196	- 81 565	- 84 485	3,58 %	- 87 474	- 89 922
Henkilösivukulut	- 18 552	- 19 545	- 20 028	2,47 %	- 20 738	- 21 319
Eläkekulut	- 16 201	- 16 410	- 16 826	2,54 %	- 17 422	- 17 911
Muut henkilösivukulut	- 2 351	- 3 135	- 3 202	2,13 %	- 3 316	- 3 408
Palvelujen ostot	- 54 867	- 54 964	- 56 465	2,73 %	- 56 252	- 57 613
Aineet, tarv. ja tav.	- 14 045	- 15 377	- 13 137	-14,57 %	- 13 573	- 13 937
Avustukset	- 13 922	- 10 566	- 11 660	10,35 %	- 12 068	- 12 406
Muut toimintakulut	- 26 810	- 28 254	- 30 058	6,39 %	- 30 706	- 31 344
Toimintakate	- 118 737	- 126 803	- 126 673	-0,10 %	- 131 651	- 135 603
Verotulot	109 129	113 716	115 700	1,74 %	119 400	122 831
Valtionosuudet	31 042	29 530	29 000	-1,79 %	29 500	29 500
Rahoitustuotot ja -kulut	- 1 939	- 1 870	- 2 200	17,65 %	- 2 181	- 2 204
Korkotuotot	1 495	740	450	-39,19 %	459	468
Muut rahoitustuotot	816	1 200	1 200	0,00 %	1 224	1 249
Korkokulut	- 4 200	- 3 800	- 3 800	0,00 %	- 3 813	- 3 869
Muut rahoituskulut	- 51	- 10	- 50	400,00 %	- 51	- 52
Vuosikate	19 494	14 573	15 827	8,60 %	15 068	14 524
Suunnitelm. muk. poistot	- 21 068	- 18 500	- 19 640	6,16 %	- 20 000	- 20 500
Tilikauden tulos	- 1 574	- 3 927	- 3 813	-2,90 %	- 4 932	- 5 976
Poistoero	67	67	67	0,00 %	67	67
Ylijäämä/alijäämä	- 1 507	- 3 860	- 3 746	-2,95 %	- 4 865	- 5 909

3.4.9 Verotulojen kehitys

Lähteet: Kuntaliitto

Lohjan vuosittainen verotulokertymä asukasta kohden laskettuna on koko ollut Uudenmaan kuntien vastavaa keskiarvotasoa alempi. Ero on ollut suurimmillaan 1 030 euroa (v. 2022). Koko maan osalta tarkasteltuna Lohjan verotulokertymä on vuodesta 2021 lähtien ollut selkeästi alle maan keskiarvon.

Verotulot euroa/asukas	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Koko maa	4166	4326	4600	4834	2603	2501	2491		
Uusimaa	4921	5071	5378	5688	2840	2594	2559		
Lohja	4136	4298	4500	4658	2515	2407	2401	2499	2555

Lähteet: Kuntaliitto

Verotulot/asukas verrattuna Uusimaahan ja koko maahan	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lohja vs. Uusimaa	-785	-773	-878	-1030	-325	-180	-158
Lohja vs. koko maa	-30	-28	-100	-176	-88	-94	-90

Lähteet: Kuntaliitto

3.5 Toimintaympäristö

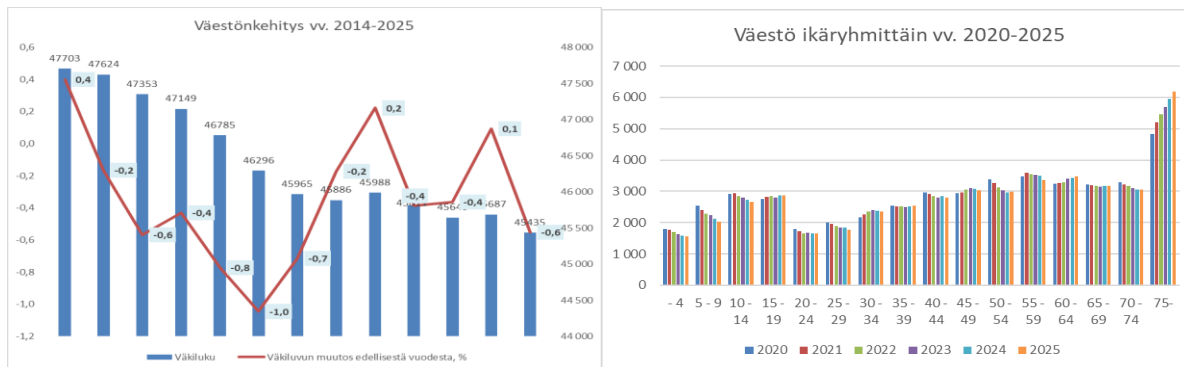
3.5.1 Väestön kehitys ja muuttoliike

Vuodenvaihteessa 31.12.2025 Lohjan väkiluku oli 45 435 henkeä, vähennystä edelliseen vuoteen oli 252 henkilöä, 0,55 %. Nettomaahanmuutto oli 51 henkilöä ja kuntien välinen nettomuutto -41. Luonnollinen väestönmuutos oli negatiivinen (-249 henkilöä)

Lohjan kaupungin väkiluvun muutos on vuosina 2014-2025 vaihdellut -1,0 % ja +0,2 % välillä verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2014 jälkeen väkiluvun kehitys on ollut pääosin negatiivista, mutta vuonna 2021 muutos kääntyi hetkellisesti positiiviseksi ollen +0,2 % ja vuonna 2024 muutos oli positiivinen +0,1 %.

Vuonna 2025 muutos oli negatiivinen -0,6%.

Lähde: Tilastokeskus

Alle kouluikäisten määrä laski edelleen vuoden 2025 aikana 69 lapsella. Taustalla on viime vuosien pienempi syntyneiden määrä. Tulevina vuosina alle kouluikäisten määrä laskee vielä.

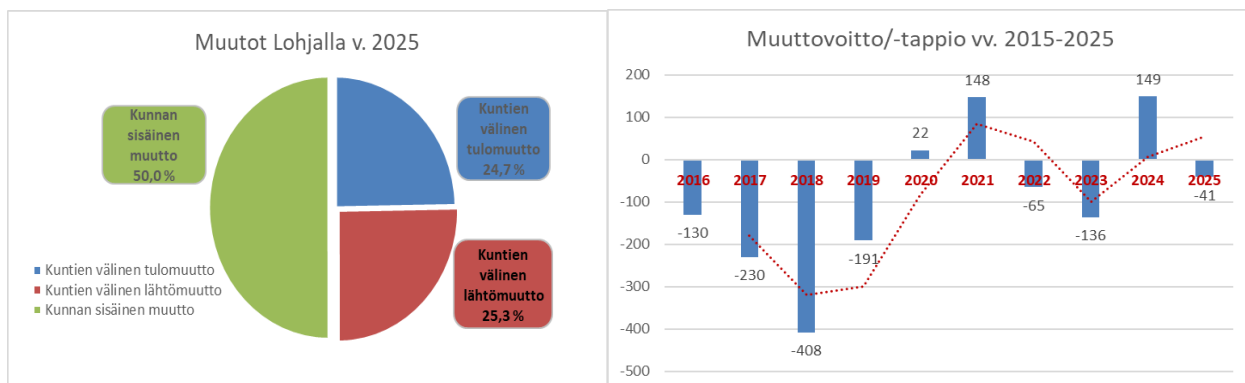
Perusopetusikäisten lasten määrä laski vuonna 2025 yhteensä 144 lapsella. Tulevina vuosina perusopetusikäisten määrä laskee edelleen.

16–18-vuotiaiden määrä väheni vuonna 2025 yhteensä 42 henkilöllä.

19–24-vuotiaiden määrä väheni vuonna 2025 yhteensä 28 henkilöllä.

Työikäisten ikäluokka eli 25–64 -vuotiaat väheni vuonna 2025 yhteensä 239 henkilöllä.

Yli 65-vuotiaiden määrä kasvoi vuonna 2025 yhteensä 214 henkilöllä ja yli 75-vuotiaiden määrä kasvoi 227 henkilöllä. Vanhempien ikäluokkien voimakas kasvu jatkuu tulevinakin vuosina.

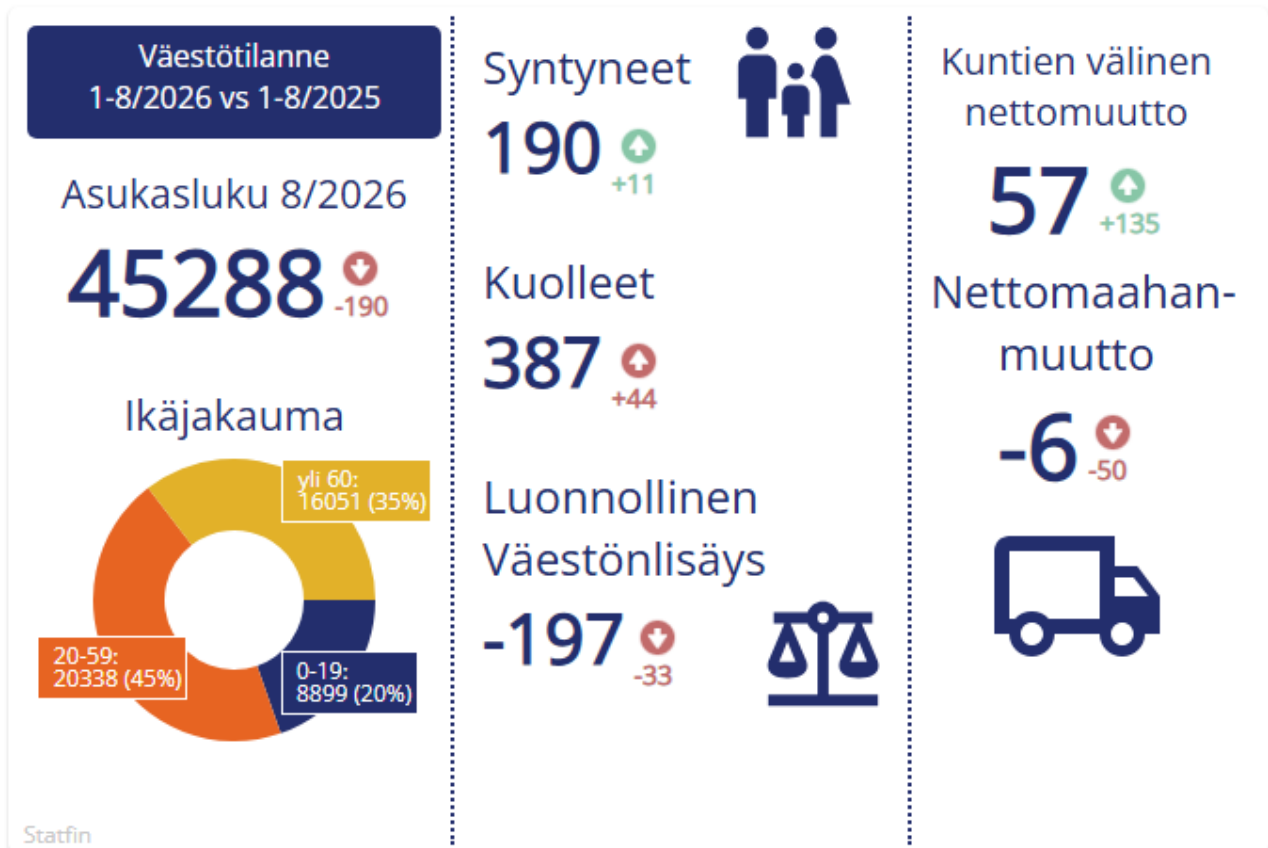
Lähde: Tilastokeskus

Muuttajat vaikuttavat, paitsi väestön määrään, myös sen rakenteeseen, millä on erittäin suuri vaikutus kuntien talouden ja palvelujen kannalta. Muuttoliikkeen taloudelliset ja sosiologiset vaikutukset koskettavat sekä lähettävää että vastaanottavaa muuttoliikkeen aluetta. Muuttovirrat kahden kohteen välillä ovat toisinaan merkittävästi erilaiset, ja niiden vaikutus saattaa tällöin ylläpitää tai voimistaa jo lähtökohtaisesti epätasapainoista väestörakennetta tai toisaalta aikaansaada merkittäviä muutoksia tulo- tai lähtöalueen väestön profiiliin.

Valikoivuudella on siis merkitystä yksittäiselle kunnalle, sillä sen verotulot sekä erilaisiin kunnallisiin palveluihin kuluvat määrärahat määräytyvät kuntalaisten ominaisuuksien mukaan. Suomalainen kuntien verotuskäytäntö tekee väestömäärästä strategisen muuttujan. Kaksi suurinta tuloerää ovat nimittäin verotulot ja valtionosuudet. Veropohjan kannalta on keskeistä, millainen tulotaso siellä asuvilla ja ennen kaikkea sinne ja sieltä muuttavilla on.

Muuttoliikkeen lisätessä kunnan väestöä aiheutuu siitä paineita kunnan palvelutuotannolle sekä haasteita

asuntoalueiden kaavoitukselle ja asuntojen uudistuotannolle. Muuttoketjututkimuksissa on todettu muuttajien suuntautuvan lähinnä vanhaan asuntokantaan. Asumisen kysyntä kokonaisuudessaan kuitenkin lisääntyy. Negatiivinen nettomuutto puolestaan pienentää palvelutarpeita jättäen niitä joskus vajaakäyttöön, ja ikään sidottujen palvelujen tarve voi muuttua tasaisellakin muuttotaseella, jos muuttovirrat eroavat toisistaan ikärakenteeltaan.

Väestö kunnan osa-alueittain v. 2023:

Asukkaita **Pähkinä/Lohjan keskustan alueella** oli vuoden **2025** lopussa 17 296, 38 % Lohjan asukkaista.

Osa-alue, ikäryhmittäin	- 6	7 - 12	13 - 15	16 - 18	19 - 49	50 - 64	65 - 74	75 -	Ikäluokat yhteensä
444 Lohja - Lojo	2 288	2 782	1 748	1 733	14 670	9 797	6 229	6 188	45 435
4441 Tammi	397	487	332	338	2 531	1 843	1 120	1 094	8 142
4442 Vaahtera	228	286	154	139	1 440	984	608	518	4 357
4443 Mänty	452	577	387	391	2 728	1 864	981	787	8 167
4445 Pähkinä	829	993	598	634	5 696	3 353	2 435	2 758	17 296
4446 Koivu	92	95	54	33	439	282	231	217	1 443
4447 Leppä	172	198	125	114	978	838	493	423	3 341
4448 Kuusi	94	101	65	56	618	495	280	342	2 051
444999999 Tunteaton	24	45	33	28	240	138	81	49	638

Lähde:Tilastokeskus

Tammi/Etelä-Lohjan alueet: Teutari, Kukkumäki-Kirkniemi, Lohjansaari, Virkkala-Tuusanlahti, Vappula, Maksjoki, Paila

Vaahtera/Länsi-Lohjan alueet: Karstu-Karnainen, Paloniemi-Hiittinen, Routio, Sammatti

Mänty/Pohjois-Lohjan alueet: Immula-Veijola, Ventelä-Keskusta, Perttilä, Lempola, Lohjanharju, Laakspohja-Santoja, Koikkala-Paksalo, Maikkala-Lehmijärvi, Uusniitty, Muijala-Nummenkylä

Pähkinä/Lohja keskustan alueet: Hiidensalmi, Pitkäniemi, Keskusta, Moisio, Myllylampi, Ojamo, Keskilohja, Gunnarla, Gruotila

Koivu/Karjalohjan alueet: Karjalohja kirkonkylä, Pohjois-Karjalohja, Etelä-Karjalohja, Karkali-Lohjansaari

Leppä/Nummen alueet: Saukkola, Nummi kirkonkylä, Koisjärvi, Hyrsylä, Valkerpyy, Järvenpää, Hirvijoki

Kuusi/Pusulan alueet: Pusula kirkonkylä, Ikkala, Pusulan järvisetu

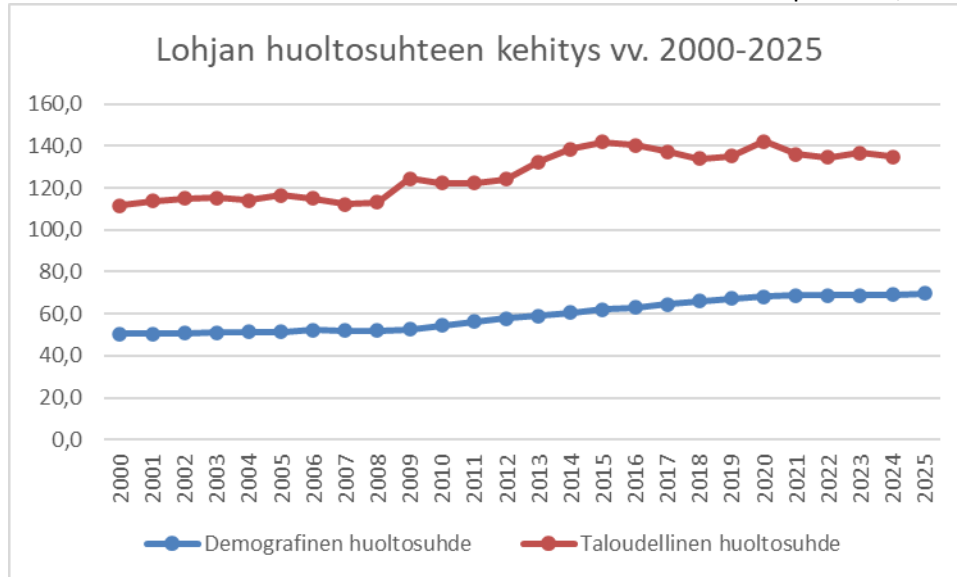
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
444 Lohja - Lojo	46 296	45 965	45 886	45 988	45 811	45 645	45 687	45 435
444101 Teutari	588	574	549	527	532	515	512	522
444102 Kukkumäki-Kirkniemi	928	919	940	919	898	887	880	878
444103 Lohjansaari	364	353	345	324	329	325	335	333
444104 Virkkala-Tuusanlahti	4 087	4 047	4 022	4 037	3 962	3 992	3 899	3 859
444105 Vappula	1 199	1 176	1 126	1 118	1 099	1 076	1 085	1 072
444106 Maksjoki	1 518	1 510	1 506	1 491	1 462	1 428	1 416	1 385
444107 Paila	104	98	98	90	96	93	96	93
444208 Karstu-Karnainen	491	481	485	489	482	510	498	462
444209 Paloniemi-Hiittinen	95	95	90	86	83	77	75	75
444210 Routio	2 368	2 323	2 359	2 327	2 346	2 348	2 323	2 286
444230 Sammatti	1 596	1 589	1 585	1 629	1 604	1 582	1 561	1 534
444311 Immula-Veijola	524	525	528	523	499	495	477	481
444312 Ventelä-Keskusta	2 286	2 329	2 313	2 254	2 223	2 198	2 187	2 175
444313 Perttilä	1 548	1 579	1 556	1 556	1 543	1 553	1 536	1 532
444314 Lempola	644	658	647	643	637	638	642	650
444315 Lohjanharju	33	33	33	33	33	31	29	25
444316 Laakspohja-Santoja	121	117	114	113	109	98	103	105
444317 Koikkala-Paksalo	506	515	497	489	486	474	474	452
444318 Maikkala-Lehmijärvi	918	912	875	888	858	838	825	831
444319 Uusniitty	1 342	1 304	1 263	1 233	1 257	1 264	1 265	1 231
444320 Muijala-Nummenkylä	714	697	702	701	709	707	695	685
444521 Hiidensalmi	285	289	293	438	451	484	632	701
444522 Pitkäniemi	15	12	13	13	15	15	15	14
444523 Keskusta	4 588	4 616	4 592	4 810	4 896	4 988	4 982	4 944
444524 Moisio	1 675	1 635	1 627	1 584	1 573	1 555	1 552	1 553
444525 Myllylampi	928	948	970	984	987	967	970	960
444526 Ojamo	3 659	3 612	3 644	3 589	3 539	3 525	3 505	3 510
444527 Keskilohja	1 750	1 725	1 789	1 844	1 858	1 836	1 912	1 910
444528 Gunnarla	1 190	1 202	1 253	1 303	1 337	1 361	1 400	1 401
444529 Gruotila	2 416	2 365	2 347	2 342	2 337	2 310	2 303	2 303
444631 Karjalohja kirkonkylä	681	683	693	667	684	704	710	732
444632 Pohjois-Karjalohja	286	286	272	284	279	277	278	288
444633 Etelä-Karjalohja	373	364	366	371	375	357	357	342
444634 Karkali-Lohjansaari	71	76	80	83	88	87	84	81
444735 Saukkola	1 280	1 260	1 248	1 225	1 214	1 187	1 176	1 164
444736 Nummi kirkonkylä	727	728	705	698	675	659	676	685
444737 Koisjärvi-Hyrsylä	430	407	428	427	424	425	416	406
444738 Valkerpyy	81	80	78	81	80	82	85	78
444739 Järvenpää	462	463	458	449	448	436	426	423
444740 Hirvijoki	590	571	570	564	576	577	565	585
444841 Pusula kirkonkylä	1 237	1 249	1 222	1 219	1 217	1 205	1 217	1 213
444842 Ikkala	397	381	377	365	346	338	331	343
444843 Pusulan järvisetu	567	576	575	556	548	524	506	495
444999999 Tunte maton	634	603	653	622	617	617	676	638

Lähde: Tilastokeskus

Huoltosuhteiden kehitys

Väestörakennetta mitataan ns. taloudellisella huoltosuhteella, jossa lasketaan kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Vuonna 2024 koko maan taloudellinen huoltosuhde oli 132,6 eli sataa työllistä kohden oli 132,6 työvoiman ulkopuolella olevaa.

Väestöllinen eli demografinen huoltosuhde ilmoitetaan ei-työikäisten ja työikäisten määrien suhteena eli kuinka monta ei-työikäistä on sataa työikäistä kohti jollakin määritellyllä alueella. Työikäisiin lasketaan 15–64-vuotiaat. Suomen väestöllinen huoltosuhde oli vuoden 2025 lopussa 61,6.

Lähde: Tilastokeskus

Lohjan taloudellisen huoltosuhteen vaihtelu on ollut melko vähäistä. Koko 2000-luvun taloudellinen huoltosuhde on pysytellyt suunnilleen samalla tasolla, mutta vuodesta 2009 alkaen huoltosuhde on huonontunut taloudellisen taantuman seurauksena. Vuonna 2024 huoltosuhde oli 134,9.

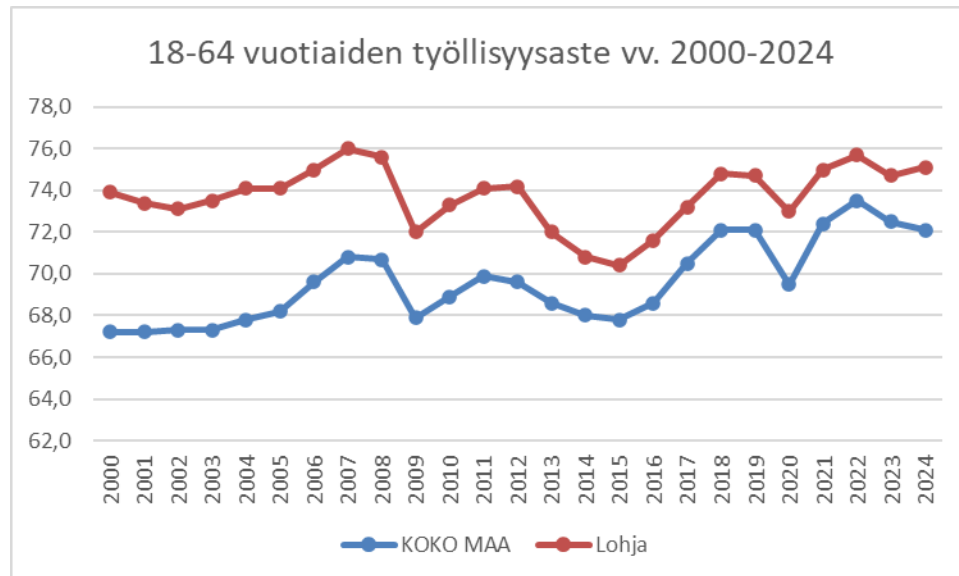
Lohjan väestöllinen huoltosuhde on noussut tasaisesti 2010-luvulla ja vuonna 2025 suhdeluku oli 69,6.

Väestön ikääntyessä myös Lohjan väestöllinen huoltosuhde tulee heikkenemään. Nopeampi väkiluvunkasvu olisi tässä mielessä toivottavaa, sillä sen myötä huoltosuhde pysyisi parempana, koska väkiluvun nopeampi kasvu perustuisi osin suurempaan muuttajakertymään, ja muuttajat ovat pääsääntöisesti työikäistä, nuorta väestöä.

3.5.2 Työllisyys

Työllisyys

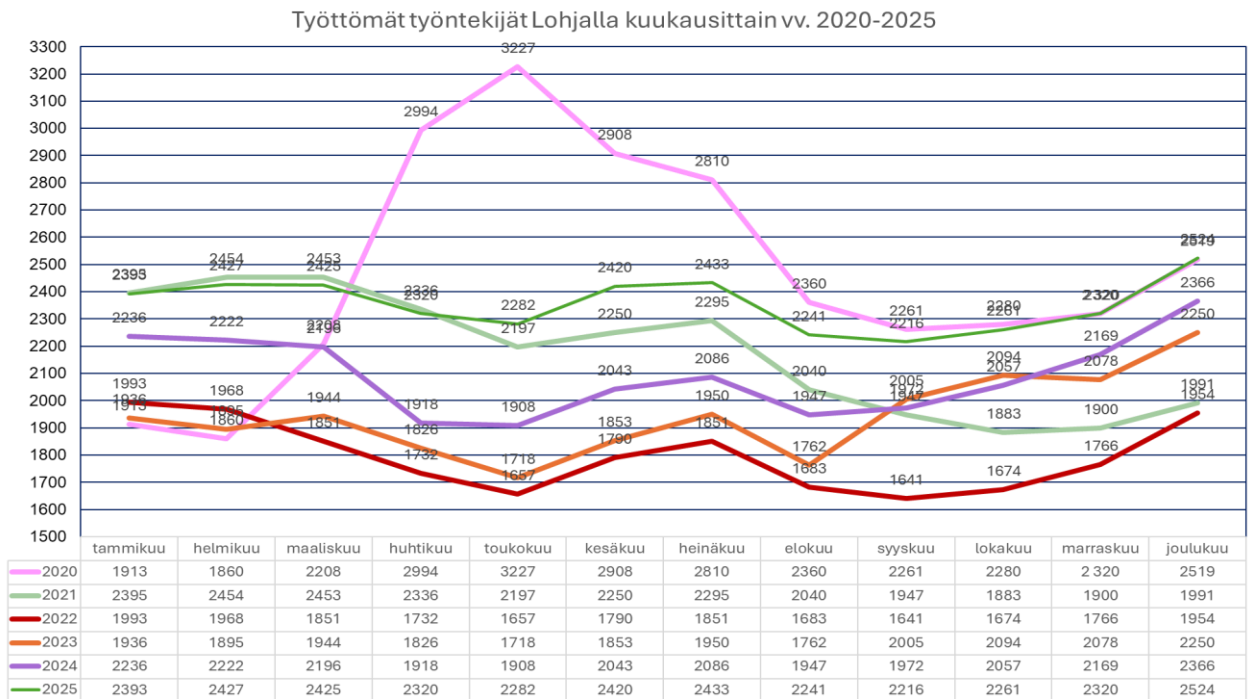
Työllisyysaste = alueella asuvien 18–64-vuotiaiden työllisyysaste eli 18–64-vuotiaiden työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä. Työllisyysasteen osalta Lohjalla tapahtui myönteistä kehitystä 1990-luvun lopulla taantumaohituksen seurauksena. Työllisyysaste on koko 2000-luvun pysytellyt 70 %:n yläpuolella. Työpaikkaomavaraisuus (v. 2024) on 75,1 %. Monipuolisen elinkeinorakenteen kehitys tulevaisuudessa myötävaikuttaa korkeaan työpaikkaomavaraisuusasteeseen Lohjalla.

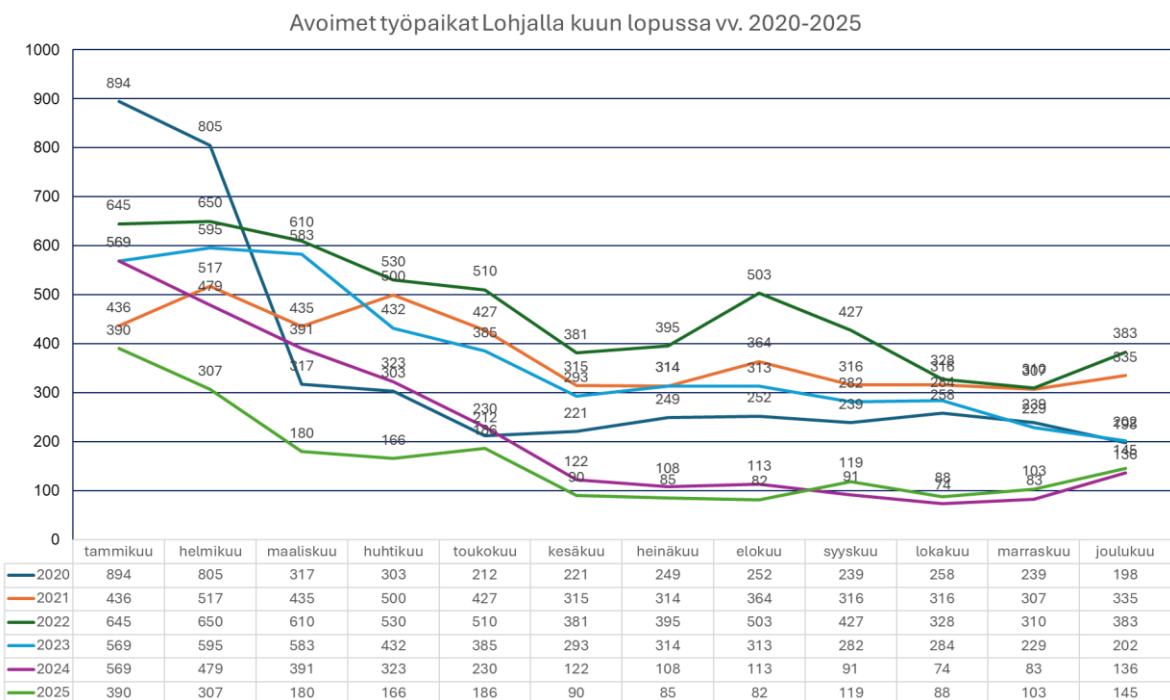
Lähde:Tilastokeskus

Työttömyys

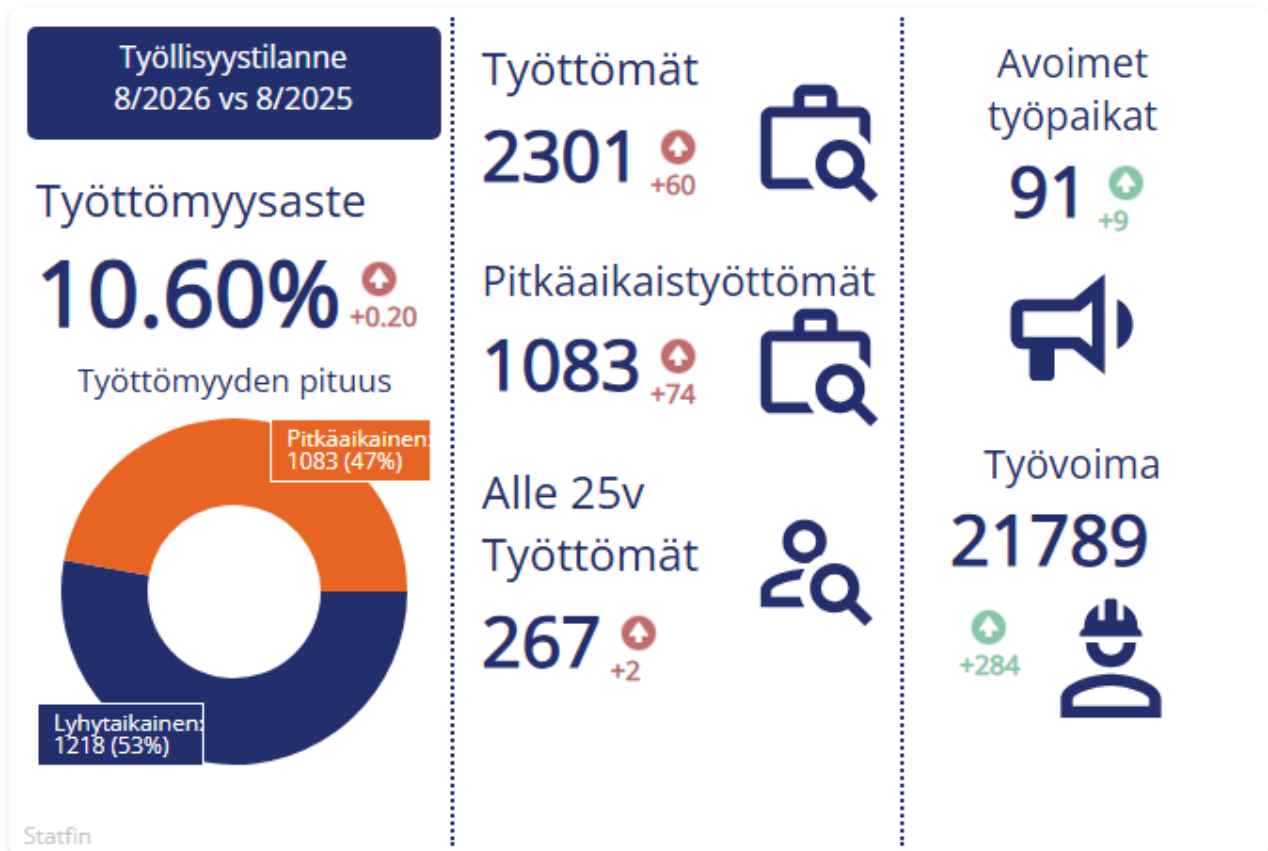
Vuoden 2025 alusta TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtyi valtiolta kunnille. Lohjan kaupunki ja Karkkilan kaupunki muodostavat Lohja-Karkkila -työllisyysalueen. Uudistus laajensi kuntien vastuuta työttömyystukien rahoittamisesta. Kuntien rahoitusvastuu on kasvanut, ja Kela laskuttaa kunnista henkilöistä, jotka ovat saaneet työttömyysetuutta yli 101 päivää seuraavasti: 101 päivän jälkeen 10 % ja 701 päivän jälkeen 50 %.

Lähde: KEHA-keskus, Työnvälitystilasto

Lähde: KEHA-keskus, Työnvälitystilasto

3.5.3 Asuminen

Lohjan kaupungin tulevaisuuden asuntotuotantoa on arvioitu ajalle 2026–2040. Lohjan strategisen käsikirjan 2026–2030 tavoitteena on tarjota monipuolisia ja houkuttelevia asumisvaihtoehtoja. Monipuolisuuden lisäksi yleispiirteisessä maankäytön suunnittelussa on asetettu tarkempia alueellisia väestönkasvutavoitteita. Arvio perustuu taajamaosayleiskaavaan ja Lohjan maankäytön aluejakoihin.

Lähipuosina kerrostaloasuntotuotannon painopiste on Lohjan keskustassa, kun taas kaupungin maanomistuksessa oleva pientalorakentaminen keskittyy Muijalaan, Gunnarlaan ja Routiolle. Tavoitteena on, että olemassa oleva yhdyskuntarakenne täydentyy ja tiivistyy.

Pidemmällä aikavälillä rakentaminen suuntautuu Länsiradan varrelle ja Lohjansolmun alueelle. Lohjansolmu toteutuu vaiheittain, kun päätös radan rakentamisesta on tehty. Kaavoituksessa kiinnitetään erityisesti huomiota myös alueiden toteutusjärjestykseen, jotta kaupungin investoinnit tulisi hyödynnettyä täysimääräisesti ja oikea-aikaisesti.

Valtiovarainministeriön 2026–2027 vuosien rakentamista koskevassa julkaisussa todetaan, että epävarma maailman- ja taloustilanne heijastuu edelleen myös rakentamiseen. Yleisemmin asuntorakentamisella on viime vuosina mennyt heikosti kaikissa pohjoismaissa. Muissa pohjoismaissa asuntorakentaminen on kääntynyt varovaiseen kasvuun, mutta Suomessa asuntorakentamisen kasvu on edelleen vaimeaa. Suomessa rakentaminen on vähentynyt viime vuosina erityisesti asuinrakentamisessa, muilla rakentamisen sektoreilla on mennyt selvästi paremmin.

Asuinrakentaminen painottuu yhä enemmän suuriin kaupunkeihin, koska maahanmuutto ja kuntien välinen muutto näihin kaupunkeihin on edelleen suurta. Kaupungistumisen seurauksena kasvava osa maaseutualueiden rakennuskannasta jää tyhjilleen.

Vuonna 2026 omakotitalojen ja rivitaloasuntojen rakentamisen ennakoidaan kasvavan selvästi nopeammin kuin kerrostalojen. Myös asuntojen korjausrakentaminen kasvaa hitaasti lähivuosina. Asuntojen korjausrakentaminen on vähentynyt viime vuosina, mutta pudotus on ollut huomattavasti loivempaa kuin uudisrakentamisen puolella. Korjausrakentaminen tulee kasvamaan keskipitkällä aikavälillä uudisrakentamista enemmän.

Kaavavaranto ja vireillä oleva kaavoitus***Kerrostalojen kaavavaranto ja vireillä olevat kaavat***

Voimassa olevat asemakaavat mahdollistavat kerrostalorakentamisen Lohjan keskustaan ja sen lähiympäristöön. Rakentamattomat kerrostalotontit sijaitsevat Lohjan torin lähiympäristössä, Asemakadulla, Linnaistenkadulla, Hiidensalmessa, Rajavartiostonkadulla ja Gunnarlassa. Torin lähiympäristön, Asemakadun, Hiidensalmen ja Rajavartiostonkadun kerrostalorakentamiseen osoitetut alueet ovat kaupungin omistuksessa. Lisäksi keskusaution läheisyydessä olevan toimistorakennuksen toimistotilat ovat mahdollista muuttaa asuinkäyttöön. Roution alueelle voidaan rakentaa neljä viisikerroksista kerrostaloa, osan tonteista omistaa Lohjan kaupunki ja osan Lohjan vuokra-asunnot.

Kaavoitusohjelman mukaiset käynnistyvät kaavahankkeet, jotka mahdollistavat kerrostalorakentamisen sijoittuvat Lohjan keskustaan Nahkurintorille ja Laurinkadulle. Puu-Anttilan kerrostalohanketta voidaan edistää, kun hanketoimijan tavoitteet tarkentuvat. Vireillä olevista hankkeista Nahkurintorin ympäristö on Lohjan kaupungin omistuksessa.

Parhaillaan käynnissä olevassa Keskustavisiossa ja voimassa olevassa keskustan osayleiskaavassa tavoitteena on saada uusia asukkaita Lohjan keskustaan. Suunnitelmissa on todettu, että aluetta voidaan tiivistää ja täydentää monipuolisella rakentamisella.

Lohjansolmun asemanseudun ja Lehmijärvi-Pulli maaseutualueiden osayleiskaava mahdollistaa uuden kaupunginosan rakentamisen Länsiradan juna-aseman ympäristöön. Asemanseudun lähiympäristöön on osoitettu keskustatoimintojen alue ja asumispainotteisia keskustatoimintojen alueita. Vireillä oleva L107 Lohjansolmun aseman kaavahanke on alueen ensimmäinen asemakaava. Lohjansolmun asemanseudun alue sisältää runsaasti kerrostalorakentamista. Kyseisen alueen rakentaminen edellyttää radan toteuttamispäätöstä. Asemanseudun ympäristö on osittain kaupungin omistuksessa. Tarkoitus on hankkia alueelta lisää maata kaupungin omistukseen ennen asemakaavoitusta.

Rivi- ja pientalojen kaavavaranto ja vireillä olevat kaavat

Kaupungin omistamilla alueilla sekä yksityisessä maanomistuksessa on runsaasti mahdollisuuksia pientalojen rakentamiseen. Rakentamattomat tontit ovat olemassa olevan kunnallistekniikan ja palveluiden äärellä, niiden toteutumisen edistäminen on erittäin suositeltavaa. Vuonna 2026 Lohjan kunnallistekniikalla ei ollut tarpeen toteuttaa uusia pientaloalueita.

Vuonna 2025 valmistuneet kaavat mahdollistavat pientalojen toteuttamisen Lohjan torin ympäristöön sekä Routiolla Hiidenlinnan alueelle. Lisäksi Moisio Pellon suunnitteluperiaatteiden pohjalta on todettavissa, että alueelle soveltuu kaupunkimainen tiivis ja matala rivi- ja pienkerrostalorakentaminen.

Rivi- ja pientalorakentamisen alueet sijaitsevat Gunnarlassa, Haikarissa, Immulassa, Routiolla, Muijalassa ja Vappulassa. Haikarin, Immulan, Vappulan ja Muijalan alueet ovat pääasiassa kaupungin omistuksessa, kun taas Gunnarlan ja Roution alueista kaupunki omistaa vain osan.

Kunnallistekniikan piirissä olevat erillispientalojen tonttivaranto:

	Kaupungin maanomistus	Yksityinen maanomistus
Lohjan keskustaajama (Tynninharju, Ojamo, Keskustan ja sen lähiympäristö, Kiviniemi, Hiidensalmi, Moisio, Keski-Lohja, Gunnarla)	n. 20	n. 100
Nauhataajaman länsiosa (Routio, Karnainen, Rajaportti, Paloniemi)	n. 20	n. 40
Nauhataajaman pohjoisosa (Lohjan asema, Mäntynummi, Lempola, Ventelä, Muijala, Nummenkylä)	n. 40	n. 50
Nauhataajaman eteläosa (Virkkala, Maksjoki, Vappula, Kirkniemi, Lohjan-saari, Iso-Teutari)	n. 15	n. 70
Karjalohjan ympäristö	n. 30	n. 30
Nummi-Saukkolan ympäristö	n. 10	n. 20
Pusulän ympäristö	n. 10	n. 5
Sammatin ympäristö	n. 5	n. 10

Kaavoitusohjelman mukaiset käynnistyvät kaavahankkeet, jotka mahdollistavat rivi- ja pientalorakentamisen sijoittuvat Paloniemeen, Haikarinniemeen ja Neitsytlinnaan. Lohjansolmun asemanseudun ja Lehmijärvi-Pulli maaseutualueiden osayleiskaava mahdollistaa myös pientalojen rakentamisen, mikäli radan toteuttamispäätös tehdään.

Asuntotuotanto

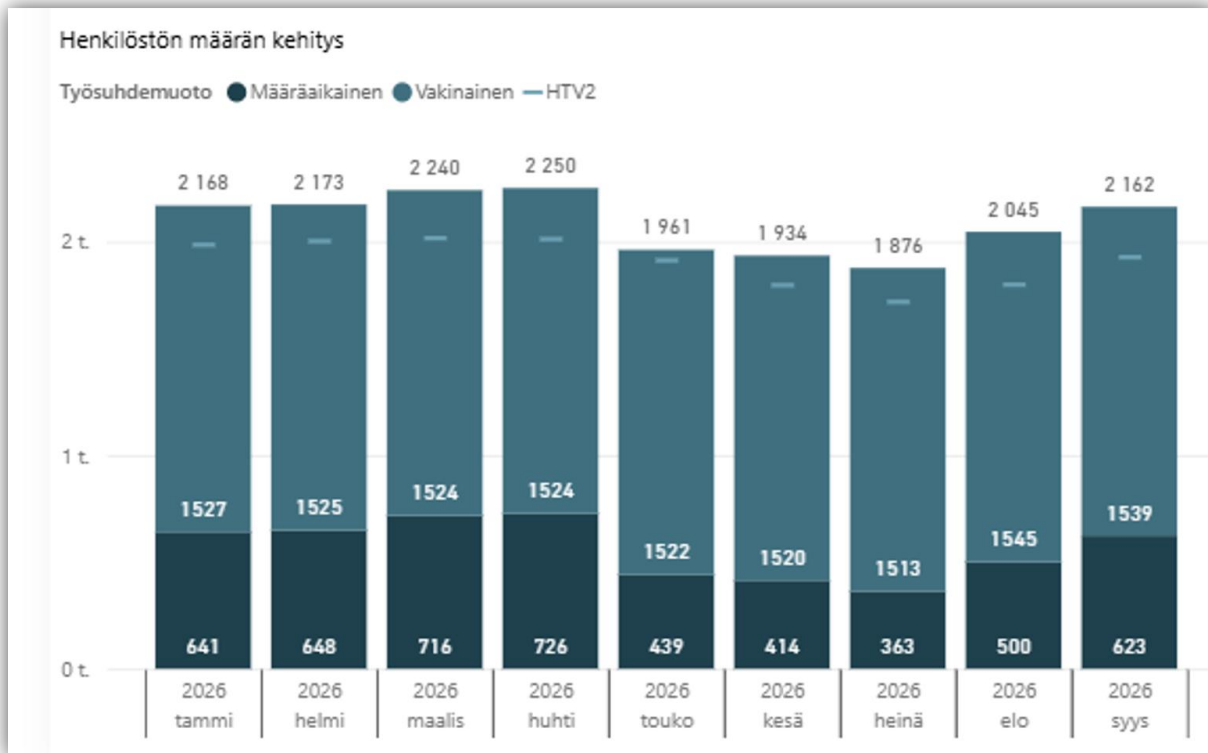
Rakentamisen määrä Lohjalla on yleisesti vähentynyt viime vuosina. Lohjan rakennusvalvonnan tilastojen mukaan vuonna 2025 valmistui yhteensä 35 asuntoa, mikä on noin 50 asuntoa vähemmän kuin vuonna 2024. Vuonna 2025 kerrostaloasuntoja valmistui 18, rivitaloasuntoja kuusi ja erillispientaloasuntoja 11.

Lohjalla vuoden 2026 aikana (31.8. mennessä) uudisasuinrakentaminen on sijoittunut pääosin Lohjan nauhataajamaan ja sen lievealueelle. Asuntoja on valmistunut 18 (31.7. mennessä).

Haja-asutusalueiden rakentaminen on määrältään vähäistä ja mittakaavaltaan selvästi pienimuotoisempaa kuin taajama-alueilla. Asemakaava-alueiden ulkopuolella rakentaminen edellyttää pääasiassa uuden rakentamislain mukaista sijoittamisen edellytysten tarkastelua ja/tai poikkeamista. Rekisteritietojen mukaan vuonna 2025 suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset mahdollistivat alle kymmenen ympärivuotisen asuinrakennuksen rakentamista. Vuoden 2026 (1.7. mennessä) sijoittamisluvat ja poikkeamiset ovat mahdollistaneet seitsemän ympärivuotisen asuinrakennuksen rakentamisen.

3.6 Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä on keskimäärin 2100 henkilöä (noin 1900 htv). Henkilöstömäärän kehitys tammi-syyskuussa 2026 on kuvattu alla.

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2027 varattu 104,6 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 84,5 milj. euroa. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 20,0 milj. euroa. Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2027 olevan seuraavat: Eläkevakuutusmaksu 19,95 % (sis. tasausmaksu 2,85 %)

Sairausvakuutusmaksu 1,85 %

Työttömyysvakuutusmaksu 1,25 %

Muut sosiaalivakuutusmaksut 0,70 %

Taloussuunnitelmavuosina arvioidaan varsinkin opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden henkilöstömäärän vähentymistä lopsimäärän laskun vuoksi.

Suunnitelmavuosien tavoite on hallita henkilöstöresurssien määrää luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyn avulla.

Ennusteen mukaan vuosien 2026-2030 välisenä aikana eläköityy 384 henkilöä. Se on noin 18,0 % henkilöstöstä. Eniten henkilöstöä eläköityy sivistystoimialalla.

Työkyvyttömyysriskiennusteen mukaan kaupungin kokonaiskustannukset työkyvyttömyyden hoitamiseksi tulevat kasvamaan vuonna 2027.

Työkyvyttömyyseläkemaksu

2025

0,9 %

738 447 €

ed.vuosi

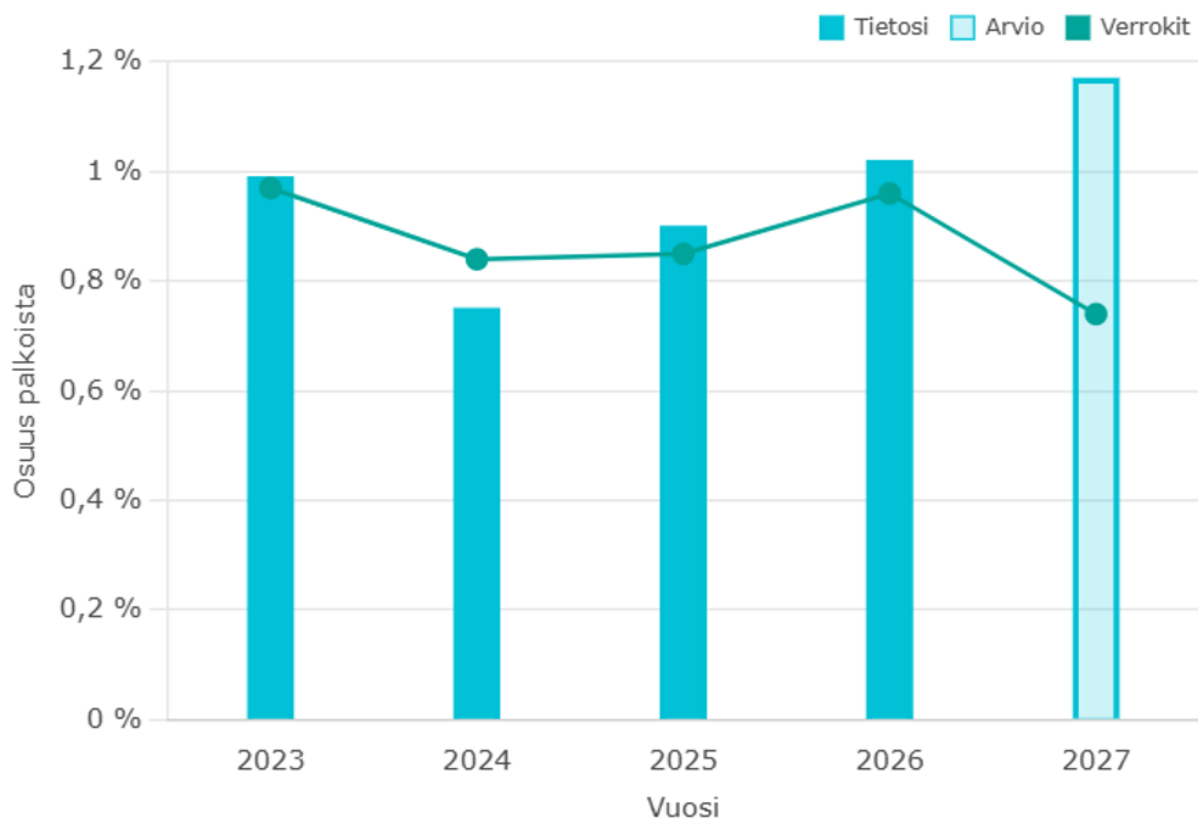
+0,1 %-yks

%

€

Työkyvyttömyyseläkemaksu

Vuoden 2027 aikana jatketaan syksyllä 2026 kaupunginhallituksen päätöksellä aloitettua määrätietoista työtä organisaation uudistamiseksi ja henkilöstöresurssien kohdentamiseksi siten, että ne vastaavat päivitetyn kaupunkistrategian tavoitteita.

Kunta-alan voimassa olevat virka- ja työehtosopimukset astuivat voimaan keväällä 2025. Sopimuskausi on voimassa 28.2.2028 saakka. Perusratkaisun palkankorotukset ovat sopimuskauden aikana 7,37 prosenttia. Vuoden 2026 palkankorotusten osuus oli 2,47 prosenttia ja vuoden 2027 osuus on 2,40 prosenttia. Lisäksi palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskeva kehittämisohjelma nostaa palkkakustannuksia 1,8 %.

Kunta- ja hyvinvointialan työ- ja virkaehtosopimuksiin vuosille 2025–2028 sisältyy vuoden 2027 sopimusko-

rotuksia koskeva niin sanottu perälautaehto. Ehdolla liitettiin kunta- ja hyvinvointialan vuoden 2027 korotukset Teknologiateollisuuden sopimusratkaisuun. Perälautaehtoa ei sovelleta, sillä Teknologiateollisuuden neuvotteluosapuolet ovat sopineet, että toimialan valtakunnalliset työehtosopimukset pysyvät voimassa sopimuskauden loppuun eli 30.11.2027 asti.

Valtakunnallinen teknisen sopimuksen ja tuntisopimuksen yhdistäminen uudeksi TATES-sopimukseksi etenevät siten, että sopimusmääräysten ennakoidaan valmistuvan 31.3.2027 mennessä. Sopimusmääräysten soveltaminen alkanee kuitenkin vasta vuoden 2028 alusta.

Sairauspoissaoloista suurin osa johtuu mielenterveyden häiriöistä (psykiatria). Henkilöstön kuormituksesta ja työhyvinvoinnin tilasta saadaan ajantasaista tietoa työterveyshuollon tilastoista, Pulssi-kyselyn tuloksista sekä vuosittain toteutettavasta työhyvinvointikyselystä.

85% henkilöstöstä on ollut 0 päivää sairauspoissaoloja. 4% henkilöstöstä muodostaa 83% koko organisaation sairauspoissaoloista.

3.7 Lohjan kaupunkistrategia 2023-2030

Strategiaa ja yhteisiä suuntaviivoja tarvitaan muuttuvassa toimintaympäristössä. Myös kuntalaki edellyttää, että jokaisessa kunnassa on oltava voimassa oleva kuntastrategia ja se on tarkistettava vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Tällä halutaan korostaa erityisesti valtuuston roolia kunnan strategisena johtajana ja toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteiden määrittäjänä. Kaupunginvaltuusto arvioi strategian toteutumista joka vuosi keväällä talousseminaarin yhteydessä, asettaa tavoitteita ja tekee tarvittaessa muutoksia strategiaan. Laajempi arviointi tehdään valtuustokauden puolivälissä syksyllä 2027 ja valtuustokauden lopussa keväällä 2029.

Lohjan kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 20.4.2026 päivitetyn kaupunkistrategian vuosille 2026–2030. Strategia linjaa, mihin Lohja panostaa seuraavien viiden vuoden aikana ja millaista kaupunkia rakennamme yhdessä. Päivitystyön pohjana on ollut vuosille 2023–2030 laadittu ja vuoden 2022 lopulla hyväksytty kaupunkistrategia.

Strategia kantaa nimeä Lohjan strateginen käsikirjoitus. Se on yhteinen tarina, jossa jokaisella lohjalaisella on oma roolinsa. Se ei ole valmis käsikirjoitus, vaan elää ajassa ja mukautuu muutoksiin. Toivomme, että jokainen asukas, yrittäjä ja yhteisö löytää siitä itselleen merkityksellisen näkökulman.

Strategian valmistelu on ollut yhteinen ponnistus. Työhön ovat osallistuneet luottamushenkilöt, kaupungin henkilöstö, yrittäjät, yhdistykset ja kuntalaiset. Valmistelussa hyödynnettiin kyselyjä, työpajoja ja tutkimuksia, jotta strategia pohjautuu tietoon, vuoropuheluun ja yhteiseen näkemykseen.

Strategian punainen lanka on selkeä: Kehitämme Lohjasta Suomen elinvoimaisinta seutukaupunkia.

Kohti Suomen elinvoimaisinta seutukaupunkia

Mihin tavoite asemasta elinvoimaisimpana seutukaupunkina sitten perustuu? Suomessa on yhteensä 57 seutukaupunkia, joista Lohja on toiseksi suurin. Kuntaliiton määritelmää mukaillen seutukaupunkeja ovat kaupungit, jotka ovat seutunsa ja talousalueensa keskuksia, mutta eivät ole maakuntien keskuksia. Seutukaupungit ovat sujuvan elämän keskuksia, joissa työn ja perheen sekä monipuolisen ja laadukkaan vapaa-ajan yhdistäminen on helppoa ja mutkatonta. Kokonsa ja resurssiansa osalta seutukaupungit ovat kyvykkäitä vastaamaan asukkaidensa palvelutarpeeseen.

Konsulttitoimisto MDI julkaisi alkuvuodesta tuoreet EVP-indeksin tulokset. Indeksi julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2023, ja sen tavoitteena on tarkastella kokonaisvaltaisesti ja samanaikaisesti sekä alueiden elinvoimaa että veto- ja pitovoimaa. Vuoden 2026 tuloksissa sijoitumme veto- ja pitovoiman näkökulmasta jo nyt neljän parhaiten menestyneen seutukaupungin joukkoon, ja EVP-kokonaisindeksin valossa tilanteemme ei ole yhtään sen huonompi. Lohja on paikka, jossa viihdytään, jonne halutaan jäädä ja jota suositellaan ylpeydellä eteenpäin.

Tulokset vahvistavat sitä, minkä toki jo tiesimme: asiat ovat jo nyt verraten hyvin, mutta määrätietoisella työllä, ja asumisen ja yrittämisen kannalta merkityksellisiin asioihin keskittymällä pystymme edelleen parantamaan.

Näitä painotamme

Strategian tavoitteet näkyvät neljässä painopisteessä. Hyödynnämme erinomaista sijaintiamme ja kehittämme liikenneyhteyksiä. Vahvistamme tunnettuuttamme järviluonnon, kulttuurin ja elämysten kaupunkina. Rakennamme sujuvaa ja aktivoivaa arkea, jossa palvelut toimivat elämäntilanteesta riippumatta. Lisäksi luomme yrityksille ympäristön, johon on helppo sijoittua ja jossa on helppo toimia ja kasvaa.

Näin toimimme

Lohjan tarinaa rakennetaan yhteisten arvojen varaan. Uudistumme rohkeasti, teemme kestäviä valintoja ja onnistumme yhdessä. Avoimuus, läpinäkyvyys ja kuntalaisten osallisuus ohjaavat tekemistämme joka päivä. Näin viemme Lohjaa kohti tavoitetta: elinvoimaista, noin 60 000 asukkaan kaupunkia vuonna 2050.

Onnistumisen edellytykset

Tavoitteissa onnistuminen vaatii myös vahvat edellytykset. Siksi panostamme vastuulliseen ja kestäväan talouteen, hyvinvoivaan ja osaavaan henkilöstöön sekä vuorovaikutteiseen ja ennakoivaan viestintään. Nämä ovat arjen tekemisen perusta. Ne varmistavat, että päätökset kantavat, palvelut toimivat ja Lohja kehittyy kestävästi.

Lohjan strateginen käsikirjoitus

Strateginen käsikirjoitus antaa suunnan, mutta varsinainen työ tehdään yhdessä. Se tehdään arjen teoissa, valinnoissa ja kohtaamisissa. Kirjoitamme Lohjan tarinaa joka päivä, yhdessä.

Strategian toimeenpano ja arviointi

Strategian toimeenpano ja yksityiskohtaisempi suunnittelu toteutuu vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Vuoden 2027 talousarvioon sisältyvät kaupunkitasoiset toiminnalliset tavoitteet ja tulosalueiden toimenpiteet niiden toteuttamiseksi. Talousarvion tavoitteet johdetaan kaupunkistrategian tavoitteista. Kaupungin talousarvion laadinnan yhteydessä toimialat ja liikelaitokset laativat toiminnalliset tavoitteet, joiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja/tai laadullisia tavoitteita. Asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle osavuosisikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Talouden sopeuttamisella on vaikutusta myös mahdollisuuksiin saavuttaa strategiassa asetettuja tavoitteita. Tästä huolimatta asetetut tavoitteet ovat edelleen tärkeitä, ja asettavat painopisteitä toiminnan ja palvelujen kehittämiseksi. Talousarvion laadinta on tehty voimassa olevan strategian pohjalta.

3.8 Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta

3.8.1 Talousarvion osat

Rakenne ja sisältö

Talousarviolla ja taloussuunnitelmalla on kaksi tehtävää, jotka määräävät suunnitelmien rakenteen: kokonaistalouden näkökulma, jota kuvataan tulos- ja rahoituslaskelmilla; tulosohjauksen näkökulma, jota toteutetaan käyttötalousosan toiminnallisilla ja taloudellisilla tavoitteilla sekä määrärahoilla ja investointiosan suunnitelmilla.

Kokonaistalouden näkökulmasta talousarvion ja suunnitelman on annettava oikea kuva kaupungin taloudesta, osoitettava kaupungin taloudellisen tuloksen muodostuminen sekä keinot kokonaistalouden tasapainottamiseksi ja rahoitustarpeen kattamiseksi. Tuloslaskelmassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet ja suunnitelman mukaiset poistot. Vaikaa talouden lähtökohtana on, että toiminnan menokehitys sopeutetaan keskeisten tuloerien kehitykseen.

Rahoituslaskelmalla osoitetaan, miten kaupungin menot katetaan. Sen avulla kootaan tulo-rahoituksen ja investointien sekä anto- ja ottolainauksen kassavirrat yhteen laskelmaan. Jos tulo-rahoitus ei riitä menoihin, kaupungin on rahoitusosassa osoitettava tarvittava rahoitus. Kaupunki voi kattaa rahoitustarvettaan lainanotolla tai vapauttamalla rahoitus- tai vaihtoomaisuuteen sitoutunutta pääomaa.

Lohjan kaupungin talousarvio muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Talousarvion käyttötalousosa jakautuu toimielimien vastuualueisiin ja ne edelleen organisaatorakenteen ja toiminnan mukaisesti tulosalueisiin ja edelleen tulosityksiköihin. Rahoitustuloista ja -menoista kokonaisuudessaan vastaa kaupunginhallitus.

Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat

Talousarvion käyttötalousosassa asetetaan toiminnalliset tavoitteet sekä osoitetaan asetettujen tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Molempien toimialojen sitovat toiminnalliset tavoitteet perustuvat kaupungille määriteltäviin päämääriin. Toiminnalliset tavoitteet asetetaan sanallisesti todennettaviksi aikaansaannoksiksi tai mitattavina palvelujen määrinä, tunnuslukuina tai muina tavoitearvoina.

Määrärahat otetaan talousarvioon suoriteperusteen mukaisesti jaksotettuina. Vuoden 2027 talousarvion määrärahoihin ja tuloarvioihin on sisällytetty myös tulosalueiden väliset sisäiset laskutukset. Sisäisinä ostoina laskutetaan siivouspalvelut, ruokapalvelut, ict-palvelut, hallintopalvelut (mm. monistamopalvelut, puhelinpalvelut, postituspalvelut, asianhallinta- ja arkistopalvelut) sekä tilojen vuokrat. Sisäisessä laskutuksessa laskutusperusteet ja hinnat määritellään ja sovitaan tuottajan ja tilaajan välillä tuottajan talousarvioon perustuen ennakoon. Laskutushinnat ovat myös lopulliset hinnat, jolloin tilinpäätöksen yhteydessä ei enää erikseen selvitetä sisäisiä kustannuksia. Talousarvion laatimisessa hinnoittelun lähtökohtana on tuottavan yksikön kannalta nollatulos eli todelliset kustannukset.

Käyttötalousosan määrärahaksi vahvistetaan toimielinkohtaisten toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus eli toimintakate. Toimintakatteen muodostumisesta ja käytöstä päättää toimielin sitovuusmääräyksissä esitetyin rajoituksin. Toimielimen toimintakatteen muuttamisesta päättää kaupunginvaltuusto. Investointiosan määrärahan muodostavat investointiryhmän kokonaiskustannukset.

Toiminnalliset muutokset, suoritteet ja yksikkökustannukset

Toiminnalliset muutokset sisältävät molempien toimialojen ja toimielinten talousarvion perustelutiedot, joissa on selvitetty toiminnan ja resurssien muutokset. Resurssien muutoksina esitellään henkilöstömäärän ja ostopalvelujen määrän muutokset, tilamuutokset sekä normaalista toiminnasta poikkeavat hankinnat.

Toimialalla on oikeus toteuttaa henkilöstömuutokset ja normaalista toiminnasta poikkeavat hankinnat ja resurssilisäykset vain, mikäli valtuusto on hyväksynyt ne talousarvion perusteluosassa. Lisäksi perusteluissa on selvitetty erikseen ne hyväksytyt muutokset, joilla parannetaan toimintakatetta.

Sisäisessä laskennassa toiminnan/tuotteen kustannuksiin sisällytetään ulkoisten kulujen lisäksi sisäiset laskutukset, pääomakulut sisäisinä vuokrina tai poistoina sekä hallinnon ja yhteisten kulujen kustannukset.

Laskentaperusteet

Yleinen hintataso vuonna 2027 on 1,4 % korkeampi kuin vuonna 2026. Vuosina 2027–30 hintatason muutos on keskimäärin 2,0 % vuodessa. Kunnallisten palvelujen ja ostettujen asiakaspalvelujen kustannustason muutos arvioidaan olevan 3,7 % vuonna 2027, 3,5 %, vuonna 2028 sekä 2,8 % vuonna 2030;

Kokouspalkkiokustannukset arvioidaan jäsenmäärän, kokousten lukumäärän sekä Lohjan valtuuston hyväksymän luottamushenkilöiden palkkiosäännön pohjalta.

Vuoden 2027 kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkataso on keskimäärin 2,87 % korkeampi kuin vuodelle 2026 arvioitu palkkataso. Tuntipalkkoissa, ansionmenetykskorvauksissa, asiantuntijapalkkioissa ja varallaolo-korvauksissa, sairaus- ja vuosilomasijaisten palkkoissa, erilliskorvauksissa ja ylitynneissa laskenta-arvioiden perustana on vuoden 2026 talousarvio, johon tehdään 2,87 %:n palkkatason tarkistus. Vuosina 2027–2028 palkkojen korotus on keskimäärin 1,9 % vuodessa.

Yhteenlaskettu sairausvakuutus-, työttömyysvakuutus- ja tapaturmavakuutus-maksuprosentti on 3,66-3,73 % vuosina 2027 - 2030;

JuEL:n palkkaperusteinen maksu on 17,10 % (työnantajan maksettavaksi jäävä osuus) palkkasummasta. Kunnat ja hyvinvointialueet maksavat tasausmaksua vuoden 2023 alusta alkaen. Tasausmaksuprosentti 2,85 %. Lohjan kaupungin tasausmaksu arviolta 2,4 milj. euroa. Palkkauksen sivukulujen kokonaisprosentiksi vuosina 2027-2028 on arvioitu keskimäärin noin 23,6 %.

Muissa kuluissa käytetään yleisiä hintatason muutosarvioita ottaen kuitenkin huomioon määräaikaisten sopimusten sidotut hinnat.

Kaupungin omat tilakustannukset (sisäiset vuokrat) sekä sisäisten palvelujen yksikköhinnat lasketaan palkkakulujen ja edellä määriteltujen kululajien hintatason muutosten perusteella ja kohdennetaan käyttäjäyksiköille käytön perusteella.

Sisäisten palvelujen käytön ja sisäisen laskutuksen osalta käyttäjäyksikön on ilmoitettava tuottajalle palvelujen käyttö ja tuottajayksikköjen on ilmoitettava tilaajille sovellettavat laskutushinnat.

3.8.2 Talousarvion sitovuus

Vuoden 2027 talousarvio kaupunginvaltuuston hyväksymässä muodossa sitoo hallintokuntia seuraavasti:

Kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion käyttötalousosa muodostuu kullekin toimialalle hyväksytyistä sitovista tavoitteista, seurattavista suoritteista ja tunnusluvuista (palvelutuotteet) sekä arvioiduista toimintatuotoista ja toimintakuluista, joiden erotus muodostaa toimintakatteen. Talousarvion investointiosaa muodostuu kullekin investointiryhmälle hyväksytyistä kokonaiskustannuksista ja tuloarviosta. Käyttötalouden toimialakohtaisten tavoitteiden, määrärahasiirron vahvistettavan toimintakatteen sekä investointiosan investointiryhmän kokonaiskustannuksista muodostuvan määrärahan ja tuloarvion muuttamisesta päättää kaupunginvaltuusto. Mikäli kuitenkin jonkin investointiosan investointiryhmän hankkeen toteuttamisessa syntyy säästöä, voi tekninen lautakunta päättää säästön käyttämisestä muiden saman investointiryhmän hankkeiden mahdollisten ylitysten rahoittamiseen investointiryhmän kokonaismäärärahan ylittymättä.

Kaupunginhallitus vahvistaa määrärahasiirron toimialalta toiselle, jollei kaupunginhallitus saa muulla tavoin tasapainotettua taloustilannetta. Kaupunginhallitus tekee valtuustolle tarvittaessa esityksen määrärahan lisäyksestä toimialakohtaisesti, jos ei muutoin edellä mainitusti saa tasapainotettua taloustilannetta. Kaupunginhallitus siirtää määrärahoja toimialan lautakunnalta toiselle, jos toimintakate ylittyy. Investointien osalta kaupunginhallitus voi esittää valtuuston päätettäväksi investointihankkeiden ajoitukset sekä esittää myönnettäväksi ajoituksen muutoksesta johtuvat määrärahan siirrot siten, että ylitykset/ määrärahan alennukset ovat enintään edellisen vuoden vastaavien hankkeiden määrärahojen säästöjen/ylitysten suuruiset. Esitettävät muutokset voivat kohdistua vain alkuperäisiin hankkeisiin eikä siihen kohdistettua määrärahaa voi käyttää ilman valtuuston erillistä päätöstä muihin hankkeisiin.

Lautakunta vahvistaa käyttösuunnitelman toimintakatteen, valvoo lautakuntatasolla tavoitteiden toteutumista sekä käyttökatteen toteutumista.

Toimialajohtaja tasapainottaa tarvittaessa toimialansa lautakunnan tulosalueiden toimintakatteita siirtämällä tuloja ja menoja tulosalueiden kesken.

Tulosaluejohtaja tasapainottaa tarvittaessa tulosalueiden yksiköiden toimintakatteita siirtämällä tuloja ja menoja tulosalueen yksiköiden kesken.

Talousarviossa toimialalle osoitettua määrärahaa saadaan käyttää vain ao. toimialaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen.

Tuloarvion ylittävillä tuloilla ei saa kattaa talousarviosta poikkeavaa toiminnan laajentamista ja siitä aiheutuva toimintakulujen kokonaismäärän ylitystä ilman kaupunginhallituksen lupaa. Jos toiminta kuitenkin luonteeltaan perustuu ulkoiseen tulo-rahoitukseen, voidaan palvelujen lisääminen toimialajohtajan päätöksellä kattaa niistä saatavilla tuloilla (esim. teatteri, orkesteri, muut myytävät palvelut).

Henkilöstösuunnitelma on sitova vuoden 2027 osalta. Toimielimillä on oikeus täyttää vakinaisesti ainoastaan ne virat ja tehtävät, jotka sisältyvät määrärahoihin, ja jotka on määriteltävä henkilöstösuunnitelmassa ja muutoksina perusteluosassa. Mikäli uutta osaamista tarvitaan, tulee se pyrkiä toteuttamaan ensisijaisesti virkojen/tehtävienmuutoksilla siten, että henkilöstön kokonaismäärä ei kasva eikä määrärahat ylitä.

Päättyessään henkilöstön sisäisistä siirroista toimialojen välillä kaupunginjohtajalla on oikeus päättää henkilöstökulujen aiheuttamasta vastaavasta määrärahan muutoksesta. Kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkaamiseen osoitettuja menovarauksia saa käyttää ainoastaan henkilöstöliitteessä esitettyjen virkojen/tehtävien palkkakustannuksiin. Muutoin henkilöstöresurssien lisäyksestä päättää kaupunginvaltuusto.

Niissä hankinnoissa, joissa se on kokonaistaloudellisesti perusteltua, tulee kilpailutukset järjestää kaupungin

omina hankintakilpailutuksina. Tämä mahdollistaa paikallisten toimijoiden osallistumisen kilpailuun paremmin volyymiltaan hyvin laajoihin yhteishankintoihin verrattuna.

Toiminnasta vastaavien toimielimien/toimialojen on tammikuun 31. päivään mennessä hyväksyttävä tarkistettut käyttösuunnitelmat ja osatavoitteet tulosalueille sekä määriteltävä ne toimenpiteet, joilla tavoitteet toteutetaan. Käyttösuunnitelman yhteydessä toimialojen on määriteltävä osamäärärahojen käyttövaltuudet tarvittaville alemmille tasoille ja viranhaltijoille. Vuoden 2027 osalta kukin lautakunta vahvistaa käyttösuunnitelmansa ja kokonaisuus viedään kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Maksut ja myyntihinnat

Kaupungin taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi lautakunnat oikeutetaan hallintosäännön 27.1 § 1 mom. 7-kohdan nojalla tarkistamaan vuonna 2027 perittäviä maksuja, myyntihintoja ja korvauksia 5 %:lla, jos hintoja on tarkistettu vuodelle 2026 ja enintään 10 %:lla, jos hintoja on tarkistettu viimeksi vuodelle 2025. Suuremmat korotukset on saatettava kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi samoin kuin käyttöön otettavat uudet maksut. Muutoinkin lautakuntien on etsittävä mahdollisuuksia myyntituottojen lisäämiseksi. Maksut, myyntihinnat ja muut korvaukset tuodaan päätettäväksi lautakunnittain yhtenä kokonaisuutena samanaikaisesti talousarviokäsittelyn kanssa.

Sitovat määrärahat

Käyttötalousosa Toimielin / Tulos- alue	Määräraha (Toimintakate)	Sitovuustaso
Luottamushenkilöhallinto	-1 479 000	Toimintakate (netto)
Konsernipalvelut	-1 088 800	Toimintakate (netto)
Keskusvaalilautakunta	-128 100	Toimintakate (netto)
Tarkastuslautakunta	-69 100	Toimintakate (netto)
Tekninen lautakunta	16 728 233	Toimintakate (netto)
Kaupunkikehityslautakunta	-13 327 186	Toimintakate (netto)
Työllisyys- ja elinkeinolautakunta	-3 246 586	Toimintakate (netto)
Ympäristöterveyslautakunta	-503 970	Toimintakate (netto)
Sivistyslautakunta	-112 704 100	Toimintakate (netto)
Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunta	-13 241 750	Toimintakate (netto)
Tuloslaskelmaosa	Määräraha (tulot/menot)	Sitovuustaso
Verotulot	115 700 000	Tulot (brutto)
Valtionosuudet	29 000 000	Tulot (brutto)
Korkotuotot	450 000	Tulot (brutto)
Muut rahoitustuotot	1 200 000	Tulot (brutto)
Korkokulut	-3 800 000	Menot (brutto)
Muut rahoituskulut	-50 000	Menot (brutto)
Investointiosa Investointiryhmä	Määräraha (tulot/menot)	Sitovuustaso
Maa- ja vesialueet	100 000 / 0	Tulot ja menot (brutto)
Rakennukset	-10 200 000	Tulot ja menot (brutto)
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-11 450 000	Tulot ja menot (brutto)
Koneet ja kalusto	-3 350 000	Tulot ja menot (brutto)

Osakkeet ja osuudet	0	Tulot ja menot (brutto)
Rahoitusosa	Määräraha	Sitovuustaso
Antolainasaamisten lisäys	0	Tulot ja menot (brutto)
Antolainasaamisten vähennys	50 000	Tulot ja menot (brutto)
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	31 500 000	Tulot ja menot (brutto)
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-20 000 000	Tulot ja menot (brutto)
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 000 000	Tulot ja menot (brutto)

tilanne 27.10.2026

Päätösvaltuudet

Ajantasaiset päätösvaltuudet määritellään hallintosäännössä.

Järjestämistavan muutoksista, ulkopuolisten asiantuntijoiden ja ostopalvelujen käyttämisestä, hankintojen suorittamisesta sekä suunnitelmista, pääpiirustuksista, kustannusarvioista, rakentamisen suorittamistavasta, työn aloittamisen ajankohdasta, urakoitsijan ja työn suorittajan valinnasta päättävät hallintosäännön mukaisesti toimielimet ja vastuuhenkilöt myönnettyjen määrärahojen puitteissa seuraavien päätösvaltuuksien rajoissa:

- kaupunginvaltuusto päättää yli 2 000 000 euron toiminnoissa ja hankkeissa asiantuntijoiden ja ostopalvelujen käyttämisestä, toimitilojen huonetilaohjelmasta, yleissuunnitelmasta ja yleisestä laatutasosta sekä hankkeiden toteuttamisen muista yleisistä periaatteista. Muutoin toteuttamisesta päättää kaupunginhallitus;
- kaupunginhallitus päättää enintään 2 000 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kaupunginhallitus päättää kuitenkin hankintojen osalta elintarvikehankinnoista sekä koulumatkakuljetuksista;
- lautakunta päättää omalla toimialallaan enintään 1 000 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kaupunginjohtaja päättää enintään 350 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- toimialajohtajat päättävät omalla vastuualueellaan enintään 150 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kunkin tulosalueen tai vastuualueen esimiehenä toimiva viranhaltija päättää omalla toimi-/vastuualallaan enintään 75 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kunkin tulosityksikön esimiehenä toimiva viranhaltija enintään 40 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- toimintoesihenkilö enintään 15 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- rakennuttajan edustajana toimiva viranhaltija päättää urakkakohteiden kustannusarvioihin sisältyvistä lisä- tai muutostöistä hankekohtaisesti;
- alle 50 euron ostolaskut tarkistetaan ja hyväksytään keskitetysti Laskentapalveluissa.

Edellä olevia päätösvaltuuksia käytettäessä päätöksenteon taso määritellään hankkeen tai hankinnan kokonaiskustannusten perusteella. Mikäli hanke ositetaan useammaksi hankintakohteeksi tai osahankinnaksi,

päättää sen osittamisesta, osahankinnan suorittamisesta sekä muista menettelytavoista se toimitelin tai vi-ranhaltija, jonka päätösvaltaan se hankkeen määrärahan tai hankinnan kokonaiskustannusten perusteella kuuluu.

Talousjohtajalla on talousarviossa hyväksytyn 218,5 milj. euron kokonaislainamäärän ottamisen / uusimisen lisäksi oikeus ottaa kaupungin maksuvalmiuden turvaamiseksi tilapäislainoja, joiden yhteismäärä saa olla enintään 60 milj. euroa.

3.8.3 Vuoden 2027 sitovat tavoitteet

Lohja on Suomen elinvoimaisin seutukaupunki, sijainniltaan loistava!

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Muu strateginen tavoite	Kiinteistömitoituksen optimointi	Kaupungin palveluverkon kannalta oleelliset kiinteistöt mitoitettu ja SOTE kiinteistöt eriytetty.
Lohja on kestävästi kasvava seutukaupunki	Elintarvikkeiden kotimaisuusasteen pitäminen korkealla ja kasvisruoan määrän pitäminen olemassa olevalla tasolla. Kehitetään asiakkaille maistuvia kasvisruokia.	Kasvisruokavaihtoehtojen määrän pitäminen olemassa olevalla tasolla. Kotimaisuusasteen toteuman laskenta 2027.
Lohjalla on kasvua tukevat ja arjessa sujuvat liikennneratkaisut	Katuverkoston kehittäminen	SOP-katujen muutoksen asfaltille Gruotilan ja Maksjoen Pohjatien alueilla. Katuvalaistuksen uusiminen Asemanpellon alueella.
Lohjalla on kasvua tukevat ja arjessa sujuvat liikennneratkaisut	Vahvistamme asemaamme Länsi-Uudenmaan seudullisena kasvukeskuksena.	Lohjan keskustan elinvoimalaskennan tuloksia seurataan vuosittain.
Lohjalla on kasvua tukevat ja arjessa sujuvat liikennneratkaisut	Edistämme Lohjan saavutettavuutta eri liikennemuodoin.	Länsiradan ratasuunnitelmien aktiivinen ohjaus ja kaupungin edunvalvonta.

Sivistys

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohja on kestävästi kasvava seutukaupunki	Vahvistamme asemaamme Länsi-Uudenmaan seudullisena kasvukeskuksena ja edistämme laadukkaan opetuksen ja nuorten vapaa-ajanpalveluiden tarjontaa.	Seudullinen yhteistyö on lisääntynyt ja Lohjalla tarjottava koulutus- ja vapaa ajanpalveluiden tarjonta on parantunut. Palveluiden laadun ja asikastyytyväisyyden kehitystä mittaavat palvelukohtaiset indikaattorit.

Lohja on kestävästi kasvava seutu- kaupunki	Pidämme toimialan käyttötalouden tasapainossa ja investoinnit mitoi- tetaan rahoituskyvyn mukaan. Mitoi- tamme palvelumme ja niiden tilan- käytön asukasaluekohtaisesti palvelutar- peen, talouden kestokyvyn ja yh- denvertaisen saatavuuden mukaisesti.	Toimialan tuottamien palveluiden kustannuskehityksen vuosittainen seuranta. Sivistyspalveluiden toi- mintakatteen muutos toimialan palveluissa korkeintaan 1,5 %.
--	--	---

**Lohja on yllätyksellisten elämysten kaupunki,
upeasta luonnostaan tunnettu!**

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohja on yllätyksellisten elämysten ja monipuolisen kulttuurin kau- punki	Vahvistetaan Lohjan tunnettuutta helposti saavutettavana matkailu- kohteena ja hyödynnetään sijaintia, järviluon- toa, kulttuuria ja yllätyksellisiä elä- myksiä matkailumarkkinoinnissa.	Lohjan tunnettuuden ja matkailulli- sen mielikuvan kehittyminen sekä toteutettujen markkinointi- ja mat- kailutoimenpiteiden määrä ja vai- kuttavuus.
Lohja on suosittu ympärivuotinen luonto- ja matkailukohde	Turvaamme luonnon monimuotoi- suuden sekä edistämme met- siemme ja vesistöjemme kestävää käyttöä ja ilmastomuut- oksen hillintää	Luonnon monimuotoisuus (LUMO)- ohjelman valmistelu

Sivistys

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohja on yllätyksellisten elämysten ja monipuolisen kulttuurin kau- punki	Vahvistamme kulttuuri- ja tapahtu- makokonaisuuksia ja kehitämme paikallista ja seudullista identiteettiä sekä edis- tämme Lohjan kulttuurista ja mat- kailullista vetovoimaa.	Tapahtumien määrä ja kävijöiden määrä kaupungin järjestämissä ti- laisuuksissaon kasvanut.

**Lohja on sujuvan arjen kaupunki - oppiva ja hy-
vinvoiva**

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
---------------------	------------	---------

Lohja tarjoaa parhaimmat olosuhteet asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi	Kemikaalittoman siivouksen ja -pyykinpesun lisääminen. Energiatehokkaat laitteet. Suositaan kierrätysmateriaaleista valmistettuja siivousvälineitä ja -materiaaleja. Jätteen lajittelun kehittäminen. Tarjottimettomuus.	Uusien toimenpiteiden määrä.
Lohjalaiset ovat tyytyväisiä kaupungin palveluihin	Vesihuollon toimintavarmuuden ylläpitäminen ja kehittäminen suunnitelmallisesti	Verkostosaneerauksien toteuttaminen eri kohteissa, sekä omaisuuden hallintasuunnitelman laatiminen
Lohjalaiset ovat tyytyväisiä kaupungin palveluihin	Tarkoituksenmukaisten eläinlääkärilöyöjen toteuttaminen.	Uusien eläinlääkärilöyöjen käyttöön Vihdissä ja Lohjan Mäntynummen vastaanoton korvaaminen toimintaan paremmin soveltuvilla tiloilla.
Lohjalaiset ovat tyytyväisiä kaupungin palveluihin	<p>Työn tuloksena vaikuttavat palvelut.</p> <p>Vahvistetaan paikallisiin tarpeisiin perustuvaa palvelumallia ja tehdään sen erityispiirteet sekä hyvät tulokset näkyviksi asiakkaille, työnantajille ja yhteistyökumppaneille.</p> <p>Varmistetaan, että jokainen työllistymissuunnitelma on yksilöllinen, tavoitteellinen ja konkreettinen sekä ohjaa asiakasta aktiivisesti kohti työllistymistä, koulutusta tai muuta tarkoituksenmukaista ratkaisua.</p>	<p>3 kk seurantajaksolla tehtyjen kotouttuja-asiakkaiden kotoutumissuunnitelmien määrä (100 %).</p> <p>3 kk seurantajaksolla tehtyjen työttömien työnhakijoiden työllistymissuunnitelmien määrä (80 %).</p> <p>Lohjan työkykykoordinaattorin palveluun ohjattujen asiakkaiden määrä (20 / kk).</p>

Lohjalaiset ovat tyytyväisiä kaupungin palveluihin	<p>Työn tuloksena vaikuttavat palvelut.</p> <p>Säilytetään kasvokkaisen palvelun vahva rooli osana asiakasprosessia ja vahvistetaan valmentavaa työtettä asiakkaiden tavoitteiden saavuttamisen tukemiseksi.</p> <p>Kehitetään palvelupolkuja siten, että asiakkaat ohjautuvat oikea-aikaisesti tarpeidensa mukaisiin palveluihin ja palveluiden vaikuttavuus paranee ja kaupungin kuntaosuusmaksut alenevat.</p>	<p>Työllistymisen tuen työkalujen käytön seuranta: Työkokeiluihin, työkyvyn arviointiin ja mahdollisten eläke-edellysten selvittelyyn ohjattujen asiakkaiden määrä.</p> <p>Työttömien terveystarkastuksiin ohjattujen asiakkaiden määrä.</p>
--	---	--

Konsernipalvelut

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Muu strateginen tavoite	Käynnistetään hallintopalveluiden asiahallinnan, päätöksenteon ja sähköisen arkistoinnin sekä henkilöstöpalveluiden tietojärjestelmien vaativuus- ja tietosuojamäärittelytyö sekä käynnistetään kilpailutukset ydin- tukijärjestelmien uusimiseksi.	Vaatusmäärittely tehty ja kilpailutukset käynnissä
Muu strateginen tavoite	Rakennetaan tietoturvallinen AI-ympäristö kaupungin ICT-ympäristön sisällä sekä luodaan käyttöönotto- ja koulutusperiaatteet.	AI- ympäristö käytössä ja käyttäjillä tarkoituksenmukaise ai- tukiohjauspalvelu.
Muu strateginen tavoite	Laaditaan kaupunkiorganisaatiolle ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja varautumisen suunnitelma.	Suunnitelma tehty.
Lohja tarjoaa parhaimmat olosuhteet asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi	Työhyvinvointikysely	Kaupunkitason vastausaktiivisuus on yli 72 %. Kyselyn parametri "Suositteisin nykyistä työpaikkaa tuttavalle" on vähintään 75 %.

Lohja tarjoaa parhaimmat olosuhteet asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi	Työhyvinvointikysely	Kyselyn parametrin - Saan riittävästi työni tekemistä tukevaa koulutusta - arvo on vähintään 3,7.
Lohja tarjoaa parhaimmat olosuhteet asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi	Terveysprosentti	Ennakoivien toimenpiteiden vaikuttavuus: 0 päivää sairastaneiden prosenttiosuus on vähintään 21 %.
Muu strateginen tavoite	Lisätään strategisista hankkeista, päätöksenteosta ja palveluista viestimistä monikanavaisesti. Kehitetään asukaisen ja sidosryhmien osallistumismahdollisuuksia viestinnän keinoin. Toteutetaan kaupungin tunnettuutta ja vetovoimaa tukevia toimenpiteitä. Vahvistetaan myönteistä kuntakuvaa ja lohjalaista identiteettiä. Yksi yhtenäinen kaupunkimarkkinointi.	Kaupungin digitaalisten kanavien käyttömäärät kasvavat. Kaupungin viestintäkanavien tavoitettavuus kasvaa. Asukas- tai asiakaskyselyissä viestinnän onnistumisen arvio hyvällä tasolla. Kaupungin tunnettuutta ja vetovoimaa kuvaavat mittarit kehittyvät myönteisesti.
Muu strateginen tavoite	Hallinnon digitalisaation jatkaminen.	Aulapalveluita sähköistetty. Sähköisten allekirjoitusten käytön lisääntyminen. Prosessien digitalisoinnin määrä.

Sivistys

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohjalaiset ovat tyytyväisiä kaupungin palveluihin	Tuotamme laadukkaat ja yhdenvertaiset peruspalvelut, ylläpidämme korkeatasoisia kasvatus- ja opetuspalveluja sekä suomen että ruotsin kielellä ja edistämme lasten ja nuorten oikeuksia Lapsiystävällinen Lohja – ohjelman periaatteiden mukaisesti.	Palveluiden laadun ja asiakastyytyväisyyden kehitystä mittaavat palvelukohtaiset indikaattorit sekä lasten ja nuorten hyvinvointikysely.

Lohja tarjoaa parhaimmat olosuhteet asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi	<p>Mahdollistamme monitoimijaisella yhteistyöllä laadukkaat ja saavutettavat kulttuuri-, vapaa-aikapalvelut, joilla parannamme kuntalaistemme hyvinvointia.</p> <p>Kehitämme liikunnan, erityisesti luontoliikunnan, mahdollisuuksia huomioiden kaikki käyttäjäryhmät.</p>	Elämänlaatuindikaattori ja HYTE-tulosindikaattorit.
---	--	---

Lohja on seudun elinkeinoelämän veturi, yritysten suosima ja suosittalema!

Kaupunkirakenne

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Lohja tarjoaa erinomaiset yrittämisen, sijoittumisen ja kasvun edellytykset	Luomme yritysystävällisen ja sujuvan toimintaympäristön. Tarjoamme houkuttelevan sijoittumisvaihtoehdon sujuvoittamalla kaavoitus- ja lupaprosesseja.	Rakennus- ja toimenpidelupien käsittelyaika. Lupapäätösten käsittelyajassa pysyminen (%). Yritysten kokema prosessien sujuvuus (1-5).
Lohja tarjoaa erinomaiset yrittämisen, sijoittumisen ja kasvun edellytykset	Kehitämme riittävän suuria yritystontteja ja alueita, hyvällä sijainnilla, jotka mahdollistavat yritysklustereiden ja työpaikka-alueiden synty- misen.	Yritysalueiden täyttöaste (%).

3.9 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaupungin toiminta on tuloksellista sekä tavoitteiden ja hyvän hallintotavan mukaista. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kattavat koko kaupunkikonsernin toiminnan, hallinnon ja talouden järjestämisen, ja ne muodostavat olennaisen osan johtamista, päätöksentekoa sekä päivittäisiä toimintaprosesseja. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan avulla varmistetaan, että päätöksenteon perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa, voimassa olevia säännöksiä, määräyksiä ja ohjeita noudatetaan sekä kaupungin omaisuus, resurssit ja toiminnan jatkuvuus turvataan.

Vastuut

Kaupunginvaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kaupunginhallitus vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja valvoo toimeenpanoa. Lautakunnat ja viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta omilla toimialoillaan ja vastuualueillaan. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa esihenkilöiden normaalia johtamisvastuuta.

Konsernijohto vastaa konsernivalvonnan järjestämisestä, ja tytäryhteisöjen hallitukset sekä johto vastaavat omien yhteisöjensä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Sisäinen tarkastus arvioi riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan toimivuutta sekä tukee niiden kehittämistä.

Riskienhallinnan toteuttaminen

Riskienhallinta on osa kaupungin johtamis- ja ohjausjärjestelmää. Tavoitteena on tunnistaa, arvioida ja hallita kaupungin tavoitteiden saavuttamista uhkaavia tekijöitä sekä tukea päätöksentekoa ja toiminnan jatkuvuutta. Riskien arviointi kytkeytyy osaksi talousarvion valmistelua, toiminnan suunnittelua, merkittävien päätösten valmistelua sekä toiminnan ja talouden seurantaa.

Riskikartoitusten kattavuuden varmistamiseksi riskien tunnistamisessa käytetään apuna luokittelua strategiin, toiminnallisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin. Riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa huomioidaan sekä toimintaympäristön muutoksista aiheutuvat ulkoiset riskit että kaupungin omaan toimintaan liittyvät sisäiset riskit. Yksittäisen riskin merkittävyys määritellään arvioimalla riskin toteutumistodennäköisyyttä ja vaikutusta. Arvioiden perusteella riskit on luokiteltu suuruusluokkiin asteikolla merkityksetön, vähäinen, kohdalainen, merkittävä ja kriittinen riski.

Riskienhallinnan tilannearviota päivitetään kaksi kertaa vuodessa, ja merkittävistä riskeistä sekä niiden hallintatoimenpiteistä raportoidaan säännöllisesti toimielimille.

Arvio merkittävimmistä riskeistä

Koko kaupungin kannalta arvioituna merkittävimmät riskit liittyvät toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin, talouden epävarmuuteen sekä digitaalisen toimintaympäristön turvallisuuteen. Riskit kohdistuvat erityisesti kaupungin strategisten tavoitteiden toteutumiseen, palvelujen järjestämiseen sekä taloudellisen tasapainon säilyttämiseen.

Strategisista riskeistä korostuvat väestörakenteen muutokset, palvelutarpeiden muuttuminen sekä toimintaympäristön ennakoimattomuus. Väestökehityksen vaikutukset palveluverkkoon, toimitilarpeisiin ja kustannusrakenteeseen edellyttävät jatkuvaa ennakointia ja kykyä mukauttaa toimintaa muuttuvaan tilanteeseen. Lisäksi yhteiskunnalliset poikkeustilanteet, kuten laajat sähkö- ja tietoliikennehäiriöt tai muut vakavat häiriötilanteet, voivat vaikuttaa merkittävästi kaupungin palvelutuotantoon ja toimintakykyyn.

Digitaaliseen toimintaympäristöön liittyvät riskit ovat edelleen merkittäviä. Tietoturvaan, tietosuojaan, kyberuhkiin ja tietojärjestelmien toimivuuteen liittyvät riskit voivat toteutuessaan aiheuttaa häiriöitä palvelutuo-
tanton, taloudellisia menetyksiä sekä heikentää toiminnan jatkuvuutta. Myös järjestelmien tekninen elin-
kaari, yhteensopivuus ja kasvava riippuvuus digitaalisista palveluista korostavat suunnitelmallisen ICT-hallin-
nan merkitystä. Tekoälyn hyödyntämisen laajentuessa on lisäksi huolehdittava sen käyttöön liittyvien riskien
tunnistamisesta ja hallinnasta.

Henkilöstöön liittyvät riskit muodostavat merkittävän osan kaupungin toiminnallisista riskeistä. Osaavan työ-
voiman saatavuus, henkilöstön eläköityminen, kasvavat osaamisvaatimukset sekä työkuorman ja jaksamisen
haasteet vaikuttavat kaupungin kykyyn tuottaa palveluja tehokkaasti ja laadukkaasti. Avainhenkilöriippuvuu-
det sekä rekrytointien mahdolliset viivästymiset voivat heikentää palvelujen jatkuvuutta ja lisätä kustannuk-
sia.

Taloudellisista riskeistä keskeisimpiä ovat verorahoituksen kehitys, valtionosuuksiin liittyvät muutokset, työ-
lisyysspalvelujen kustannusten ennakoitavuus sekä investointien ja velkaantumisen vaikutukset kaupungin
talouteen. Lisäksi hyvinvointialueen käytössä oleviin kiinteistöihin liittyvät ratkaisut voivat vaikuttaa niin kau-
pungin käyttötalouteen kuin myös investointitarpeisiin. Korkotason muutokset sekä yleinen talouskehitys
lisäävät taloudellisen toimintaympäristön epävarmuutta.

Myös Länsirata-hankkeen toteutuminen vaikuttaa kaupungin talouteen sekä maankäytön kehittämiseen ja
pitkän aikavälin elinvoimatavoitteiden toteutumiseen. Riskit liittyvät erityisesti hankkeen aikatauluun ja kus-
tannuskehitykseen sekä siihen, missä laajuudessa hankkeelle asetetut saavutettavuus-, kasvu- ja elinvoima-
tavoitteet toteutuvat.

Kunnan keskeisiä vahinkoriskejä ovat kiinteistö- ja palvelutuotannon turvallisuus, tietoturvaan liittyvät uhat
sekä ympäristövahingot. Nämä voivat aiheuttaa kustannuksia ja häiriöitä palvelutuotannossa. Vahinkoriskien
hallinta- ja varautumistoimien ansiosta kiinteistöihin tai rakennettuun kaupunkiympäristöön kohdistuvat va-
hinkoriskit muodostuvat kuitenkin harvoin merkittäviksi kaupungin talouden kannalta.

Hankintojen suuren volyymin vuoksi niihin liittyvät riskit ovat kaupungin toiminnan ja talouden näkökul-
masta merkittäviä. Puutteet hankintojen suunnittelussa, kilpailuttamisessa, sopimushallinnassa tai sopimus-
valvonnassa voivat johtaa kustannusten kasvuun, palvelutuotannon häiriöihin tai kaupungin etujen toteutu-
misen heikentymiseen.

Kaupungissa valmisteltaviin organisaatiouudistukseen ja palveluverkon uudistamiseen liittyy riski siitä, että
muutoksille asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuvat ennakoitua hitaammin tai osittain.
Muutokset voivat siirtymävaiheessa heikentää toiminnan jatkuvuutta, kuormittaa henkilöstöä sekä lisätä toi-
minnan koordinoituihin, vastuunjakoon ja palveluprosessien rajapintoihin liittyviä riskejä. Myös muutosten
samanaikaisuus lisää kuormitusta organisaatiossa ja voi hidastaa tavoitteiden saavuttamista. Muutosten on-
nistuminen edellyttää huolellista valmistelua, selkeitä vastuita, aktiivista vuorovaikutusta sekä vaikutusten
systemaattista seurantaa.

Konserniyhteisöjen osalta merkittäviä riskejä muodostavat kustannuskehitys, investointitarpeet, rahoitusym-
päristön muutokset sekä kiinteistöihin ja energiamaarkkinoihin liittyvät epävarmuustekijät. Näillä voi olla huo-
mattavia vaikutuksia koko kaupunkikonsernin taloudelliseen asemaan ja tuleviin rahoitusratkaisuihin. Ener-
giahuollon osalta korostuvat toimitusvarmuuteen liittyvät riskit, kriittisen infrastruktuurin toimivuuteen sekä
toimintaympäristön häiriötilanteisiin liittyvät riskit. Häiriötön liikuntapalvelujen toiminta on tärkeää kunta-
laisten hyvinvoinnin ja kaupungin hyvinvointi- ja elinvoimatavoitteiden toteutumisen kannalta, minkä vuoksi

palvelutuotannon jatkuvuuteen liittyvät riskit korostuvat myös liikuntapalvelujen tuotannossa.

Tavoitteet vuodelle 2027

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on tukea kaupunkikonsernin strategisten tavoitteiden saavuttamista, toiminnan tuloksellisuutta ja hyvän hallintotavan toteutumista. Sisäisen valvonnan kehittämisessä painopisteitä ovat erityisesti sopimushallinnan ja -valvonnan sekä hankintoihin liittyvien toimintojen kehittäminen. Riskienhallintaa kehitetään edelleen siten, että riskien arviointi tukee entistä paremmin toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa sekä merkittävien investointi- ja kehittämishankkeiden valmistelua. Konserniohjauksen ja konsernivalvonnan kehittämisessä hyödynnetään uudistettuja omistajapoliittisia linjauksia sekä konserniohjetta, joiden tavoitteena on selkeyttää omistajaohjausta, vahvistaa konsernin kokonaisedun huomioon ottamista sekä tukea yhdenmukaisia toimintatapoja koko kaupunkikonsernissa.

4. Käyttötalousosa

4.1 Vuoden 2027 talousarvion täytäntöönpano

Kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio on muita kaupungin toimielimiä sitova toimintaohje. Kaupunginvaltuuston päättämät tehtävät, sitovat tavoitteet ja niiden toteuttamiseen myönnetyt määrärahat ovat muutettavissa vain kaupunginvaltuuston päätöksellä. Talousarviota täytäntöön pantaessa on erityisesti otettava huomioon, että kaupunginhallituksen ja -valtuuston talousarviokäsittelyssä tekemät erillispäätökset ovat toimialoja sitovia ja ne tulee sisällyttää toimialan käyttösuunnitelmaan.

Käyttösuunnitelmien laatiminen

Toimialojen on valmisteltava tammikuun loppuun mennessä lautakuntien hyväksyttäväksi määrärahojen käyttämisen ja tuloarvioiden toteutumisen seuraamista varten käyttösuunnitelma, joka sisältää tarkistetun toimintasuunnitelman ja määräraha- ja tulosaluueille, tulosityksiköille tai toiminnoille. Käyttösuunnitelmat esitetään lautakunnissa yksiköittäin ja tiliryhmittäin. Toiminta sopeutetaan talousarviossa myönnettyjen määrärahojen sallimiin rajoihin. Lautakuntien on huolehdittava, että kaupungin päätettävissä olevat maksut tarkistetaan kustannusten nousua vastaavasti ja kaupungille kuuluvat tulot peritään tehtyjen sopimusten ja annettujen ohjeiden mukaisesti. Käyttösuunnitelmien laadinnassa on otettava erityisesti huomioon kaupunginvaltuuston päättämä kaupunkistrategia, strategian päämäärät sekä sitovien tavoitteiden toteuttamiseen tarvittavat voimavarat, jotta voidaan varmistua toimialojen ja koko kaupungin strategiatyön yhdensuuntaisuudesta.

Raportointi

Toimialojen on raportoitava lautakunnille talousarvion ja sitovien tavoitteiden toteutumisesta neljännesvuosittain ja lautakuntien päättäminä ajankohtina. Kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle toimitettavissa raporteissa tulee ottaa huomioon koko kaupunki.

Sitovien tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan osavuosikatsausten tilanteen mukaan.

Vuoden 2027 talousarviota koskeva raportointi tapahtuu kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa touko-, syys- ja marraskuussa sekä vuoden 2028 maalis-/huhtikuussa. Osavuosikatsauksissaan toimialojen tulee esittää toimialatasoinen ennuste koko vuoden talouden toteumasta sekä olennaiset muutokset toiminnassa. Mahdolliset valtuustoon nähden sitovien määrärahojen muutosesitykset tulee käsitellä osavuosikatsauksista erillisinä asioina lautakunnissa niin, että kaupunginvaltuusto ehtii käsittelemään muutosesitykset talousarviovuoden aikana.

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi

Vuoden 2025 aikana on luotu päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin Lohjan malli. Malli otetaan käyttöön vuoden 2026 aikana jokaisella toimialalla ja mallin käyttöä jatketaan vuonna 2027.

Päätösten vaikutusten arviointia tulee tehdä silloin, kun:

- päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen, eri ihmisryhmiin, kaupungin eri alueisiin tai väestöryhmien välisiin terveyseroihin
- päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin suoria vaikutuksia tai merkittäviä epäsuoria vaikutuksia yritystoimintaan (esim. palvelurakenteeseen, alueen vetovoimaisuuteen, yksittäisiin yrityksiin ja/tai yritysilmapiiriin) tai
- päätös on toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä tai kyseessä merkittävä muutos palveluissa tai uusi palveluiden järjestämistapa (esim. jos lautakunta päättää palvelua koskevasta suunnitelmasta).

4.2. Luottamushenkilöhallinto ja konsernipalvelut

4.2.1 Luottamushenkilöhallinto

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	4			0,00 %		
Toimintakulut	- 1 323	- 1 360	- 1 479	8,73 %	- 1 521	- 1 560
Toimintakate	- 1 318	- 1 360	- 1 479	8,72 %	- 1 520	- 1 560

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	4			0,00 %		
Toimintakulut	- 1 159	- 1 220	- 1 246	2,09 %	- 1 292	- 1 327
Toimintakate	- 1 155	- 1 220	- 1 246	2,07 %	- 1 292	- 1 327

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 163	- 140	- 233	66,64 %	- 228	- 233
Toimintakate	- 163	- 140	- 233	66,64 %	- 228	- 233

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Ei merkittävää poikkeamaa aiempaan. Varaudutaan ansionmenetyskorvausten lievään nousuun.

Tunnusluvut:

					
Valtuuston kokouksia 10 Jäseniä 51	Kaupunginhallituksen kokouksia 24 Jäseniä 13	Jaostojen määrä 6 Kokouksia 42	Lautakuntia 8 Kokouksia 85	Käsiteltyjä asioita 2068	Aloitteita 101/35 uutta aloitetta

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Luottamushenkilöhallinnon alle kuuluvat kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen, lautakuntien ja niiden jaostojen/toimikuntien sekä vaikuttamiselinten kokoukset, valtuustoinfot, valtuustoseminaarit, hallituksen iltakoulut sekä toimielinten seminaarit.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palveluiden kehittäminen 2027 .

Vanhus- ja vammaisneuvoston sekä alueiden johtokunnan määrärahat ovat vuoden 2026 tasolla.

Osallistuvaa budjetointia varten on aiemmista vuosista poiketen 25 000 euron määrärahavaraus. Kesän iltatorien järjestämistä varten esitetään 25 000 euron määrärahavarausta.

Tapahtumiin (mm. Factory by the lake) on 50 000 euron määrärahavaraus, jolla voidaan kattaa mm. kutsuvieraiden pääsylippu-, esiintyjäpalkkio- tai tarjoilukustannuksia.

4.2.2 Keskusvaalilautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	52		80	0,00 %	82	83
Toimintakulut	- 247	- 17	- 208	1 095,98 %	- 227	- 234
Toimintakate	- 194	- 17	- 128	636,21 %	- 146	- 150

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	52		80	0,00 %	82	83
Toimintakulut	- 225		- 188	0,00 %	- 207	- 213
Toimintakate	- 172		- 108	0,00 %	- 125	- 130

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 22	- 17	- 20	15,52 %	- 21	- 21
Toimintakate	- 22	- 17	- 20	15,52 %	- 21	- 21

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Vuonna 2027 järjestetään eduskuntavaalit.

Tunnusluvut:

 <p>36 983 äänioikeutettua (eduskuntavaalit 2023)</p>	 <p>70,0 % äänestysprosentti (eduskuntavaalit 2023)</p>
---	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Keskusvaalilautakunta on lakisääteinen toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia vaalien yleisjärjestelystä. Kuntavaaleissa se huolehtii lisäksi ehdokasasettelusta ja tulosten laskennasta. Keskusvaalilautakunta koostuu vaalilain määrääminä aikoina ja tarvittaessa useammin.

Valtiolisissa vaaleissa keskusvaalilautakunnan tehtävänä on mm. vaaleista tiedottaminen, vaaliviranomaisten kouluttaminen, vaalimateriaalin hankinta ja jakelu äänestyspaikoille, vaalikalusteiden hankinta ja toimitaminen äänestyspaikoille, vaalitietojärjestelmän käyttö ja kouluttaminen, ennakoäänestysvalmistelut, laitos- ja kotiaäänestysten valmistelut, vaaliluetteloihin liittyvät toimenpiteet, ennakoäänten tarkistaminen sekä alustavasta ääntenlaskennasta tiedottaminen. Kunnallisvaaleissa keskusvaalilautakunta lisäksi käsittelee ehdokashakemukset ja laatii ehdokaslistojen yhdistelmän, laskee ennakoäänet ja tiedottaa niistä, suorittaa vaalipäivän äänten tarkastuslaskennan ja tiedottaa siitä, vahvistaa vaalien tuloksen ja julkaisee sekä tiedottaa tuloksesta.

Vuonna 2027 järjestetään eduskuntavaalit 18.4.2027

4.2.3 Tarkastuslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 70	- 73	- 69	-4,95 %	- 72	- 74
Toimintakate	- 70	- 73	- 69	-4,95 %	- 72	- 74

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 65	- 71	- 67	-5,61 %	- 70	- 72
Toimintakate	- 65	- 71	- 67	-5,61 %	- 70	- 72

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 4	- 1	- 2	28,57 %	- 2	- 2
Toimintakate	- 4	- 1	- 2	28,57 %	- 2	- 2

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Ei merkittäviä poikkeamia edellisen vuoden talousarvioon nähden.

Tunnusluvut:

 10 kokousta	 52 lakisäateistä tarkastuspäivää
---	--

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Edellä mainitut tarkastuslautakunnan tehtävät voidaan jakaa kolmeen tehtäväkokonaisuuteen:

1. hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestäminen, arviointi ja muut tehtävät.
2. Tarkastuslautakunta laatii ja antaa valtuustolle vuoden 2026 arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.
3. Tarkastuslautakunta kilpailuttaa tilintarkastuspalvelut ja antaa valtuustolle esityksensä tilintarkastusyhteisön valinnasta sekä valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

4.2.4 Konsernipalvelut

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	10 146	10 013	12 495	24,79 %	10 962	11 179
Myyntituotot	9 547	9 575	11 827	23,53 %	10 281	10 484
Maksutuotot			29	9 566,67 %	30	30
Tuet ja avustukset	561	350	569	62,54 %	580	592
Muut toimintatuotot	38	88	70	-20,32 %	71	73
Toimintakulut	- 11 214	- 11 338	- 13 584	19,80 %	- 12 438	- 12 780
Henkilöstökulut	- 5 140	- 5 202	- 5 824	11,95 %	- 6 027	- 6 196
Palkat ja palkkiot	- 4 201	- 4 192	- 4 702	12,17 %	- 4 867	- 5 003
Henkilösivukulut	- 939	- 1 010	- 1 121	11,03 %	- 1 160	- 1 193
Eläkekulut	- 818	- 848	- 942	11,12 %	- 975	- 1 002
Muut henkilösivukulut	- 121	- 162	- 180	10,59 %	- 185	- 190
Palvelujen ostot	- 5 468	- 5 464	- 6 939	27,00 %	- 5 570	- 5 725
Aineet, tarv. ja tav.	- 153	- 220	- 167	-23,77 %	- 173	- 177
Avustukset	- 68	- 67	- 82	23,76 %	- 85	- 88
Muut toimintakulut	- 385	- 386	- 571	47,92 %	- 583	- 594
Toimintakate	- 1 067	- 1 326	- 1 089	-17,86 %	- 1 476	- 1 601

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	1 130	598	1 190	98,91 %	1 214	1 239
Toimintakulut	- 10 709	- 10 886	- 12 932	18,80 %	- 11 788	- 12 117
Toimintakate	- 9 579	- 10 287	- 11 742	14,14 %	- 10 574	- 10 879

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	9 016	9 414	11 305	20,08 %	9 748	9 940
Toimintakulut	- 505	- 453	- 651	43,96 %	- 650	- 663
Toimintakate	8 511	8 962	10 653	18,87 %	9 098	9 278

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Vuodelle 2027 ICT-kulut keskitetty yksiköistä ICT-palveluiden alle.

Tunnusluvut:

 Valtuuston/ Hallituksen kokousta 10/24	 Tytäryhteisöjä 5	 Palveluksessa oleva henkilöstö 2047	 Sairauspoissaolo- päiviä 33 283	 Työterveyshuollon kustannukset 548euroa/työntek ijä	 Tietohallinnon tiketit/kk 1000
--	--	--	--	---	---

Henkilöstösuunnitelma:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
HTV				
Konsernipalvelut	80,79	83,6	83	
Talouspalvelut	15	15	15	
Henkilöstöpalvelut	24,19	25,5	26	
Hallintopalvelut	27,1	26	27	
Tietohallinto- ja kehittämispalvelut	14,5	17,1	15	

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Konsernipalveluiden tehtävänä on tuottaa talouden, henkilöstöasioiden, hyte-palveluiden, kehittämistoiminnan, hallinnon, lakipalveluiden, hankintojen, markkinoinnin ja viestinnän, tietovarantojen, omaisuusasioiden asiantuntijapalveluita kaupungin johtamisen tueksi.

Konsernipalvelut turvaa kaupungin johdolle ja päätöksenteolle toimintaedellytykset. Konsernipalvelut vastaavat siitä, että kaupungin keskeiset strategiset tavoitteet toteutuvat ja että kuntalaisten palvelut turvataan. Konsernipalvelut varmistavat, että resursseja ja kaupungin omaisuutta käytetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palveluiden kehittäminen 2027

Talouspalvelut huolehtii kaupungin taloudenpidosta. Talouspalvelut seuraa kaupungin talouden kehittymistä varmistaen samalla kaupungin pitkän aikavälin tuloksellisuuden sekä rahoituksellisen tasapainon. Tulevien vuosien taloudelliset haasteet ja talouden sopeuttaminen tulevat olemaan talousarviovuonna ja suunnitelmakaudella vastuualueen erityistä työpanosta vaativia kokonaisuuksia.

Sisäistä laskutusta kehitetään edelleen niin, että kustannukset kohdistetaan toimintayksiköille tai määritellyille toiminnoille siinä suhteessa kuin nämä ovat tukitoimintoja käyttäneet. Sähköisiä palveluja ja muita digitaalisia ratkaisuja lisätään sekä tiedolla johtamista ja toimintatapoja kehitetään edelleen muun muassa johdon työpöydän, luottamushenkilöportaalien ja prosessien kehittämisen avulla. Tekoälyn hyödyntämistä talouden prosesseissa selvitetään mm. sopimusten ja laskujen kytkemisen osalta.

Henkilöstöpalveluiden keskeisenä tehtävänä on toimia esihenkilöiden ja johdon kumppanina henkilöstöjohtamisen, palvelussuhdeasioiden, työhyvinvoinnin, työsuojelun, henkilöstön kehittämisen, rekrytoinnin ja henkilöstöraportoinnin kokonaisuuksissa.

Vuonna 2027 käynnistetään henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän uudistaminen. Digitaalisia toimintaprosesseja vahvistetaan kaikissa henkilöstöhallinnon prosesseissa.

Osaamisen vahvistamisessa jatketaan vahvaa koulutusyhteistyötä kumppanuussopimusten puitteissa. Vuonna 2027 pilotoidaan vuoden 2026 lopulla käynnistynyt ylimmän ja keskijohdon johtamiskoulutusohjelma. Työkykyjohtamisen vaikuttavuutta pyritään vahvistamaan uuden esihenkilöille suunnatun koulutuskokonaisuuden avulla. Esihenkilökoulutuksissa painotetaan kokonaisturvallisuuden johtamisen elementtejä.

Palvelussuhdeasioissa painopiste määrytyy valtakunnallisten linjausten perusteella. Teknisen sopimuksen ja tuntisopimuksen valtakunnallinen yhdistäminen toteutunee vuoden 2027 aikana, minkä seurauksena uudistuvat myös palkkausmäärittelyt.

Henkilöstöetuuksien palveluntuottaja (lounas-, kulttuuri- ja liikuntaetu) kilpailutettiin syksyllä 2026. Työhyvinvointirahan suuruus on aiempien vuosien tapaan 200 euroa per työntekijä, kunkin kalenterivuoden palvelussuhteen keston suhteessa.

Virkistysraha (ns. tyhy-raha) pysyy samana kuin vuonna 2027, eli 70 euroa per henkilö. Sen kustannusvaikutus on noin 150 000 euroa koko kaupungin tasolla. Kustannus kohdentuu kunkin yksikön omiin kuluihin.

Hallintopalveluiden keskeisenä tehtävänä on asianhallinnan ja toimielinprosessien luotettavuuden, lainmukaisuuden ja sujuvuuden varmistaminen. Hyvän hallinnon toteutuminen jokapäiväisessä toiminnassa on tärkeintä. Toiminnan painopisteenä vuonna 2027 on kehittää edelleen erityisesti hallinnon digitalisaatiota, sähköistä arkistoa, jatketaan aineistojen digitointia. Hallintopalvelut vastaavat myös seuraavista hallinnon tukipalveluiden kokonaisuuksista: asiakaspalvelut, kansainvälinen toiminta sekä pysäköintivalvonta ja tietosuojat.

Hankintapalvelut vastaavat keskitetysti hankintojen ohjaamisesta, valmistelusta sekä kilpailutuksista. Hankintapalveluihin kuuluvat myös sopimushallintapalvelut ja sopimuksien tilanteen seuraaminen.

Lakipalvelut vastaavat mm. esihenkilöiden ja asiantuntijoiden juridisesta ohjaamisesta ja oikeudellisten linjausten tekemisestä sekä valvovat kaupungin oikeudellisia etuja.

Viestinnän ja markkinoinnin painopisteenä on yksi yhtenäinen Lohja mainontaan ja viestintään panostaminen. Viestimme yhtenäisesti ja saman brändin alla. Yhtenäistämme nettisivuja ja kokoamme niitä entistä enemmän yhden sivuston alle. Päättöviestintään kiinnitämme myös erityistä huomioita ja pyrimme ennakkoivampaan viestintään.

Tietohallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualueen toiminta jatkuu vuonna 2027 neljässä kokonaisuudessa. ICT-palvelut vastaavat kaupungin ICT-infrastruktuurin ylläpidosta, ICT-hankinnoista ja loppukäyttäjäpalveluista. HYTE -toiminta vastaa hyvinvointisuunnitelmien sisältämien HYTE-kehitystehtävien suunnittelusta ja toteutuksen koordinoinnista. Neljäntenä kokonaisuutena tietohallinto- ja kehittämispalvelut valmistelevat ja ohjaavat kaupungin kokonaisturvallisuuden kehittämistä.

Vuoden 2027 aikana jatketaan ICT kokonaisarkkitehtuurin kuvausta yhdessä käyttäjien kanssa tavoitteena kuvata kaupungin ICT-ekosysteemi, järjestelmien elinkaaret sekä järjestelmillä tuotettava palveluprosessit. Tietosuoja, tietoturva ja jatkuvuuden varmistaminen jatkuvat keskeisinä teemoina. Vuoden aikana otetaan lisää ominaisuuksia mm. vahvaan tunnistautumiseen ja kirjautumiseen kaupungin järjestelmissä. Vuoden 2027 aikana jatketaan pääkäyttäjien tapaamisia. Kaupungin kriittisen ICT-infrastruktuurin turvaaminen ja toiminnan jatkuvuus varmistetaan uusimalla vanhentuvaa ICT-laitekantaa sekä päivittämällä ohjelmistoversioita. ICT muutoksenhallinnan avulla varmistetaan uusien ja päivitettävien ict-muutokset toimivuus sekä yhteensopivuus. 2027 talousarviossa keskitetään ICT kustannuksien seuranta tietohallintoon.

Vuoden 2027 aikana kehittämispalvelut jatkavat luonnonvara-säästöjen aikaansaamiseksi kalustekierron kattavaa toteuttamista yhteistyössä kaupungin muiden yksiköiden kanssa.

Merkittävät investoinnit

Tietohallinnon investointeja kohdennetaan edelleen laitteistokannan uusimiseen sekä tietoturvallisuuden ja toiminnan vakauden kehittämiseen. Investointeja kohdennetaan myös tietoverkkojen ja tietokonesali infrastruktuurin tietoturvaan. Kehittämishankkeet toteutetaan pääosin investointibudjetin kautta. Tietotekniikkainvestoinnit sisältyvät kaupungin investointiohjelmaan.

Suunnittelukauden 2027–2030 kehittämissuunnitelmat

Vuoden 2026 ja 2027 aikana käynnistetään vanhojen runkojärjestelmien uusiminen mm. asiahallinta- ja tietostojärjestelmien sekä HR-järjestelmien uusinnat. TieraCity hanketta jatketaan kattamaan koko kaupunki-infrastruktuuri. Vuoden 2027 aikana varmistetaan Ai- teknologia-alustojen tietoturva- ja tietosuojamääritykset sekä tiukennetaan pilviympäristöjen tietoturva vaatimuksia. Tietohallinto käynnistää naapurikuntien kanssa keskustelut mahdollisista ICT-yhteistoimintatavoista tai hankinnoista.

4.3 Kaupunkirakenne-toimiala

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	65 538	60 743	63 680	4,84 %	64 954	66 252
Myyntituotot	25 224	24 691	26 413	6,97 %	26 941	27 480
Maksutuotot	3 750	3 340	3 102	-7,11 %	3 164	3 228
Tuet ja avustukset	1 919	884	544	-38,52 %	555	566
Muut toimintatuotot	34 644	31 828	33 622	5,64 %	34 294	34 979
Toimintakulut	- 66 562	- 65 989	- 64 287	-2,58 %	- 67 353	- 69 179
Henkilöstökulut	- 22 307	- 23 070	- 24 018	4,11 %	- 24 858	- 25 555
Palkat ja palkkiot	- 18 168	- 18 590	- 19 388	4,30 %	- 20 067	- 20 629
Henkilösivukulut	- 4 139	- 4 481	- 4 630	3,32 %	- 4 791	- 4 926
Eläkekulut	- 3 602	- 3 761	- 3 890	3,42 %	- 4 025	- 4 139
Muut henkilösivukulut	- 537	- 720	- 740	2,78 %	- 766	- 788
Palvelujen ostot	- 19 429	- 17 379	- 15 708	-9,62 %	- 17 140	- 17 598
Aineet, tarv. ja tav.	- 10 928	- 11 902	- 10 038	-15,66 %	- 10 373	- 10 653
Avustukset	- 9 705	- 8 525	- 9 903	16,17 %	- 10 250	- 10 537
Muut toimintakulut	- 4 193	- 5 113	- 4 621	-9,64 %	- 4 732	- 4 837
Toimintakate	- 771	- 5 066	- 350	-93,10 %	- 2 137	- 2 659

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	26 117	21 339	21 346	0,03 %	21 773	22 207
Toimintakulut	- 61 174	- 60 308	- 58 248	-3,42 %	- 61 269	- 62 975
Toimintakate	- 34 805	- 38 789	- 36 645	-5,53 %	- 39 234	- 40 500

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	39 421	39 404	42 335	7,44 %	43 181	44 045
Toimintakulut	- 5 388	- 5 681	- 6 040	6,31 %	- 6 084	- 6 205
Toimintakate	34 034	33 723	36 295	7,63 %	37 097	37 840

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Kaupunkirakenne-toimialaan sisältyy myös Lohja-Karkkila-työllisyysalueen määrärahat.

Kaupunkirakenne-toimiala jää kokonaisuudessaan alle pohjalaskelman katetavoitteen. Teknisen toimen tulosaluetta lukuunottamatta muut tulosalueet ylittävät pohjalaskelman katetavoitteen.

Pohjalaskelma on osittain haasteellinen, eikä se täysin perustu todellisiin lukuihin. Tuotto-odotukset sekä kustannukset on arvioitu hieman epärealistisesti. Tämän vuoksi tulosalueiden saaminen pohjalaskelman katetavoitteisiin on epärealistista.

Sote-kiinteistöjen yhtiöittämisellä on vaikutuksia talousarvioon.

Vesihuollon käyttökustannusten nousun, tehtyjen sekä tulevien verkosto- ja laitosinvestointien ja lisääntyvän asiantuntijapalveluiden käytön perusteella esitetään, että vesi- ja viemärilaitoksen taksan ja palvelumaksu-hinnaston mukaisia maksuja ja taksoja esitetään korotettavaksi Talousmalli 3.0:n mukaisesti.

Matkailun osalta kaivosmuseon kävijämäärät on ennustettu nykyisen kävijämäärän perusteella.

Yrityspalveluissa haetaan ELYn toimintaympäristön kehittämisavustusta kaksivuotiseen hankkeeseen, jolloin

kaupungin osuudeksi jää n. 20 000 euroa. Yritysten investointitukea lisätty talousarvioon 50 000 euroa.

Lohja-Karkkila Työllisyysalueen talousarviossa on huomioitu Nummentien tilavuokrien mahdollinen korotus sekä ESR+ -kehittämishankkeen kustannukset ja valtiolta maksettava korvaus puoliksi Lohjan kaupungin kanssa.

Ympäristöterveyden elintarvikelain ja terveydensuojelun maksutuotto-odotuksia on korotettu. Talousarviossa on myös otettu huomioon Vihdin uusien vastaanottotilojen vuokra, kalustaminen sekä siivouskustannusten kasvu.

Tunnusluvut:

 Menot -64,3 milj. euroa	 Tulot 63,9 milj. euroa	 Toimintakate -0,3 milj. euroa	 Toimintakate /as -8 euroa/as	 Htv 437,7
--	---	--	--	--

Henkilöstösuunnitelma:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
HTV				
Kaupunkirakenne toimiala	442,56	437,7	438	
Tekninen toimi	314,42	307,4	308	
Ympäristöterveys	16,1	14,7	15	
Kaupunkikehitys	112,04	115,6	116	

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kaupunkirakenne-toimialalla panostetaan vuonna 2027 edelleen keskeisesti Lohjan elinvoimaisuuden lisäämiseen. Päätöksentekijöiden kanssa linjataan yhdessä uudistetun kaupunkistrategian pohjalta, miten tavoitteeseen päästään.

Lohjan kaupungin kasvulle, elinvoimalle ja vetovoimalle luodaan edellytykset maan hankinnalla, kaavoituksella sekä oikea-aikaisella infran rakentamisella. Tulevat asumisen ja yritystoiminnan painopistealueet määritetään yhdessä päättäjien kanssa. Edellä mainittuja tavoitteita määrittelee taajamaosayleiskaavan päivittäminen, joka tehtää pitkälle tulevaisuuteen. Lisäksi kehitetään maankäytön tietojärjestelmiä ja varaudutaan lainsäädännön muutosten edellyttämiin uudistuksiin.

Länsirata-hanke etenee ja Lohjan kaupunki on yksi Länsirata Oy:n osakkaista. Ratasuunnitelmat Hista-Lohja välillä ovat valmiina ja seuraavana ratasuunnitelma viedään hallinnolliseen prosessiin. Lohjan kaupungin osalta tulevana toimenpiteinä on aktiivista maan hankintaa ja kaavoittamista Länsiradan asemanseudulla. Myös alueen markkinointitoimenpiteet tulee käynnistää riittävän ajoissa suhteessa Länsiradan 1. vaiheen valmistumisen etenemiseen.

Yritysten sijoittumista ja kehittymistä edesautetaan edelleen aktiivisella yhteydenpidolla kaupungin ulkopuolisiin ja kaupungissa jo sijaitseviin yrityksiin. Matkailun kehittämisessä hyödynnetään Lohjan luonnon, järvien ja elämysten tarjoamia mahdollisuuksia sekä kehitetään Tytyrin Elämyskaivosta ympärivuotisen matkailun vetovoimakohteena.

Ympäristönsuojelussa valmistellaan kaupungin luonnon monimuotoisuusohjelmaa (LUMO), jatketaan vieraslajien torjuntaan liittyvää neuvontaa ja viestintää sekä osallistutaan vesistöjen hoitoa tukeviin hankkeisiin. Rakennusvalvonnan tavoitteena on varmistaa rakentamisen laatu, turvallisuus ja rakentamislain mukainen lupakäsittely sekä tarjota asiakkaille sujuvaa ohjausta ja neuvontaa muuttuneessa lainsäädäntöympäristössä.

Kaupungin kiinteistömäärän ylläpitokustannusten vähentämiseen tähdätään entistä aktiivisemmin kaupungille tarpeettomista kiinteistöistä luopumisella. Tätä varten on aloitettu erillinen kiinteistöstrategia, jota jatketaan vuonna 2027. Sotekiinteistöt tullaan siirtämään perustettavaan yhtiöön, joka tarkoittaa taloudellisia muutoksia sekä tuotto- että kulupuolelle. Tilakeskuksen keskeisiä hankkeita ovat Mäntynummen yhtenäiskoulun ja Virkkalan päiväkodin rakentamisen käynnistäminen sekä Haikarin saunan toteuttaminen. Tilakeskus edistää myös energiatehokkuutta ja Hinku-ohjelmaa sekä vastaa sisäilma-asioiden koordinoinnista.

Ruoka- ja siivouspalveluissa jatketaan hiilineutraalisuuteen tähtäävien toimintatapojen edistämistä ja henkilöstön työhyvinvointia edistävää robotiikan käyttöönottoa. Kaupunkitekniikan toiminnan painopisteinä ovat infrastruktuurin korjausvelan vähentäminen, liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden parantaminen sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytysten kehittäminen. Järviohjelmaa toteutetaan kehittämällä rantareittejä ja virkistysalueita.

4.3.1 Tekninen lautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	54 933	52 298	55 504	6,13 %	56 614	57 746
Toimintakulut	- 41 794	- 41 521	- 39 019	-6,02 %	- 40 513	- 41 599
Toimintakate	13 377	10 957	16 728	52,67 %	16 350	16 399

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	19 295	16 101	16 456	2,21 %	16 785	17 120
Toimintakulut	- 37 383	- 37 015	- 34 252	-7,47 %	- 35 693	- 36 684
Toimintakate	- 17 850	- 20 734	- 17 552	-15,35 %	- 18 660	- 19 311

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	35 638	36 197	39 048	7,88 %	39 829	40 625
Toimintakulut	- 4 411	- 4 505	- 4 767	5,82 %	- 4 820	- 4 915
Toimintakate	31 227	31 691	34 280	8,17 %	35 009	35 710

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Suunnitellun sote-kiinteistöjen siirron perustettavalle yhtiölle osalta tehtiin talousarvioon tulo- ja menövähennysmuutokset jo vuodelle 2026. Sote-kiinteistöyhtiön on tarkoitus aloittaa vuonna 2027. Oppilashuollon tilat samoin kuin muut rakennuksissa olevat ns. vähäiset tilat jäävät edelleen kaupungin vuokra- ja ylläpitovastuulle.

Vesihuollon käyttökustannusten nousun, tehtyjen sekä tulevien verkosto- ja laitosinvestointien ja lisääntyvän

asiantuntijapalveluiden käytön perusteella esitetään, että vesi- ja viemärilaitoksen taksan ja palvelumaksu-hinnaston mukaisia maksuja ja taksoja esitetään korotettavaksi Talousmalli 3.0:n mukaisesti.

Tunnusluvut:

						
Ateriasuoritteita 1,9 milj.	Siivottavaa alaa 132 000 krs-m ²	Ylläpidettäviä kiinteistöjä 227 217 m ²	Ylläpidettävää liikenneverkostoa 453 km	Ylläpidettävää viheraluetta 93,5 ha	Myytyä vettä 2,1 milj. m ³	Puhdistettua vettä n. 4 milj. m ³

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2027

Tekninen toimi tuottaa aikaisempien vuosien mukaisesti kaupungin toiminnassa tarvittavia kunnan infrastruktuuripalveluita omana tuotantona sekä hyödyntäen alueiden ylläpidossa ostopalveluita.

Teknisen toimen vuoden 2027 perustehtävät jatkuvat aikaisempien vuosien mukaisesti painottuen korjausvelan vähentämiseen, energiatehokkuus- ja Hinku-toimenpiteiden laajentamiseen sekä yleisen viihtyvyyden kehittämiseen eri puolilla kaupunkia. Talouden seuranta tehdään viikoittain johtoryhmätasolla ja kuukausittain lautakuntatasolla. Tarvittaessa reagoidaan ennakoivasti talouden muutoksiin, kuten on toimittu aikaisempina vuosina. Teknisen toimen painopisteenä on kunnallisen infrastruktuurin (katu, vesi, kiinteistöt) korjausvelan hallinta sekä sen vähentäminen korjausinvestointien avulla.

Kiinteistöt muodostavat merkittävän omaisuuserän kaupungille. Näin ollen kiinteistömäärän hyvä hoito sekä oikein kohdistetut korjausinvestoinnit ovat edellisten vuosien tapaan ehdottoman tärkeitä. Toisena painopisteenä kaupunki jatkaa panostusta yhä enemmän kiinteistöjen energiatehokkuuteen sekä erilaisiin Hinku-toimenpiteisiin mm. kiertotalouden ja sähkön käytön osalta erityisesti uusien rakennusten myötä.

Järviohjelman osalta jatketaan järviohjelman tavoitteiden toteuttamiseen, jossa pääpainona on lisätä lohjalaisten mahdollisuutta hyödyntää järvi- ja ranta-alueita eri puolilla Lohjaa. Yleiseen turvallisuuteen liittyen jatketaan kehittämistoimenpiteitä Lohjan varautumisen ja siihen liittyvän varautumisorganisaation osalta. Yhteistyössä konsernipalveluiden kanssa pidetään huolta kaupungin palveluverkosta sekä näihin liittyvistä kehittämissuunnitelmista sekä omaisuuden hallinnasta osana talouden prosesseja.

Tekniseen toimeen kuuluvat seuraavat tulosyksiköt: ruoka- ja siivouspalvelut (ruokapalvelut ja siivouspalvelut), tilakeskus (rakennuttaminen sekä rakennusten hallinta ja ylläpito) sekä kaupunkitekniikka (suunnittelu ja rakentaminen, liikenneväylät, puistot ja viheralueet sekä taseyksikkönä vesilaitos).

Ruoka- ja siivouspalvelut

Ruokapalvelut tuottavat keskitetysti keskuskeittiö Köökissä kaupungin koulu/ päiväkotiatemat. Raaka-aineiden kotimaisuusastetta elintarvikehankinnoissa pyritään pitämään korkeana. Ylijäämäruokaa myydään useassa kaupungin kohteessa sekä lisäksi luovutamme ylijäämäruokaa Lohjalaisille yhdistyksille yhteisjakoon jaettavaksi. Eri ikäryhmille luotujen kansallisten ruokasuositusten mukaisesti punaisen lihan vähentämistä ja kasvisruokien lisäämistä toteutetaan ruokalistasuunnittelussa. Köökin toimintatapojen ja laitekannan kehittä-

tämistä jatketaan tuottavuuden - ja ergonomian edistämiseksi. Ruokapalvelutyö tehdään mitoitus-ten mukaisesti.

Siivouspalvelut huolehtivat omana työnä kaupungin kiinteistöjen siivouksista monitoimijataloissa, kouluissa, päiväkodeissa, toimistoissa, kirjastoissa sekä muissa pienemmissä työpisteissä. Siivoukset tehdään mitoitus-ten mukaisesti. Siivouspalveluissa toimii Pörräiset yläpöly-siivoustiimi.

Siivouspalveluiden tavoitteena on vähentää kemikaalien käyttöä tilojen puhdistuksessa innovatiivisten puh-taanapitoratkaisujen avulla. Tästä hyötyvät niin ympäristö, työntekijät kuin tilojen käyttäjätkin. Uudet sii-vousteknologiat ja -menetelmät mahdollistavat puhdistuskemikaalien vähentämisen ja paikoin jopa täysin kemikaalittoman puhdistuksen. Myös vedenkulutuksen minimointi ja sitä kautta energiankulutuksen vähen-täminen on keskeinen tavoite siivouspalveluiden kehittämisessä. Jatkamme siivousrobotiikan hyödyntämistä työhyvinvoinnin ja työergonomian tukemiseksi.

Ruoka- ja siivoustoimessa tehdyn selvityksen mukaan toiminto tarvitsee ainakin 1 kiertävän henkilön lisäyk-sen, jotta poissaolojen muille työntekijöille aiheuttamaa työn kohtuutonta kuormittavuutta saadaan pienen-nettyä. Kiertävän henkilön lisäys poistaa määräaikaisten sijaisten tarvetta.

Ruoka- ja siivouspalveluissa on aloitettu 2023 Kouluruoan ja siivouksen kehittämistyöryhmä kouluille ja työ jatkuu edelleen. Ryhmän tavoitteena on osallistaa oppilaita, sekä saada jokaiselle koululle Kouluruokadip-lomi. Lisäksi varhaiskasvatuksen puolella aloitettu pilotointi ruokapalveluiden kehittämisessä, hyödyntäen Makuaakkoset diplomia.

Tilakeskus

Tilakeskus muodostuu Lohjan kaupungin kiinteistöjen kunnossapidosta, hallinnosta sekä korjaus- ja inves-tointirakentamisesta. Tilakeskus siis huolehtii kiinteistöomaisuudesta suunnitelmallisella ylläpidolla ottaen huomioon käyttäjien muuttuvat tarpeet. Painotetaan kestävää kehitystä ja korjausvelan hallintaa investointi-määrärahojen puitteissa.

Tilakeskuksen toimeen kuuluu myös arvioida käytöstä poistuvien / poistuneiden kiinteistöjen hyödyntämi-nen muilla toimialoilla. Tapauskohtaisesti päättää suosittaa myös tilojen myymistä tai purkamista.

Mäntynummen yhtenäiskoulun rakentaminen aloitettaneen vuoden 2027 aikana samoin Virkkalan päiväko-din rakentaminen. Haikarin saunan toteutus siirtymässä vuodelle 2027.

Vuoden 2027 alussa SOTE-kiinteistöyhtiö aloittaa toimintansa. Tarvittavat organisaation muutokset astuvat voimaan. Kiinteistöjen kehittäminen ja kunnossapito yhdessä LUVNin organisaation kanssa pyritään SOTE palvelujen säilymiseen alueella.

Lohjan liikuntakeskus (LLK9) hoitaa vastuullaan olevien kiinteistöjensä ylläpitoa omalla henkilöstöllään. Kau-pungin etu olisi, että kaikilla kiinteistöillä olisi ammattitaitoinen henkilökunta huolehtimassa samantasoi-sesta ylläpidosta. Toivomme keskustelua ja kehittämistä tällä saralla.

Tilakeskus vastaa kiinteistöjen korjausrakentamisesta sekä johtaa kaupungin sisäilmaryhmää. Yksikkö vastaa kiinteistöjen vuokra- ja tilatietojen ylläpidosta sekä kuntoluokkatiedoista.

Tulosyksikkö vastaa Hinku 2.0/3.0 -toimenpiteiden edistämisestä muiden toimijoiden kanssa.

Hyväksytyn Hinku 2.0/3.0 -ohjelman mukaisesti ylläpidetään käynnissä erilaisia ekokori-hankkeita.

Näillä pyritään edistämään kestävää kehitystä kuten jätevirtojen seurantaa ja energian käytön tehokkuutta.

Kaupunkitekniikka

Kaupunkitekniikkaan kuuluvat infrahankkeiden suunnittelu ja rakennuttaminen, liikenneväylät, puistot ja viheralueet sekä vesilaitos taseyksikkönä. Toiminnan painopisteenä on systemaattisesti vähentää investointimäärärahojen avulla infrastruktuurin korjausvelkaa liikenneväylien ja vesilaitoksen osalta. Toiminnan painopisteenä on kehittää yleistä viihtyvyyttä eri kohteissa mm. järviohjelman mukaisesti. Painopisteet ovat mm. rantareittien kehittäminen. Toisena tärkeänä painopisteenä on liikenneturvallisuuden ja esteettömyyden huomioiminen suunnittelussa sekä kevyen liikenteen väylien suunnittelussa mm. Lieviön ylikulkusillan ja Arolankadun/Kumpulankadun alikulkusillan osalta. Pyöräilyohjelman edistäminen pyritään sisällyttämään eri hankkeisiin. Eri puolille kaupunkia lisätään pyörätelineitä ja -katoksia.

Liikenneväylien työnjohtoon on edelleen tarve yhdelle esihenkilölle, jotta urakoitsijoiden työtä ehdittäisiin valvoa riittävästi.

Taimiston liikuntapuiston tekojääalueen toteuttaminen on vuoden 2027 investointisuunnitelmassa. Liessaaren uimarannan esteettömyyttä parannetaan ja toimintoja lisätään.

Henkilöstömuutokset

Talousarvioon ei sisälly henkilöstömuutoksia.

Merkittävät investoinnit

Investoinneista on luotu alustava erillinen suunnitelma, joka hyväksytään lopullisesti kaupungin talousarvion 2027 yhteydessä.

Suunnittelukauden 2027–2030 kehittämissuunnitelmat

Hinku -ohjelman perusteella jatketaan panostamista erityisesti uusien kiinteistöjen energiatehokkuuteen. Korjausvelkaa vähennetään investoimalla kiinteistö- ja kunnallistekniseen infrastruktuuriin sekä näiden energiatehokkuushankkeisiin. Yleisen viihtyisyyden ja liikkumisen edellytyksiä parannetaan investoimalla pienimuotoisesti eri kohteisiin laajasti koko kaupungin alueilla. Kaupungin toiminnan kannalta tarpeettomat kiinteistöt myydään. Lisäksi tilakeskuksen palvelutoiminnan käynnistäminen myymään kiinteistöhuolto- ja siihen liittyviä muita palveluita sote-kiinteistöyhtiölle, niiden kiinteistöjen osalta, jotka siirtyvät pois kaupungin suorasta omistuksesta.

Vesilaitos

Vesilaitos sisältyy Kaupunkirakenteen ja Teknisen lautakunnan tuloslaskelmaan, mutta on oma taseyksikkönsä.

Vuoden 2027 vesi- ja viemärlaitoksen investointien tavoitteena on pienentää vuotovesien osuutta jätevedenpuhdistamoille tulevassa jätevedessä, parantaa vedenoton turvallisuutta ja lisätä vedenjakelun toimintavarmuutta. Näihin tärkeitä investointikohteina on verkostosaneeraukset, vedenottamoiden UV-käsittelyn lisääminen, valvonta-automaation lisääminen ja vedenottamoiden saneerauksia. Vesilaitoksen talouden seurantaan helpottamaan on tehty Talousmalli 3.0, jonka avulla tarkastellaan investointien, taksamuutosten ym. päätösten vaikutuksia vesihuoltoliiketoiminnan talouteen.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Kaupunkitekniikka				
Viranomaisluvat, päätökset	100	100	100	100
Yksikkökustannus euroa/suorite	209,42	213,6	213,6	
Liikenneväylien talvihoito	20	20	20	20
Yksikkökustannus, euroa/suorite	22 274	22 720	22 720	
Ruoka- ja siivouspalvelut				
Ateriamäärä, kpl	2 200 000	1 960 000	1 960 000	1 960 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	4,2	4,3	4,3	
Siivottu neliometri	132 657	132 657	132 657	132 657
Yksikkökustannus, euroa/suorite	30,3	30,9	30,9	
Tilakeskus				
Palvelupyynnöt	8 000	8 000	8 000	8 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	284	290	290	
Kiinteistöhuollon ylläpito-m2	246 320	246 320	246 320	227 217
Yksikkökustannus, euroa/suorite	67,07	68,4	68,4	

Vesilaitos

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	9 329	9 049	10 456	15,55 %	10 665	10 878
Myyntituotot	9 310	8 989	10 431	16,05 %	10 639	10 852
Maksutuotot	19	18	20	7,73 %	20	20
Tuet ja avustukset		11	6	-46,79 %	6	6
Muut toimintatuotot		32		-100,00 %		
Toimintakulut	- 5 180	- 5 404	- 4 887	-9,57 %	- 5 164	- 5 305
Henkilöstökulut	- 1 381	- 1 407	- 1 138	-19,14 %	- 1 178	- 1 211
Palkat ja palkkiot	- 1 145	- 1 135	- 919	-19,00 %	- 951	- 978
Henkilösivukulut	- 236	- 272	- 219	-19,73 %	- 227	- 233
Eläkekulut	- 203	- 229	- 184	-19,62 %	- 190	- 196
Muut henkilösivukulut	- 33	- 43	- 35	-20,28 %	- 36	- 37
Palvelujen ostot	- 1 845	- 1 955	- 1 707	-12,71 %	- 1 876	- 1 928
Aineet, tarv. ja tav.	- 1 665	- 1 757	- 1 664	-5,27 %	- 1 721	- 1 768
Avustukset		- 39		-100,00 %		
Muut toimintakulut	- 289	- 247	- 379	53,24 %	- 389	- 399
Toimintakate	4 355	3 825	5 779	51,09 %	5 715	5 791

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	8 891	8 619	10 016	16,21 %	10 216	10 421
Toimintakulut	- 5 012	- 5 014	- 4 494	-10,37 %	- 4 769	- 4 903
Toimintakate	4 085	3 785	5 732	51,43 %	5 661	5 736

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	438	430	440	2,33 %	449	458
Toimintakulut	- 168	- 390	- 393	0,69 %	- 395	- 403
Toimintakate	270	40	47	18,25 %	54	55

4.3.2 Työllisyys- ja elinkeinolautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	947	714	775	8,49 %	790	806
Toimintakulut	- 3 798	- 3 715	- 4 021	8,24 %	- 4 176	- 4 291
Toimintakate	- 2 851	- 3 001	- 3 247	8,19 %	- 3 386	- 3 485

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	947	714	775	8,49 %	790	806
Toimintakulut	- 3 797	- 3 538	- 3 841	8,57 %	- 3 995	- 4 107
Toimintakate	- 2 850	- 2 824	- 3 067	8,59 %	- 3 205	- 3 301

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot				0,00 %		
Toimintakulut	- 2	- 177	- 180	1,75 %	- 181	- 184
Toimintakate	- 2	- 177	- 180	1,75 %	- 181	- 184

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Karkkilan yhteistoimintamaksuosuus lasketaan talousarvion mukaisista kustannuksista vähennettynä muilla toimintatuotoilla. Maksuosuuden muutokseen vaikuttaa työikäisten määrä sekä laajan työttömyyden asiakasmäärä.

Kustannuksissa on huomioitu myös Karkkilan että Lohjan vuokratilojen vuokrien korotukset.

Talousarviossa on myös huomioitu 50 % LOKI- hankkeen kustannuksista ja valtion maksamista korvauksista.

Talousarvioon on lisätty kahden työntekijän palkkakustannukset.

Tunnusluvut:

 <p>Asiakkaita 4 000</p>	 <p>Työmarkkinatuen kuntaosuus 6,0 M euroa</p>
---	---

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Julkisten työvoimapalveluiden tarkoituksena edistää työmarkkinoiden toimivuutta. Palveluiden avulla pyritään varmistamaan, että työnantajat löytävät osaavaa työvoimaa ja työnhakijat löytävät työtä. Julkisilla työvoimapalveluilla edistetään myös uuden yritystoiminnan syntymistä, yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua. Työvoimapalveluissa on noudatettava tasapuolisuutta ja puolueettomuutta. Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia, ja niitä tarjotaan sekä omatoimisesti käytettävänä että henkilökohtaisina ja ryhmämuotoisina palveluina. Työllisyyspalvelujen toiminta on lakisääteistä (Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä 380/2023). Työllisyysalueen asiakkaille tulee turvata mahdollisuus kaikkiin laissa määriteltuihin työvoimapalveluihin määrärahojen puitteissa.

Lain mukaan työvoimaviranomaisen tulee tehdä julkisten työvoimapalvelujen toimeenpanossa, suunnittelussa ja kehittämisessä yhteistyötä keskenään sekä Elinvoimakeskusten ja KEHA-keskuksen, hyvinvointialueiden, Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten, koulutuksen järjestäjien, työelämän edustajien sekä kolmannen sektorin toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Julkisina työvoimapalveluina järjestetään työnvälityspalveluja, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja, valmennusta, työvoimakoulutusta, kotoutumiskoulutusta ja muutosturvakoulutusta. Lisäksi niihin kuuluvat myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit, työ- ja koulutuskokeilut, työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu sekä työnantajalle ja henkilöasiakkaalle myönnettävät tuet ja korvaukset.

Julkisten työvoimapalveluiden tarjoaminen asiakkaalle perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen, jonka työvoimaviranomainen arvioi yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakkaalle tarjotaan palveluja, jotka parhaiten turvaavat osaavan työvoiman saatavuutta ja edistävät henkilöasiakkaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille sekä edistävät yritystoiminnan käynnistämistä.

Vuoden 2025 alussa voimaantullut työllisyysalueuudistus siirsi työvoimapalvelut valtiolta kuntien järjestämisvastuulle. Lohjan ja Karkkilan kaupungit järjestävät työvoimapalvelut yhdessä ja muodostavat yhteisen työllisyysalueen. Lohja toimii järjestämisvastuullisena isäntäkunta. Yhteisestä työllisyysalueesta ja sen toimintaperiaatteista on tehty yhteistyösopimus.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2027

Kun työllisyysalueuudistus alkuvuonna 2025 siirsi lakisääteiset työvoimapalvelut kuntien järjestämisvastuulle, tuli työllisyydenhoidosta kunnalle merkittävä toiminnan osa myös talouden kannalta. Työllisyysuudistus on yhtäältä antanut kunnille lisää mahdollisuuksia vaikuttaa työllisyyteen, mutta samalla uudistus lisäsi myös vastuuta sekä palveluiden järjestämisen että työttömyysturvan kuntaosuusmaksujen kautta. Uudistuksen jälkeen työttömän henkilön kotikunta maksaa kuntaosuutta työttömyysturvamaksuista paljon aikaisempaa varhemmin. Työllisyyden hoidon toimilla pyritään paitsi alentamaan kuntaosuusmaksuja myös edistämään työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksia tai muiden, yksilöllisten ratkaisujen löytymistä sekä laajemmalla mittakaavalla parantamaan yhteiskunnallista osallisuutta. Työllisyyden hoito ja kuntien elinvoiman vahvistaminen ovat toisiinsa liittyviä asioita, minkä vuoksi työllisyydenhoidon tavoitteet kannattaakin nivota osaksi laajempaa kunnan elinvoiman vahvistamista.

Työllisyydenhoito on haastava toiminta-alue, sillä monet työllisyyteen liittyvät ilmiöt ja toimet eivät ole työllisyysalueen omassa hallinnassa, vaan niihin vaikuttavat maailmanlaajuiset ja kansalliset taloussuhdanteet ja niitä mukaileva työllisyystilanne sekä muiden viranomaispalvelujen, kuten hyvinvointialueen ja Kelan palvelujen, saatavuus. Työelämään pääsemisellä ja siellä mukana pysymisellä on kuitenkin yksilö- ja väestötasolla

suuri merkitys, mikä tulee osaltaan huomioida osana työllisyyspalvelujen kustannusten muodostumista. Tästä syystä haastavassa työmarkkinatilanteessa työnhakijoiden palvelussa korostuu asiakkaiden tapaaminen kasvokkain ja huolellinen pureutuminen heidän tilanteisiinsa. Työllisyyspalveluissa on tavoitteena myös aiempaa vahvempi uravalmennukseen ja ohjaukselliseen työhön panostaminen vuoden 2027 aikana. Työllisyyspalveluissa vaikuttavuus syntyy suurelta osin henkilöstön työn kautta. Tämän vuoksi työllisyyspalveluiden talousarvioon vuodelle 2027 on tehty talousarvion sisäistä resurssien uudelleenkohdentamista, kun talousarvioon on varattu määrärahat työllisyysasiantuntijalle ja uravalmentajalle. Nämä lisäykset eivät kasvata työllisyyspalveluiden talousraamia vaan henkilöstökulujen kasvu katetaan ulkoisia palveluostoja vähentämällä. Muutosta perustellaan tarkemmin alempana henkilöstömuutokset-kohdassa.

Julkisiin työvoimapalveluihin sisältyy myös yhteistyötä muiden julkisten toimijoiden kanssa. Monialaista tukea tarvitsevien asiakkaiden työllistymistä edistetään monialaisen tuen yhteistoimintamallissa (TYM) yhdessä työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Viranomaistahot arvioivat työttömän palvelutarpeen sekä suunnittelevat ja yhteensovittavat työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä seuraavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta.

Jokaisen hyvinvointialueen toimialueella on oltava monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYM) organisointia varten vähintään yksi monialaisen tuen johtoryhmä. Lohja-Karkkila -, Kirkkonummi-Vihti-Siuntio - ja Raasepori-Hanko-Inkoo -työllisyysalueet muodostavat yhdessä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa Länsi-Uudenmaan TYM:n, jonka käytännön organisoinnista ja toteuttamisesta yhdessä sovitun mukaisesti vastaa hyvinvointialueen palveluksessa työskentelevä verkostokoordinaattori. Yhteisestä toiminnasta johtuvat kustannukset jaetaan siten, että 50 % kustannuksista on hyvinvointialueen vastuulla ja 50 % jaetaan työllisyysalueiden kesken työttömien määrän mukaisessa suhteessa.

Nuorten työllisyystilanteen viime vuosiin sijoittunut heikkeneminen on huolestuttavaa. Työllisyyspalvelut on tehnyt ja tekee edelleen tiivistä yhteistyötä Lohjan Ohjaamon ja Karkkilan nuorisopalveluiden kanssa. Muun muassa nuorille suunnattuja palveluita kehitetään ja toteutetaan aktiivisesti yhteistyössä. Työllisyyspalveluissa halutaan pitää nuorten työnhakijoiden palvelu laadukkaana ja taata sille riittävät resurssit, sillä työmarkkinoille integroituvat nuoret tukevat koko kunnan hyvinvointia.

Työllisyyspalveluiden toimintaa säätelee osittain myös laki kotoutumisen edistämisestä (681/2023). Laissa säädetään kunnan kotoutumisohjelmasta, joka on kunnan järjestämä kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuus (13 §). Lain 10 § todetaan kunnan velvollisuudesta huolehtia maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa myös siitä, että sen alueella on tarvetta vastaava määrä toimipisteitä tai palveluita, jossa maahanmuuttaja voi saada henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita järjestetään osana kunnan kotoutumisohjelmaa sekä muina palveluina, kuten työvoimapalveluina, kunnan peruspalveluina, osana kansallista koulutusjärjestelmää sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystyöpalveluina, Kelan palveluina sekä osana kolmannen sektorin palveluita. Työvoimaviranomaisen vastuu on huolehtia työvoimaan kuuluvien kotoutujien kotoutumispalveluista.

Työllisyyspalveluiden tavoite on olla oman alueensa elinvoiman tukija ja kasvattaja. Työllisyysalue tekeekin tiivistä yhteistyötä YritysLohjan ja Keski-Uudenmaan kehittämiskeskus Oy:n (Keuke) kanssa aloittavien yrittäjien palveluihin ja rakennemuutostilanteisiin varautumiseen liittyen. Yhteistyötä jatketaan ja sekä aloittaville että jo toimiville yrityksille tarjotaan neuvontaa yrityksen toiminnan eri vaiheissa sekä esimerkiksi rekrytointeihin liittyen.

Työllisyysalue järjestää rekrytointitilaisuuksia paitsi pienimuotoisesti itse myös yhdessä YritysLohjan, alueen oppilaitosten ja molempien kaupunkien eri toimijoiden ja työnantajien kanssa. Tilaisuuksien järjestämiseen

sopivien ja helposti saavutettavissa olevien tilojen vähäisyys asettaa omat rajoituksensa tilaisuuksien järjestämiselle. Vaikka julkisessa haussa avoinna olevien työpaikkojen määrä on viime vuosina vähentynyt, suhdanteissa on mahdollisesti odotettavissa paranemista ja sitä kautta työpaikkojen määrän lisääntymistä. Työllisyysalueella on tavoitteena aktiivinen työnhakijoiden ehdolle asettelu avoimiin työpaikkoihin, minkä takia myös hoidettujen rekrytointitoimeksiantojen määrää seurataan.

Oppilaitosyhteistyötä on tehty aktiivisesti ja sitä jatketaan edelleen vuoden 2027 aikana. Tavoitteena on yhdessä tarkastella koulutustarpeita sekä räätälöidä työllisyysalueen asiakkaiden tarpeisiin paremmin vastavia, kohdennettuja koulutus- ja valmennustuotteita ja kiinnittää huomiota esimerkiksi oppisopimuskoulutusmahdollisuuksien lisäämiseen. Varsinkin yrityspalveluiden, oppilaitosten ja työllisyyspalveluiden välistä rajapintatyöskentelyä ja vahvistetaan. Tähän tarpeeseen vastaa muun muassa ESR+ -hankerahoituksella 1.5.2026 - 28.2.2029 LOKI-hanke, jonka päätoteuttajana toimii Luksia koulutuskuntayhtymä ja osatoteuttajina Lohja-Karkkila työllisyyspalvelut sekä Vihdin kunta. LOKI-hankkeessa työskentelee yritysrajoitettuna Lohja-Karkkila työllisyyspalveluissa yksi hanketyöntekijä. Myös muita mahdollisia työllisyysdenhoitoa edistäviä hankerahoitusmahdollisuuksia kartoitetaan ja niitä pyritään käyttämään hyödyksi mahdollisuuksien mukaan.

Lohjan kaupunki on hakenut yhdessä Etelä-Karjalan työllisyysalueen ja TEM:n kanssa paperiteollisuuden rakennemuutostilanteeseen liittyen EU:lta EGR+ -hankerahoitusta. Päätös mahdollisesta hankerahoituksesta tulee loppusyksyn 2026 aikana. Hankkeen omarahoitusosuus sisältyy kaupunkikehityslautakunnan talousarvioon.

Vuonna 2027 tulee lakiin työvoimapolkujen järjestämisestä lisäys, joka laajentaa työvoimaviranomaisten tehtäviä siten, että tehtäväksi tulisi myös yhdistyksille ja säätiöille myönnettävän työttömien työnhaun ja työllistymisen yleisten edellytysten edistämiseen suunnatun hanketoiminnan rahoittaminen eli työllisyyspoliittisen tuen myöntäminen. Tämän myötä myös Lohja-Karkkila työllisyyspalveluiden tulee määritellä tuen kriteerit, pitkäaikaistyöttömien kohderyhmä, kustannusten korvausperusteet sekä järjestää alueen yhdistyksille ja säätiöille suunnattu hakumenettely, valintaprosessi sekä tähän liittyvä jatkuva maksatus- ja seuranta-prosessi. Lisäksi vuonna 2027 tulee voimaan laki, joka vähentää valtakunnallisen KEHA-keskuksen roolia työvoimaviranomaisten tukipalvelujen tuottamisessa. Käytännössä tämä uudistus lisää työvoimaviranomaisen tehtäviä.

Työllisyysalueen palvelujen tarvetta ja palvelutarjontaa on seurattu aktiivisesti toiminnan alusta alkaen. Toiminta on päässyt alkuun ja kokemuksia kerätään koko ajan. Selkeä tarve on havaittu proaktiiviselle kehittämis- ja suunnittelutyölle. Pieniä toiminnan sujuvuuteen tehtäviä muokkauksia tehdään aina tarpeen mukaan. Mikäli isompia muutos- ja kehittämistarpeita ilmenee, niihin paneudutaan tilanteen vaatimalla tarkkuudella ja lähdetään edistämään niiden toteuttamismahdollisuuksia.

Työllisyys- ja elinkeinolautakunnan talousarvion ulkopuoliset määrärahat ja toiminta

Lohjan ja Karkkilan kaupunkien välisessä työllisyysalueen yhteistyösopimuksessa on määritelty, että työvoimaviranomaisen myöntämät avustukset eivät sisälly yhteisen työllisyysalueen talousarvioon vaan avustuksista päätetään kaupunkien omien toimielinten talousarvioissa. Niinpä tämä talousarvio ei sisällä työllisyyspalveluiden palkkatukiraha- eikä starttirahaosuutta, vaan ne on jätetty kuntien omien työllisyyspalveluiden kustannuspaikkojen talousarvioehdotukseen. Kaupungeilla on myös muuta yhteisen työllisyysalueen ulkopuolista työllisyysdenhoitoa, jonka määrärahoista päätetään kaupunkien omissa toimielimissä.

Lohjan kaupungin osalta palkkatuki- ja starttirahaosuudet sekä Lohjan kaupungin oma työllisyysdenhoito on sisällytetty Elinkeinopalvelut-tulosyksikön alla olevan Työllisyys Lohja-kustannuspaikan määrärahoihin.

Karkkilan kaupungin osalta avustuksista ja mahdollisesta muusta työllisyysalueen ulkopuolisesta työllisyyttä edistävästä toiminnasta päätetään Karkkilan omassa talousarvioprosessissa.

Yksi Lohjan kaupungin oma työllisyyttä edistävä toimi on vuonna 2025 käyttöön otettu Lohja-lisä. Lohja-lisä on Lohjan kaupungin myöntämä taloudellinen tuki, jonka tavoitteena on edistää lohjalaisten työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja korvata aiemmin työllistämisessä käytetty palkkatuki. Kyseessä on kaupungin oma, työllisyysalueen ulkopuolinen tukimuoto, jota ei tämän vuoksi rahoiteta työllisyysalueen talousarviosta. Lohja-lisän määräraha sisältyy kaupunkikehityslautakunnan talousarvioon. Vuodelle 2027 Lohja-lisään on varattu 400 000 euroa. Määrärahasta rahoitetaan vuonna 2026 tehtyihin Lohja-lisäpäätöksiin perustuvat, vuonna 2027 maksettavat osuudet ja vuoden 2027 aikana tehtävät uudet Lohja-lisäpäätökset ja vuoden 2027 maksettavat osuudet.

Työllisyyspalveluissa ei ole vuonna 2026 myönnetty ollenkaan palkkatukea, sillä molemmat työllisyysalueen kaupungit ovat panostaneet omiin erillisiin tukimuotoihinsa (Lohja-lisä ja Karkkilan rekrytointituki). Vuodelle 2027 kaupunkikehityslautakunnan talousarviossa esitetään, että Lohjan kaupunki jatkaa palkkatuen myöntämistä siten, että palkkatukea kohdennettaisiin alentuneen työkyvyn perusteella myönnettäviin tukiin. Alentuneen työkyvyn palkkatuesta säädetään työvoimapalvelulaissa (380/2023). Laissa määritellään, että työvoimaviranomainen voi tukea myöntäessään asettaa tuen saamiselle työnhakijan ja tuen tarkoituksen toteuttamisen kannalta tarpeellisia ehtoja. Palkkatuen myöntämisen perusteista päättää TE-lautakunta vielä erikseen. Palkkatuesta poiketen työvoimapalvelulain mukainen 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki myönnetään ilman tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jos lakisääteiset edellytykset täyttyvät, sillä kyseessä ei ole harinnanvarainen tukimuoto.

Lohja-lisän tapaan alentuneen työkyvyn perusteella myönnetyn palkkatuen ja 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuen määräraha on kaupunkikehityslautakunnan talousarviossa ja näihin on varattu yhteensä 150 000 euroa vuodelle 2027.

Lohjan kaupungin omaa työllisyydenhoitoa on ollut myös työllisyyspalveluissa toimiva määräaikainen työkykykoordinaattori. Työkykykoordinaattorin tehtävänä on pureutua erityisesti kuntaosuusmaksulistalla olevien asiakkaiden tilanteisiin. Työkykykoordinaattorin palveluo on osoittanut tarpeellisuutensa osana asiakaspalvelua. Työkykykoordinaattorin tehtävä on päättyvässä 30.9.2027 ja sitä esitetään jatkettavaksi määräaikaisena vuoden 2027 loppuun osana kaupunkikehityslautakunnan talousarviota.

Lohja-Karkkila työllisyysalueelle sijoittuvat hallinnollisesti myös Lohjan kaupungin lakisääteiset kotoutumispalvelut. Kotoutumispalveluiden toimintaa säätelee laki kotoutumisen edistämisestä, jonka mukaan kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kotoutumispalveluiden talousarviosta päätetään kaupunkikehityslautakunnan talousarviossa.

Henkilöstömuutokset

Lohja-Karkkila työllisyyspalveluissa työskenteli vuonna 2026 vakituisesti 43 henkilötövuotta. Lisäksi työllisyyspalveluissa työskenteli LOKI-hankkeen hanketyöntekijä määräaikaisessa tehtävässä.

Työllisyyspalveluihin esitetään perustettavaksi yksi uusi työllisyysasiantuntijan virka ja yksi uravalmentajan toimi. Muutoksen tavoitteena on hakea vaikuttavuutta ulkoisia palveluostoja vähentämällä ja panostamalla asiakkaiden tilanteisiin ja uuden kehittämiseen henkilöstöresurssin kautta. Ennätyskorkea työttömyys on lisännyt työllisyysasiantuntijoiden asiakasmäärää ja työn kuormittavuutta samalla kun työllisyyspalveluissa on

tunnistettu, että haastavassa työmarkkinatilanteessa olevien asiakkaiden tilanteisiin puuttuminen vaatii resursseja. Työllisyysasiantuntijan tehtävään yhdistettäisiin soveltuvin osin erityisasiantuntijalla olevaa asiakastyötä, mikä helpottaisi jatkuvista lainsäädännön muutoksista ja uudistuksista tulevaa kehittämistyön painetta. Vuodelle 2027 on esitetty merkittäviä ja työllistäviä lakiuudistuksia, joiden toteuttamiseen on varattava resursseja.

Uravalmentajan tehtävä on erittäin keskeinen haastavassa työmarkkinatilanteessa olevien asiakkaiden eteenpäin saamiseen. Omaan henkilöstöön kuuluva uravalmentaja tuo pysyvää ja omaan organisaatioon jäävään osaamista. Ulkoisilta palveluntuottajilta ostettava uravalmennus vaatii paljon koordinoitua, tietojen vaihdosta sopimista ja jatkuvaa vuoropuhelua, kun taas työllisyyspalveluiden omana työntekijänä uravalmentaja integroituu helpommin muuhun organisaatioon ja alueen työmarkkinoista kertyvä tuntemus jää organisaatioon.

Työllisyysasiantuntijan ja uravalmentajan muodostama lisäresurssi kompensoidaan ulkoisia palveluiden osia vähentämällä eikä se tuo lisäystä työllisyysalueen talousraamiin vuoteen 2026 verrattuna.

Mikäli paperiteollisuuden EGR+ -hankerahoitus saadaan, hankkeessa tulee työskentelemään yksi hanketyöntekijä tehtävänänsä keskittyä paperiteollisuudesta johtuvien muutostilanteiden takia työttömäksi jäävien palveluun ja palveluiden kehittämiseen. Hankkeen omavastuuosuus sisältyy kaupunkikehityslautakunnan talousarvioon.

Riskit

Henkilöstöriski. Vaativa asiakastyö ja pitkään korkealla jatkunut työttömyyden aiheuttama iso työ-määrä kuormittavat henkilöstöä. Pitkään jatkuvat poissaolot aiheuttavat ongelmia toiminnalle ja paikalla olevien työssäjaksamiselle.

Niukka kehittämisresurssi ei riitä toivottuun tai tarkoituksenmukaiseen toiminnan ja palveluiden kehittämiseen, seurantaan ja analysointiin. Lisäksi esimerkiksi valtion suunnalta lainsäädännön muutoksilla tulevat lisätehtävät lisäävät hallinnollista työmäärää.

Työllisyystilanteen jatkuminen heikkona. Mahdollisen yleisen työllisyystilanteen parantuessa pitkään työttömänä olleiden henkilöiden työllistyminen on huomattavasti hitaampaa ja vaatii runsaasti aktiivitoimenpiteitä.

Palvelutuotteet

Palvelutuotteiden osalta seurataan asiakasmääriä, kontaktimääriä sekä päätösmääriä.

4.3.3 Kaupunkikehityslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	8 598	6 697	6 364	-4,98 %	6 491	6 621
Toimintakulut	- 19 524	- 19 196	- 19 705	2,65 %	- 21 067	- 21 649
Toimintakate	- 10 912	- 12 499	- 13 327	6,62 %	- 14 562	- 15 014

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	4 834	3 490	3 077	-11,84 %	3 138	3 201
Toimintakulut	- 18 726	- 18 372	- 18 806	2,36 %	- 20 177	- 20 741
Toimintakate	- 13 878	- 14 882	- 15 715	5,60 %	- 17 024	- 17 525

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	3 764	3 207	3 287	2,48 %	3 353	3 420
Toimintakulut	- 798	- 824	- 899	9,10 %	- 890	- 908
Toimintakate	2 966	2 383	2 388	0,20 %	2 462	2 512

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Tuotto-odotukset on tehty realistisen arvion perusteella. Matkailupalvelujen kaivosmuseon pari edeltävää vuotta ovat olleet tuottoisia, mutta huippuvuosista ollaan tultu alaspäin. Matkailupalvelut kehittävät jatkuvasti toimintaa, ottaen huomioon kaivoksen sisäolosuhteet, joiden vuoksi kulussien uudistaminen vaatii resurssointia. Myös rakennusvalvontamaksut ovat olleet aiempina vuosina korkealla tasolla ison toimijan lupahakemusten vuoksi. Vastaavaa ei ole nähtävillä vuodelle 2027.

TyöllisyysLohjan osalta valtiolta siirtyneiden palkkatuki-, strattiraha- ja muiden korvausten sidonnat, jotka jäivät kuntien kustannettaviksi, ovat ennakoidusti vähentyneet.

Tuotto-odotuksiin on kuitenkin lisätty puolet LOKI-hankkeelle valtiolta tulevasta korvauksesta, kuten myös kustannuksiin lisäystä.

Maahanmuuttajapalveluiden palvelujen ostoihin on lisätty varausta maahanmuuttajille ja kotoutujille tarkoitettuja kotoutumisen edistämispalveluja varten, kuten uimakoulut ja kielikoulut.

Alentuneesti työkykyisten vakituiseen palkaamiseen on tehty varaus.

Työmarkkinatuen kuntaosuutta on vähennetty työllisyysalueelle palkattujen määräaikaisten työntekijöiden antamien palvelujen osalta, sekä kahden olemassa olevan viran palkkojen puuttumisen osalta.

Korkeakouluharjoittelijoiden palkkakustannuksiin on varattu pieni summa määrärahaa. Pari vuotta aiemmin kesätyöntekijöille oli varattu kustannuspaikkakohtaisesti määrärahoja, mutta vuodelle 2026 määrärahat poistettiin ja kesätyöntekijöille (koululaisille) tarkoitetut rahat keskitettiin kaupungin HR-palveluihin. Kesäharjoittelijoista on todettu olevan paljon hyötyä mm. ympäristönsuojelussa.

Kustannuksia kohottaa rakennusten ja huoneistojen vuokrantarkistukset mm. Nordkal, Koneen hissi sekä Laurinkadun toimitilat.

Kustannuksissa on huomioitu kertapanostus tietojärjestelmä uudistukseen (TieraCity) sekä käyttööottokoulutukseen myös rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun osalta.

Tunnusluvut:

										
Kiinteistötoimituksia 80	Raakamaan hankinta 20 ha	Tontin luovutuksia 20	Lupapäätöksiä 650	Katselmuksia / tarkastuksia 1 000	Valvottavia ympäristölupa-, maa-aineslupa-, rekisteröinti tai pilaantunut maa-kohteita 150	Tarkastuksia / valvontakäyntejä 300	Yleiskaava- / asemakaava-toita 2+18	Yritystoimipaikkoja 4 800	Kuljetusoppilaita 1 468	Matkailun majoitusvrk 180 000

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kaupunkikehitys tuottaa pitkäjänteisesti ennakoivan ja kestävän kaupunkisuunnittelun tarpeisiin laadukkaita, terveellisiä ja turvallisia ratkaisuja asumisen ja yritysten käyttöön. Kaupunkikehityksen tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys kaupunkikuvalliset arvot huomioiden. Maankäyttöpolitiikan keinoin edistetään kaupungin joustavaa ja suunnitelmallista kasvua tasapuolisesti huomioiden eri osa-alueet ja tulevaisuuden kasvutavoitteet.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2027

Kaupunkikehitykseen kuuluvat talousarviokäsittelyssä seuraavat yksiköt:

Maankäyttö ja logistiikkapalvelut sisältäen joukkoliikennepalvelut, kaavoitus, kiinteistö-kartastopalvelut

Ympäristö- ja lupapalvelut sisältäen rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu

Elinkeinopalvelut sisältäen matkailupalvelut, yrityspalvelut, maahanmuuttajapalvelut, työllisyysLohja

Maankäyttö- ja logistiikkapalvelut

Kaavoituksella halutaan turvata elinkeinoelämän mahdollisuudet tulla, pysyä ja kehittyä Lohjalla sekä tarjota nykyisille ja uusille kaupunkilaisille työpaikkoja. Taajamaosayleiskaavan Y9 päivittäminen on keskeinen työväline maankäytön kokonaisuuden hallintaan ja työpaikka-alueiden profilointiin. Kyseisen kaavan laadinnan tarkoituksena on myös sujuvoittaa taajama-alueen asemakaavoitusta. Tavoitteena on saada Y9 hyväksymiskäsittelyyn vuonna 2027.

Asemakaavoituksessa muutospainetta on eniten julkisten ja kaupallisten palvelujen osalta, edellä mainituista kärkihankkeena on Lohjan harjulle sijoittuva Neidonkeitaan uima- ja jäähallin kaavamuutos. Saukkolan päiväkodin ja Virkkalan kaupallisten palveluiden hankkeet vahvistavat tahoillaan alueiden elinvoimaa.

Merkittävä osa käynnistyvistä kaavoista sijoittuu nauhataajaman alueelle sekä sen reunavyöhykkeelle. Taajama-alueen täydennysrakentaminen sekä taajama-alueen reuna-alueille sijoittuvat kaavahankkeet tulevat pääosin mahdollistamaan pientalorakentamista kaupungin omistamille maa-alueille.

Keskustan kehittämiseen on panostettu suunnittelun keinoin. Keskustavisio 2050:n valmistuvien periaatelinjausten pohjalta päästään suunnittelemaan muun muassa Nahkurintorin ja Laurinkadun 44-46 alueita. Hankkeet vahvistavat kaupunkikeskustan elinvoimaa. Ajankohtaista on myös rakennusten uusien käyttötarkoitusten kartoittaminen vuoden 2027 aikana.

Infraverkko ja energiantuotanto ovat suuressa murroksessa koko maassa. Lohjan sivuitse tutkitaan muun

muassa vedynsiirtoverkkoa ja uusia suurjännitesähkölinoja. Lohja pyrkii saamaan osansa näiden infraresurs-sien tarjoamista potentiaalisista hyödyistä. Tulevina vuosina on tarpeen tutkia tarkemmin aivan eteläisen Lohjan alueen maankäytön mahdollisuuksia yhdessä Raaseporin ja Inkoon kuntien kanssa.

Vaiheittain uudistumassa oleva lainsäädäntö on luonut maankäytön luvituksen ja kaavoituksen osalta monia epävarmuustekijöitä. Lainsäädäntö on pilkkoutunut moneen osaan, joiden yhteentoimivuudesta ei ole ta-keita. Tämä ja lainsäädännön uudet vaatimukset mahdollisine tiukkoine määräaikoineen voivat hidastaa kaa-vojen ja lupakäsittelyn kokonaisuutta. Todellista maankäytön lupien hakemusten määrää ei pysty ennusta-maan, joten myös tulojen arvioiminen on vaikeaa. Ainakin vuonna 2026 hakemusten määrä oli jonkin verran edellisiä vuosia vähäisempi.

Maankäytön suunnittelutyön tukena on aikomus käyttää jatkossakin puitesopimus-kaavoitusarkkitehtia akuutteihin valmistelutarpeisiin. Tästä on hyviä kokemuksia.

Mikäli Länsiradan toteutuksesta tulee varmuus, kaavoitukseen ja alueen markkinointiin on tarvetta palkata lisää henkilöstöä. Tämä tarve realisoituu arviolta vuonna 2027.

Joukkoliikennepalvelut keskittyvät kaupungin joukkoliikenteen, oppilaskuljetuksien ja muun liikenteen ylläpi-toon ja kehittämiseen. Joukkoliikennepalveluiden vuoden 2027 tavoitteena on tuottaa edelleen laadukkaita, kustannustehokkaita ja oikea-aikaisia joukkoliikennepalveluja sekä koulumatkakuljetuksia asukkaille. Vuonna 2027 tulee päätöksentekoon mahdollisten optiovuosien käyttäminen Traficom-vetoisessa ostoliikentees-sämme.

Koulumatkakuljetusten palvelut jatkuvat vuonna 2025 kilpailutettujen sopimusten mukaan. Palvelu- ja kutsu-liikenteen ostoliikennesopimukset päättyvät 31.7.2027. Jos liikennettä on tarkoitus jatkaa, tulee uudet sopi-mukset kilpailuttaa talvella 2027.

Lohjan kaupunki vastaa kiinteistörekisterinpidosta ja kiinteistönmuodostuksesta Lohjan kaupungin rekiste-rinpitoalueella. Muilla alueilla kiinteistönmuodostuksesta vastaa Maanmittauslaitos. Rekisterinpitoalueeseen tehdään laajennoksia uusien sitovan tonttijaon asemakaavojen osalta.

Maankäytön tietojärjestelmän pohjana on ESR:n kuntalisenssin sisältämät paikkatieto-ohjelmistot, pilvipal-velu sekä sovellusalue. Näiden kaikkien käyttöä ja laajentamista paikkatietojärjestelmänä jatketaan. Kunta-lisenssi on yhteinen Kirkkonummen ja Karkkilan kanssa.

Pohjajärjestelmän päälle rakennetun maankäytön tietojärjestelmän kokonaisuudistustyö jatkuu. Vuonna 2026 aikana käyttöön otettu järjestelmä sisältää kaupunkimallin, kiinteistönmuodostuksen, kaavoituksen sekä maaomaisuuden hallinnan osajärjestelmät prosessiohjauksineen.

Hankintalakiuudistus 2026 toi kunnille uusia velvoitteita kaikissa hankinnoissa, myös tietojärjestelmissä. Kaikki sidosyksiköiden kautta hankitut järjestelmät tulee uusia siirtymäaikojen puitteissa. Maankäytön tieto-järjestelmä on hankittu sidosyksikköhankeksi. Lain mukaan olemassa olevia sidosyksikkösopimuksia voi-daan hyödyntää omistussuhteesta riippumatta 30.6.2027 saakka. Siirtymäaikaan on mahdollista saada pi-dennystä ja sitä haetaan. Kaiken kaikkiaan lakiuudistus tulee aiheuttamaan lisäkuluja tietojärjestelmissä tule-vina vuosina.

Samalla valmistellaan lainsäädännön mukanaan tuomien muutosten (esim. RYHTI-laki) vaikutusten toteutta-mista tietojärjestelmissä ja niiden käytössä. Tämä tarkoittaa paikkatietojärjestelmien ja perusrekistereiden kehittämistä sisältäen käytettävien ohjelmistojen ja aineistojen sekä niiden tallennustapojen uusinnan. Ke-hittäminen vaikuttaa myös työprosesseihin ja edellyttää henkilöstön kouluttamista. Uudistuksen laajuus on

huomattava ja sen merkitys on erittäin suuri. Järjestelmien uusintaan ja niiden käyttöönottoon on budjetoida 2026-2028. Tavoitteena on lakimuutoksiin vastaaminen, työvaltaisuuden väheneminen, sähköisten paikkatietopalveluiden lisääminen, toiminnanohjauksen tuominen osaksi maankäytön prosesseja sekä parempi tiedolla johtamisen tuki.

Lunastuslain uudistus astui voimaan elokuussa 2025. Lunastuslain muutos voi tuoda merkittäviä lisäkustannuksia yleisten alueiden lunastuskorvauksiin sekä raakamaan hankintaan, ja tähän on syytä varautua lähivuosien budjeteissa.

Vuonna 2027 todennäköisesti voimaan tuleva yhdyskuntakehittämislaki poistaa ns. ilmaisuusvelvollisuuden, joka on aiemmin mahdollistanut osan katualueista saamisen kaupungin katualueeksi ilman korvausta. Yhdyskuntakehittämislaki aiheuttaa muitakin muutoksia kuntien kiinteistötehtävissä, kuten maapoliittisen ohjelman laadinnassa.

Maankäyttösopimusmaksut on arvioitu nykyisen rakentamistilanteen mukaisesti sopeuttaen.

Mikäli Länsiradan toteutuksesta tulee varmuus, maanhankintaan tulee osoittaa lisämäärärahaa ns. Lohjan solmun alueelta.

Mittauskalustoa ylläpidetään sen ajanmukaisuuden ja tekniikan kehittymisen mukaisesti.

Ympäristö- ja lupapalvelut

Rakennusvalvonta hoitaa lakisääteisiä tehtäviään, mm. valvoo yleisen edun kannalta rakennustoimintaa, sekä osaltaan huolehtii, että rakentamisessa noudatetaan hyvää rakentamistapaa sekä Rakentamislakia.

Vuoden 2027 maksutuottojen osalta budjetissa ei ole otettu huomioon vuonna 2026 suurien hankkeiden muutoslupatarpeesta syntyneitä tuottoja. Maksutuottojen ja lupamäärien on oletettu pysyvän kohtuullisina. Uusi rakentamislaki tuli voimaan vuonna 2025. Budjetoinnissa ei ole huomioitu 2026 vuodelle tullutta Rakentamislain muutosta koskien ns. Luvan käsittelyaikatakuuta, koska Rakennusvalvonta on vuonna 2026 suorittanut kaikista luvituksistaan määrääjassa.

Ohjausta ja neuvontaa on edelleen oletettu vuonna 2027 jatkavan nousuaan tai jatkuvan saman tasoisena. Ohjaus ja neuvonta on vuonna 2026 lisääntynyt ja muuttunut luonteeltaan hiukan haastavammaksi edellisvuosiin nähden, asiakkaiden kysymysten luonne on muuttunut, kun luvasta vapautettujen hankkeisiin ryhtyneet tarvitsevat tietoa kattavammin kuin ennen. Rakentamislain luvanhausta vapautettujen rakennuskohteiden voidaan olettaa teettämään rakennusvalvonnalle jälkivalvontaan liittyvää työtä edellisvuotta enemmän, työhön on varauduttu 2025 hyväksytyssä taksassa.

Lohjan ympäristönsuojelu hoitaa lakisääteisiä ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä, joihin kuuluvat ympäristönsuojelu-, vesi-, jäte-, maa-aines-, kemikaali-, vesihuolto-, merenkulun ympäristönsuojelu-, maastoliikenne- ja vesiliikennelain sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain mukaiset lupa-, valvonta- ja edistämistehtävät sekä luonnonsuojelu- ja ympäristövaikutusten arviointimenettelylaissa kaupungille määrättyt tehtävät. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on ympäristönsuojelun yleisen edun valvoja paikallisella tasolla.

Ympäristönsuojelun budjetissa huomioidaan edelleen Lohjan osallistuminen vesistövisio -hankkeisiin ja ilmanlaadun yhteistarkkailuun. Luonnonsuojelun edistämiseksi valmistellaan muun muassa kaupungin luonnon monimuotoisuusohjelmaa (LUMO) ja vieraslajien torjunnan osalta ympäristönsuojelu jatkaa neuvontaa ja viestintää osoitettujen määrärahojen puitteissa.

Ympäristönsuojeluun on edelleen tarve saada yksi ympäristötarkastajan virka lakisääteisten tehtävien hoitamiseen sekä mm. yritysten ympäristölupakäsittelyn vauhdittamiseen sekä vesihuoltolain mukaisen valvonnan tehostamiseen.

Elinkeinopalvelut

Yrityspalveluiden eli YritysLohjan tehtävänä on edistää Lohjan kaupungin elinvoimaa vahvistamalla yritystoiminnan edellytyksiä, tukemalla investointeja, työpaikkojen syntymistä sekä uusien yritysten perustamista. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa Lohjan asemaa vetovoimaisena ja kilpailukykyisenä yrityskaupunkina, joka tarjoaa yrityksille sujuvan toimintaympäristön, laadukkaat palvelut sekä hyvät edellytykset kasvuun ja kehittymiseen. Lohjalla on noin 4800 yritystä ja vuosittain perustetaan noin 300 uutta yritystä.

YritysLohjan palvelut tuotetaan neljän henkilön voimin. Toiminta kattaa yritysten koko elinkaaren aina yrityksen perustamisesta liiketoiminnan kehittämiseen, kasvuun, kansainvälistymiseen, omistajanvaihdoksiin, talousvaikeuksiin ja erilaisiin muutostilanteisiin liittyvään neuvontaan sekä tontti- ja toimitila-asioissa avustamiseen. Lisäksi yrityksille suunnatut erilaiset koulutukset ja tapahtumat sekä viestintä ovat keskeinen osa toimintakenttää.

Yritysneuvonta muodostaa YritysLohjan toiminnan keskeisen palvelukokonaisuuden. Aloittaville yrittäjille tarjotaan asiantuntevaa neuvontaa yrityksen perustamiseen ja liiketoiminnan käynnistämiseen liittyvissä kysymyksissä. Tavoitteena on, että vähintään 20 prosenttia Lohjalle perustettavista uusista yrityksistä syntyy YritysLohjan tarjoaman neuvonnan tukemana. Tavoitteena on käsitellä vuoden aikana 170 yritysideaa.

Kehittyville, kasvaville ja kansainvälistyville yrityksille tarjotaan neuvontaa, sparrausta ja verkostoitumismahdollisuuksia. Yritysten kasvua, tuottavuutta ja uudistumiskykyä tuetaan yhteistyössä keskeisten kumppaneiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa yritysten kilpailukykyä sekä lisätä kasvuhakuista yritystoimintaa Lohjalla. Maan taloustilanteen kehittyminen heijastuu yrityskenttään vahvasti ja se heijastuu yritysten tarvitsemiin yritysneuvonnan palveluihin.

YritysLohja tukee myös yrityksiä niiden kohdatessa taloudellisia tai toiminnallisia haasteita. Painopisteenä on riittävän aikainen neuvonta, jonka avulla pyritään ehkäisemään yritystoiminnan ongelmien syvenemistä. Toimintaa toteutetaan yhteistyössä velkaneuvonnan, Yrityskummien sekä muiden asiantuntijatahojen kanssa. Samalla vahvistetaan palveluiden tunnettuutta viestinnän avulla.

Yritysten toiminnan jatkuvuutta tuetaan myös omistajanvaihdospalveluilla. Onnistuneet omistajanvaihdokset tukevat paikallisen elinkeinorakenteen uusiutumista ja kehittymistä sekä säilyttävät työpaikkoja. Lohjalla on satoja yrityksiä, joissa omistajanvaihdos on ajankohtainen lähivuosien aikana.

Yhteistyössä työllisyysalueen, oppilaitosten ja hanketoiminnan kanssa tuetaan yritysten työvoimatarpeiden täyttymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Pitkällä aikavälillä koko kaupungin tavoitteena tulee olla työpaikkojen ja työpaikkaomavaraisuuden kasvu.

Keskeisenä tavoitteena on edistää yritysystävällisen toimintaympäristön kehittymistä. YritysLohja osallistuu aktiivisesti kaupungin elinvoimaa vahvistavaan kehittämistyöhön tukemalla sujuvia kaavoitus- ja lupaprosesseja sekä vahvistamalla yhteistyötä kaupungin eri palvelualueiden välillä. Tavoitteena on parantaa yritysten kokemaa palvelun sujuvuutta sekä vahvistaa Lohjan houkuttelevuutta yritysten sijoittumiskohteena.

Yritysten sijoittumisen ja kasvun mahdollistamiseksi kehitetään riittävää yritystontti- ja aluevarantoa sekä yritysalueiden hyvää infravalmiutta. Samalla edistetään yritysalueiden ja uusien työpaikka-alueiden muodostumista. Lohjan sijainti pääkaupunkiseudun läheisyydessä tarjoaa tähän hyvät lähtökohdat.

YritysLohjan viestinnän tavoitteena on vahvistaa yrityspalveluiden tunnettuutta, tarjota yrityksille hyödyllistä

tietoa, ylläpitää aktiivista vuoropuhelua yrityskentän kanssa sekä tukea Lohjan myönteistä yrityskuvaa. Vies-
tintää toteutetaan muun muassa kuukausittaisen yritys uutiskirjeen, sosiaalisen median kanavien sekä yrityk-
sille suunnattujen tapahtumien ja verkostoitumistilaisuuksien avulla.

Yrityksille suunnatut tapahtumat huomioivat yritysten erilaiset palvelutarpeet, aihepiireinä ovat mm. omista-
janvaihdos, kasvu ja rahoitus, verkostoituminen, markkinointi/myynti ja yksinyrittäjät. Lähtökohtana tapah-
tumille on aina aihepiirin hyödyllisyys ja yrittäjän saama lisäarvo.

Elinkeinopalveluihin sijoittuva matkailutoiminto edistää Lohjan uuden kaupunkistrategian mukaisesti kau-
pungin tunnettuutta yllätyksellisten elämysten kaupunkina, luonnostaan tunnettuna ja sijainniltaan loista-
vana. Matkailun tavoitteena on vahvistaa Lohjan vetovoimaa, kasvattaa matkailutulota ja tukea paikallisen
matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiä.

Vuonna 2027 matkailun kehittämisen painopisteenä on Lohjan matkailustrategian mukaisesti yllättävien ja
omaleimaisten elämysten, luonnon, järvien ja sijainnin hyödyntäminen. Näistä rakennetaan helposti löydet-
täviä ja ostettavia matkailukokonaisuuksia yhteistyössä paikallisten yritysten, yhdistysten, tapahtumajärjes-
täjien ja muiden toimijoiden kanssa.

Matkailutoiminto vahvistaa matkailuyritysten verkostoitumista, tuotteistamista ja yhteistä markkinointia
sekä tukee toimijoiden osaamista ja yhteistyötä. Tavoitteena on lisätä matkailijoiden viipymää, ympärivuo-
tista matkailua ja matkailijoiden alueelle tuomaa taloudellista hyötyä.

Tytyrin Elämyskaivosta kehitetään edelleen Lohjan ympärivuotisen matkailun veturina ja osana laajempia
matkailukokonaisuuksia. Yhteistyötä matkailuyritysten, tapahtumajärjestäjien ja muiden toimijoiden kanssa
vahvistetaan, jotta Tytyrin kävijöistä syntyy laajemmin matkailutulota koko Lohjalle.

Lohjan matkailun omaa näkyvyyttä ja tunnettuutta vahvistetaan jatkamalla erittäin hyvin onnistuneita Live,
Love, Lohja -matkailumessuja. Messut tarjoavat paikallisille matkailuyrityksille yhteisen näkyvyys- ja verkos-
toitumisolustan sekä vahvistavat Lohjan omaa matkailuidentiteettiä. Lisäksi matkailutoiminto lisää osallistu-
mista matkailu- ja muihin soveltuviin messutapahtumiin Lohjan ulkopuolella. Tavoitteena on tehdä Lohjaa
tunnetuksi sijainniltaan loistavana, luonnostaan tunnettuna ja järvistään sekä yllätyksellisistä elämyksistään
kiinnostavana matkailukohteena.

Matkailun markkinoinnissa vahvistetaan yhteistä Lohja-mielikuvaa ja nostetaan esiin kaupungin luontoa, jär-
viä, kulttuuria, historiaa, tapahtumia, maaseutua, kylä ja elämyksiä. Sijaintia pääkaupunkiseudun läheisyy-
dessä hyödynnetään erityisesti lähimatkailun ja lyhyiden lomien markkinoinnissa.

Matkailutoiminto osallistuu matkailua tukevaan kehittämiseen sekä alueelliseen ja kuntarajat ylittävään yh-
teistyöhön silloin, kun toimenpiteillä voidaan vahvistaa Lohjan matkailun saavutettavuutta, vetovoimaa tai
yritysten toimintaedellytyksiä. Kehittämisessä suositetaan ratkaisuja, jotka palvelevat sekä matkailijoita että
Lohjan asukkaita.

Matkailun vaikuttavuutta seurataan matkailutulon, matkailijoiden ja yöpymisten määrän, ympärivuotisuu-
den, näkyvyyden sekä yritys yhteistyön kehittymisen kautta. Tavoitteena on, että matkailun kasvu näkyy pai-
kallisissa yrityksissä, palveluissa ja eri puolilla Lohjaa.

Työllisyyspalveluiden Työllisyys- ja elinkeinolautakunnan talousarvion ulkopuoliset määrärahat ja toiminta

Lohjan ja Karkkilan kaupunkien välisessä työllisyysalueen yhteistyösopimuksessa on määritelty, että työvoimaviranomaisen myöntämät avustukset eivät sisälly yhteisen työllisyysalueen talousarvioon vaan avustuksista päätetään kaupunkien omien toimielinten talousarvioissa. Kaupungeilla on myös muuta yhteisen työllisyysalueen ulkopuolista työllisyydenhoitoa, jonka määrärahoista päätetään kaupunkien omissa toimielimissä. Lohjan kaupungin osalta palkkatuki- ja starttirahaosuudet sekä Lohjan kaupungin oma työllisyydenhoito on sisällytetty Elinkeinopalvelut-tulosityksikön alla olevan Työllisyys Lohja -kustannuspaikan määrärahoihin. Karkkilan kaupungin osalta avustuksista ja mahdollisesta muusta työllisyysalueen ulkopuolisesta työllisyyttä edistävistä toiminnoista päätetään Karkkilan omassa talousarvioprosessissa.

Yksi Lohjan kaupungin oma työllisyyttä edistävä toimi on vuonna 2025 käyttöön otettu Lohja-lisä. Lohja-lisä on Lohjan kaupungin myöntämä taloudellinen tuki, jonka tavoitteena on edistää lohjalaisten työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja korvata aiemmin työllistämisessä käytetty palkkatuki. Kyseessä on kaupungin oma, työllisyysalueen ulkopuolinen tukimuoto, jota ei tämän vuoksi rahoiteta työllisyysalueen talousarviosta vaan Lohja-lisän määräraha sisältyy kaupunkikehityslautakunnan talousarvioon. Vuodelle 2027 Lohja-lisään on varattu 400 000 euroa. Määrärahasta rahoitetaan vuonna 2026 tehtyihin Lohja-lisäpäätöksiin perustuvat, vuonna 2027 maksettavat osuudet ja vuoden 2027 aikana tehtävien uusien Lohja-lisäpäätösten vuoden 2027 aikana maksettavat osuudet.

Työllisyyspalveluissa ei ole vuonna 2026 myönnetty palkkatukea, sillä molemmat työllisyysalueen kaupungit ovat panostaneet omiin erillisiin tukimuotoihinsa (Lohja-lisä ja Karkkilan rekrytointituki). Vuodelle 2027 esitetään, että Lohjan kaupunki jatkaa palkkatuen myöntämistä siten, että palkkatukea kohdennettaisiin alentuneen työkyvyn perusteella myönnettäviin tukiiin. Alentuneen työkyvyn palkkatuesta säädetään työvoimapalvelulaissa (380/2023). Laissa määritellään, että työvoimaviranomainen voi tukea myöntäessään asettaa tuen saamiselle työnhakijan ja tuen tarkoituksen toteuttamisen kannalta tarpeellisia ehtoja. Palkkatuen myöntämisen perusteista päättää työllisyys- ja elinkeinolautakunta vielä erikseen. Palkkatuesta poiketen työvoimapalvelulain mukainen 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki myönnetään ilman tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jos lakisääteiset edellytykset täyttyvät, sillä kyseessä ei ole harkinnanvarainen tukimuoto. Näihin tukimuotoihin on vuodelle 2027 varattu yhteensä 150 000 euroa.

Lohjan kaupungin omaa työllisyydenhoitoa on ollut myös työllisyyspalveluissa toimiva määräaikainen työkykykoordinaattori. Työkykykoordinaattorin päätehtävänä on pureutua erityisesti kuntaosuusmaksulistalla olevien asiakkaiden tilanteisiin ja edistää tapauskohtaisesti asiakkaiden pääsemistä sekä tarkoituksenmukaisten palveluiden että etuusmuotojen piiriin ja sitä kautta alentaa työttömyysturvan kuntaosuusmaksujen määrää. Työkykykoordinaattorin palvelu on osoittanut tarpeellisuutensa osana asiakaspalvelua. Työkykykoordinaattorin tehtävä on päättyneenä 30.9.2027 ja sitä esitetään jatkettavaksi määräaikaisena vuoden 2027 loppuun osana kaupunkikehityslautakunnan talousarviota.

Lohja-Karkkila työllisyysalueelle sijoittuvat hallinnollisesti myös Lohjan kaupungin kotoutumispalvelut. Kotoutumispalveluiden toimintaa säätelee laki kotoutumisen edistämisestä, jonka mukaan kunnan on huolehdittava maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kunta vastaa siitä, että sen alueella on tarvetta vastaavasti toimipisteitä tai palveluita maahanmuuttajien henkilökohtaiseen palveluun riippumatta maahanmuuton syystä tai kestosta. Kotoutumispalveluiden toiminnan kehittämiseksi seurataan myös mahdollisia hankemahdollisuuksia ja mahdollisen sopivan hankehaun avautuessa hankkeen hakemisesta sovitaan erikseen.

Lohjan kaupunki on hakenut yhdessä Etelä-Karjalan työllisyysalueen ja TEM:n kanssa paperiteollisuuden

EGR+ -hankerahoitusta. Mikäli paperiteollisuuden EGR+-hankerahoitus saadaan, hankkeessa tulee työskentelemään yksi hanketyöntekijä tehtävänänsä keskittyä paperiteollisuudesta johtuvien muutostilanteiden takia työttömäksi jäävien palveluun ja palveluiden kehittämiseen. Hankkeen omavastuuosuus sisältyy talousarvioon.

Rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2027

Vuonna 2027 Tytyrin Elämyskaivoksen teemaluolaa uudistetaan tavoitteena vahvistaa kohteen vetovoimaa, houkutella uusia kävijöitä ja tarjota myös aiemmin vieraille uusia elämyksiä ja syitä palata uudelleen. Uudistuksessa hyödynnetään Tytyrin ainutlaatuista kaivosympäristöä sekä yllätyksellisyyttä, tarinallisuutta ja elämyksellisyyttä. Tavoitteena on vahvistaa Tytyrin asemaa Lohjan ympärivuotisen matkailun veturikohteena ja lisätä sen merkitystä koko Lohjan matkailuelinkeinolle.

Kaavoituksessa on vuonna 2027 isoina hankkeina ovat edelleen taajamaosayleiskaavanvalmistelu, asemakaavoituksen julkisten ja kaupallisten palveluiden hankkeet sekä keskustan elinvoimaisuutta tukevat hankkeet. Näihin hankkeisiin liittyviin selvityksiin tulee varata määrärahaa talousarvioraamiin sisältyen.

Henkilöstömuutokset

Talousarvioon sisältyy seuraavat henkilöstömuutokset:

30.9.2027 päättyvän työkykykoordinaattorin määräaikaisen tehtävän jatkaminen määräaikaisena 31.12.2027 saakka.

Mahdollisen EGR+ -hankerahoituksen myötä hanketyöntekijän määräaikainen tehtävä hankkeen ajalle.

Paikkatietopäällikön virka Kiinteistö-kartastopalveluihin.

Kaupunkirakenteen sekä koko kaupungin toimintoja palvelevan paikkatietopalvelun kehittäminen vaatii panostusta kehittämis-, johtamis- ja koordinoitiresursseihin. Nykyisellään tietojärjestelmien johtamiseen, kehittämiseen ja koordinointiin tai paikkatietojen mahdollisuuksien valjastamiseen paremmin koko kaupungin hyödyksi, ei ole resursseja. Paikkatietojen mahdollisuutta päätöksenteon tukena ei nykyresursseilla pysty täysin hyödyntämään. Nykyään paikkatiedon tulisi olla kunnassa kriittinen strateginen resurssi, jonka tulisi auttaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa, kaupunkisuunnittelua, älykästä infraa sekä asukkaiden sujuvaa arkea. Digitalisaatio, tekoäly ja reaaliaikainen data antavat mahdollisuuden käyttää paikkatietoteknologiaa entistä paremmin ja tuoda se osaksi modernia kaupunkijohtamista. Palkkarahat sisältyvät talousarvioon, sillä kahden poistuvan maastokartoittajan palkkarahat yhdistetään paikkatietopäällikön palkkaamiseen.

Riskit

Kaavoituksen valmistelussa on otettu käyttöön uusi toiminnanohjausjärjestelmä, jonka tehokas hyödyntäminen edellyttää koko henkilöstön perehdyttämistä ja osaamisen kehittämistä. Käyttöönoton siirtymävaihe si-
too merkittävästi työaika ja sisältää riskejä prosessien sujuvuudelle sekä toimintavarmuudelle siihen saakka, kunnes järjestelmän käyttö vakiintuu osaksi päivittäistä toimintaa.

Kaavahankkeiden etenemiseen kohdistuvat odotukset ja tiukat aikataulut lisäävät suunnittelutyön kuormi-

tusta. Koska henkilöstöresursseja ei ole mahdollista lisätä, muodostuu riskiksi se, ettei asiantuntijatyölle pysyttyä turvaamaan riittävää työrauhaa ja valmistelun jatkuvuutta.

Merkittävä osa kaavahankkeista edellyttää tiivistä yhteistyötä ja toimenpiteitä useilta kaupungin toimialoilta. Kaavojen sujuva eteneminen edellyttää organisaatiolta valmiutta samanaikaiseen suunnitteluun, resurssien yhteensovittamiseen sekä oikea-aikaiseen osallistumiseen prosessien eri vaiheissa.

Henkilöstöriski. Yrityspalveluiden tiimi on neljän henkilön vahvuinen, joten pitemmät poissaolot aiheuttaisivat vakavia ongelmia toiminnalle. Esimerkiksi alkavien yritysten neuvonta on sertifioitua, mikä asettaa neuvonnalle tarkat laatuvaatimukset.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Elinkeinopalvelut				
-Elämyskaivos (Tytyri) kävijämäärät	60 390	35 000	38 000	40 100
-Yritysneuvonnan asiakkaat kpl	250	280	280	280
Kaavoitus				
-Vireillä olevien lukumäärä	25	25	25	20
-Poikkeamispäätökset ja suunnittelu- tarveratkaisut	80	80	80	80
Kiinteistö- ja kartastopalvelut				
-Tontin luovutukset. kpl	20	20	20	20
-Raakamaan hankinta, ha	20	20	20	20
Rakennusvalvonta				
-Luvat ja lupavalmistelut (päätökset)	560	560	560	650
-Ohjaus ja neuvonta	9 000	9 000	9 000	9 000
Ympäristönsuojelu				
-Ympäristönsuojelu (tapahtumat)	350	350	350	540
-Valvontatehtävät (tarkastukset)	340	340	340	300

4.3.4 Ympäristöterveyslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	1 060	1 034	1 038	0,38 %	1 059	1 080
Toimintakulut	- 1 445	- 1 557	- 1 542	-0,98 %	- 1 598	- 1 640
Toimintakate	- 385	- 523	- 504	-3,68 %	- 539	- 560

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	1 041	1 034	1 038	0,38 %	1 059	1 080
Toimintakulut	- 1 269	- 1 382	- 1 349	-2,41 %	- 1 404	- 1 443
Toimintakate	- 228	- 348	- 311	-10,69 %	- 346	- 363

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	19			0,00 %		
Toimintakulut	- 177	- 175	- 193	10,30 %	- 193	- 197
Toimintakate	- 158	- 175	- 193	10,30 %	- 193	- 197

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Yhteistoimintamaksujen jakomääränä on käytetty sopimuksen mukaisesti asukaslukumäärää 31.12.2025. Vihdissä asukasluvu oli hieman kasvanut, kun taas muissa kunnissa Lohjalla, Karkkilassa ja Siuntiossa asukasluvu oli vähentynyt. Yhteistoimintamaksuosuuksissa on huomioitu myös laskennalliset sisäiset erät.

Ruokavirastolta tulevaa korvaussummaa on hieman korotettu, sillä myös toinen valvontaeläinlääkäriin virka on täytetty.

Vihdin uusien eläinlääkärityökalujen kalustamiseen on varattu määräraha. Myös vuokrankorotukset sekä siivouskuluja kasvu on otettu palvelujen ostoissa ja muissa toimintakuluissa huomioon.

Taulu

Tunnusluvut:

					
Suunnitelmallisia tarkastuksia	Ilmoitusperusteisia tarkastuksia	Näytteitä	Eläinlääkäri-käyntejä	Lausuntoja	Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaisia päätöksiä / ilmoitusten käsittelyjä
600	300	460	8000	60	180

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Ympäristöterveyspalvelut hoitavat ympäristöterveydenhuollon lakisääteisiä tehtäviä, joihin kuuluvat elintarvikelain, terveydensuojelulain sekä tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta sekä hakemusten ja ilmoitusten käsittely. Lisäksi tehtäviin kuuluu eläinlääkintähuollon tehtävät sisältäen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan ja eläinlääkäripalvelut. Toiminta on seudullista, yhteistoiminta-alueena on Karkkila, Lohja, Siuntio ja Vihti.

Talousarvion perustelut

Valvonnan maksutuottoihin ennustetaan hienoista nousua. Taksaa korotettiin vuodelle 2026, nyt taksa säilytetään ennallaan. Osa taksassa kerrotuista maksuista on jo nykyisellään lainsäädännön sallimassa maksimissa. Tällaisia maksuja ovat vuosittainen valvonnan perusmaksu (terveydensuojelulaki ja elintarvikelaki) 150 euroa ja tupakkalain valvontamaksu 500 euroa. Valvonnasta perittävät muut maksut eivät saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia.

Eläinlääkärivastaanotoilla perittävä klinikkamaksu säilytetään ennallaan. Maksu on tällä hetkellä 12,75 euroa (alv 0 %) ja 16,00 euroa (sis. alv), sekä päivystysaikaan 19,12 euroa (alv 0 %) ja 24,00 euroa (sis. alv). Vuoden 2026 alusta lähtien on lisäksi peruspalvelutason ylittävistä palveluista veloitettu käytettyyn aikaan perustuvaa, markkinaperusteisesti määriteltä täydentävän palvelun maksua. Vaikka asiakasmäärä on hieman laskenut edellisestä vuodesta, on maksukertymä kuitenkin ollut hyvällä tasolla ja eläinlääkintähuollon maksutuotto-odotusta on hieman nostettu.

Menoissa noudatetaan tiukkaa kulukuria, mutta Vihdin uusien vastaanottotilojen käyttöönotto alkuvuodesta 2027 aiheuttaa korotuksen vuokramenoihin ja lisäksi uuden vastaanoton varustamiseen ja kalustamiseen on varattava rahaa tarvittaviin hankintoihin.

Myös Lohjalla on tavoitteena korvata Mäntynummen eläinlääkärivastaanoton vanhentuneet tilat uusilla ja tarkoituksenmukaisemmillä. Nykyisissä tiloissa on esiintynyt mm. sisäilmaoireilua, eivätkä sosiaalitilat ole riittävät päivystäjän majoittumiseen. Työskentelyolosuhteita on välttämätöntä kehittää, jotta onnistutaan sijaisten ja ulkopuolisten päivystäjien rekrytoinneissa. Asiakasnäkökulmasta eläinlääkäripalveluja olisi tuotettava kysyntää vastaavasti.

Henkilöstömuutokset

Yksikössä on täyttämättä klinikkaeläinhoitajan tehtävä, joka suunnitellaan muutettavan praktikkoeläinlääkärin viraksi (kustannusvaikutus + 14 000 euroa). Yhden uuden praktikkoeläinlääkärin viran perustaminen on välttämätöntä, jotta ei ylitetä työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisia maksimipäivystystiheyksiä. Tätä ei kuitenkaan suunnitella toteutettavan vielä vuonna 2027.

Arvio merkittävimmistä riskeistä

Ympäristöterveyspalveluiden merkittävimmät riskit liittyvät henkilöstöön. Henkilöstöresurssien riittävyys ja saatavuus tulee varmistaa tarvittavalla panostuksella, sekä huolehtimalla kilpailukykyisestä palkkauksesta ja työolojen kehittämisestä. Työn tulee jakautua oikeudenmukaisesti. Tehtäväkentän laajuuden takia erikoistumiseen on tarjottava mahdollisuuksia, samoin kouluttautumiseen ja muuhun ammattitaidon ylläpitoon. Eläinlääkintähuollossa ympärivuorokautisen päivystystoiminnan pyörittäminen neljän vakituisen viranhaltijan voimin ei ole mahdollista.

Toinen merkittävä riski liittyy tietotyöhön. Ohjelmistojen tai sähkönjakelun toimintahäiriöt voivat estää tai vaikeuttaa työn tekemistä. Tietojärjestelmät eivät kaikilta osin palvele toimintaa parhaalla mahdollisella tavalla, ne saattavat olla vanhentuneita, puutteellisia tai vaikeakäyttöisiä.

Riskiarvioissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Ympäristöterveys				
Eläinlääkärikäynnit	8 000	8 000	8 000	8 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	62	70	72	74
Terveystarkastukset	550	550	550	550
Yksikkökustannus, euroa/suorite	855	827	851	876

4.4 Sivistys-toimiala

Tuloslaskelma:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	12 510	10 313	10 260	-0,51 %	10 465	10 673
Myyntituotot	6 746	5 674	6 646	17,13 %	6 779	6 914
Maksutuotot	3 256	2 938	3 219	9,56 %	3 283	3 348
Tuet ja avustukset	2 129	1 562	215	-86,24 %	219	224
Muut toimintatuotot	379	139	180	29,78 %	184	187
Toimintakulut	- 129 944	- 131 494	- 136 206	3,58 %	- 139 200	- 142 715
Henkilöstökulut	- 71 446	- 72 135	- 73 831	2,35 %	- 76 456	- 78 596
Palkat ja palkkiot	- 58 048	- 58 130	- 59 613	2,55 %	- 61 731	- 63 460
Henkilösivukulut	- 13 398	- 14 005	- 14 217	1,52 %	- 14 725	- 15 136
Eläkekulut	- 11 714	- 11 759	- 11 944	1,57 %	- 12 370	- 12 717
Muut henkilösivukulut	- 1 684	- 2 245	- 2 273	1,25 %	- 2 355	- 2 420
Palvelujen ostot	- 29 539	- 31 735	- 33 412	5,28 %	- 33 117	- 33 855
Aineet, tarv. ja tav.	- 2 920	- 3 250	- 2 877	-11,48 %	- 2 971	- 3 048
Avustukset	- 3 954	- 1 725	- 1 438	-16,64 %	- 1 489	- 1 530
Muut toimintakulut	- 22 085	- 22 649	- 24 649	8,83 %	- 25 168	- 25 686
Toimintakate	- 117 434	- 121 181	- 125 946	3,93 %	- 128 735	- 132 042

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	12 430	10 313	10 260	-0,51 %	10 465	10 673
Toimintakulut	- 87 509	- 88 968	- 89 513	0,61 %	- 93 255	- 95 852
Toimintakate	- 75 079	- 78 655	- 79 253	0,76 %	- 82 791	- 85 179

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	80			0,00 %		
Toimintakulut	- 42 435	- 42 526	- 46 693	9,80 %	- 45 945	- 46 863
Toimintakate	- 42 355	- 42 526	- 46 693	9,80 %	- 45 945	- 46 863

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Palveluverkkoa koskevia päätöksiä edistetään ja toimenpiteitä valmistellaan vuosille 2028 ja 2029. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminnan sopeuttaminen vähenevään oppilasmäärän.

Tunnusluvut:

				
Menot -136,2 milj. euroa	Tulot 10,3 milj. euroa	Toimintakate -125,9 milj. euroa	Toimintakate /as -2 781 euroa/as	Htv 1 161,6

Henkilöstösuunnitelma:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
HTV				
Sivistystoimiala	1 156,94	1 161,6	1 160	
Sivistyslautakunta	1 037,45	1 041,7	1 040	
Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta	119,49	119,9	120	

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Lohjan kaupungin sivistystoimialaan kuuluvat sivistyslautakunta sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta. Toimialan tulosalueet ovat kasvun ja oppimisen tulosalue sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tulosalue.

Sivistystoimialan tavoitteena on edistää kasvua, oppimista, kulttuuria, liikuntaa, terveyttä ja hyvää elämää. Toimialan keskeiset tehtävät ovat kasvatuksen, koulutuksen, nuorisopalveluiden kirjaston, kulttuurin ja liikuntapalveluiden tuottaminen. Haluamme olla aktiivisesti mukana ihmisten arjessa ja osallistamme kuntalaisia mukaan toimialan palveluiden kehittämiseen.

Toimialan yhteiset tavoitteet vuodelle 2027 rakentuvat kaupungin uuden strategian pohjalle ja antavat selkeän suunnan toimialan palveluiden tulevien vuosien kehittämistyölle. Strategian painopistealueet; elinvoimaisin seutukaupunki, yllätyksellisten elämysten kaupunki sekä oppiva ja hyvinvoiva, välittävät vahvan viestin Lohjan kaupungin tahtotilasta kehittää paikallista palveluntarjontaa ja kuntalaisille tuotettavia palveluita.

Vuoden 2027 aikana sivistystoimiala jatkaa palvelurakenteen uudistamista. Asukasalueiden kuulemiset vietään loppuun kevään 2027 aikana ja niiden pohjalta alueiden palveluverkkoihin esitettäviä uudistuksia valmistellaan kaupunginvaltuuston päätöksentekoa varten syksyllä 2027.

4.4.1 Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	1 981	1 711	1 762	2,99 %	1 796	1 832
Toimintakulut	- 14 108	- 14 544	- 15 003	3,16 %	- 15 539	- 15 945
Toimintakate	- 12 127	- 12 833	- 13 242	3,18 %	- 13 742	- 14 113

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	1 957	1 711	1 762	2,99 %	1 796	1 832
Toimintakulut	- 11 479	- 11 835	- 12 030	1,64 %	- 12 574	- 12 922
Toimintakate	- 9 522	- 10 125	- 10 268	1,41 %	- 10 778	- 11 090

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	24			0,00 %		
Toimintakulut	- 2 629	- 2 709	- 2 974	9,80 %	- 2 964	- 3 024
Toimintakate	- 2 606	- 2 709	- 2 974	9,80 %	- 2 964	- 3 024

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Talousarvio ei sisällä toiminnallisia lisäyksiä tai vähennyksiä.

Tunnusluvut:

						
1 630 000 liikunta- suoritetta	760 000 lainausta 330 000 asiakaskäyntiä	35 000 kävijää 60 konserttia	9000 + 900 kurssilaista/ opiskelijaa	35 000 Museokävijää 3 näyttelyä	8 000 katsojaa 55 näytöstä	40 000 tapahtuma- kävijää

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Kulttuuri ja vapaa-ajan lautakunnan vastuualueena on tuottaa laadukkaita kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan vastuulla olevia tehtäviä hoitaa kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tulosalue, joka huolehtii kaupungin kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä. Kehitämme aktiivisesti palveluitamme kuntalaisia osallistaen. Edistämme kuntalaisten hyvinvointia ja Lohjan tunnettuutta kaupungin strategian mukaisesti.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on merkittävä rooli kuntalaisten arjessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisenä. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden merkitys kuntien lakisääteinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävän osalta korostuu entisestään, kun sosiaali- ja terveystaloudet siirtyivät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan tulosalueen palvelut ovat merkittävä osa Lohjan kaupungin päivittäistä toimintaa. Palveluiden laadun ja asiakastyytyväisyyden jatkuva seuranta mahdollistaa toiminnan kehittämisen myös tulevien vuosien tarpeita vastaavaksi. Väestörakenteen muutos vaikuttaa kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen toiminnan sisältöön ja etenkin ikääntyvän väestön palveluiden kysyntä kasvaa.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tarjoavat kulttuuri- ja liikuntaelämyksiä niin lohjalaisille kuin Lohjan ulkopuolelta saapuville matkailijoille. Laadukkailla ja monipuolisilla kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla ja tapahtumilla edistämme lisäksi Lohjan tunnettuutta ja kiinnostavuutta asuinpaikkana ja matkailukohteena.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2027

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tavoitteena vuonna 2027 kaupunkistrategiaan pohjautuen on edistää asiakkaiden tyytyväisyyttä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden laatuun ja monipuolisuuteen. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluilla on merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä ja aktiivisen elämäntavan tukemisessa. Lisäksi painopisteenä on tapahtumien, kulttuurimatkailun ja luontoliikunnan edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Vahvistamme kaupungin vetovoimaa ja edistämme asukkaiden, matkailijoiden ja vapaa-ajan asukkaiden kiinnostusta tarjoamiamme elämyksiä kohtaan.

Lohjan kaupunkistrategiasta johdetun kulttuuriohjelman valmistelua ja toteutusta jatketaan. Kulttuuriohjelma selkeyttää kulttuuripalveluiden tavoitteet, vahvistaa yhteistyötä etenkin kaupungin sisäisten ja ulkoisten kulttuuritoimijoiden välillä ja tukee kumppanuuksia. Kulttuuriohjelma tekee kulttuurista näkyvän ja perustelee sen merkitystä hyvinvoinnin, talouden ja identiteetin näkökulmasta. Kulttuuriohjelmaan sisällytetään kulttuuritilat- ja tapahtumat sekä niiden kokonaisvaltainen kehittäminen.

Valmisteilla oleva taiteen perusopetuksen lakimuutos vaikuttaa toimintaan merkittävästi muuttamalla opetuksen rakenteita, rahoitusperusteita ja opetussuunnitelmia. Taiteen perusopetusta koskevaa lainsäädäntöä uudistamalla parannetaan opetuksen saavutettavuutta ja vahvistetaan koulutuksen laatua. Uusi lainsäädäntö tulee voimaan 1.8.2027.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa edistetään arjen turvallisuutta sekä valmiutta palvelujen ylläpitämiseen ja resilienssin edistämiseen poikkeustilanteissa.

Strategian mukaisesti elämyksellisten tapahtumien tuottamista jatketaan. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut tuottavat vuonna 2027 useita tapahtumia tulosalueen käyttötalouden puitteissa. Tapahtumille luodaan kolmen vuoden toiminta- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2027-2029. Iltatorit, Factory by the Lake-festivaalit sekä Uuden vuoden juhla toteutetaan kaupunginhallituksen myöntämän määrärahan sekä poikkihallinnollisen yhteistyön turvin.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tulosalue muodostuu kolmesta tulosyksiköstä, jotka ovat kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Kirjastopalveluita tarjoavat pääkirjaston lisäksi 7 lähikirjastoa, kirjastoauto ja 2 kirjastopistettä. Kulttuuripalveluita tuottavat Lohjan Kaupunginorkesteri, Hiiden Opisto, Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto, Lohjan Museo, Lohjan Teatteri ja Yleinen kulttuuritoimi. Liikuntapalveluiden tuottamisesta vastaa Lohjan Liikuntakeskus Oy.

Kirjastopalvelut:

Lohjan kaupunginkirjasto toteuttaa kirjastolaissa yleisille kirjastoille määritellyjä tehtäviä. Kaupunginkirjasto edistää lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Kaupunginkirjasto panostaa vahvasti lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamiseen ja edistää omalta osalta Lohjan kaupungin lukutaitostrategian toteuttamista. Lupa- ja valvontaviraston Monilukutaitoinen Lohja –

hankkeelle myöntämän hankerahoituksen turvin vuonna 2027 edistetään ja kehitetään kaikkien lohjalaisten monilukutaitoa iästä tai taustasta riippumatta, luodaan pysyviä toimintamalleja ja tuodaan monilukutaito osaksi kaupunkikulttuuria.

Kirjastopalveluiden saavutettavuutta parannetaan vuonna 2027 toteuttamalla omatoimikirjastoratkaisu Saukkolan kirjastoon. Omatoimikirjaston toteuttamisen avulla kirjasto voi olla avoinna myös varsinaisen asiakaspalveluajan ulkopuolella. Ratkaisu laajentaa kirjaston aukioloaikoja kustannustehokkaasti.

Lukki-kirjastot (Lohja, Vihti ja Karkkila) jatkavat kirjastojärjestelmäkartoitusta, koska nykyinen järjestelmä on tulossa tiensä päähän ja uusi järjestelmä on saatava tilalle. Lisäksi Lukki-kirjastojen yhteistyönä toteutetaan Karkkilan kaupunginkirjaston hallinnoimaa Lukin rauhanverkosto –hanketta. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa Lukki-kirjastojen (Karkkila, Lohja, Vihti) roolia demokratian, yhdenvertaisuuden ja sananvapauden edistäjinä kehittämällä turvallisempia, osallistavampia ja yhteisöllisyyttä tukevia tapahtumia alueen asukkaille. Hanke lisää sekä henkilökunnan että asiakkaiden ymmärrystä syrjinnästä, yhteiskunnallisesta polarisaatiosta ja rauhan edistämisestä, rohkaisee asiakkaita itseilmaisuun sekä tukee dialogisia ja inklusiivisia vuorovaikutuskäytäntöjä. Toiminnan keskeisiä muotoja ovat henkilökunnan MOD-koulutukset, asiakkaille suunnatut luovat työpajat, kirjailijavierailut sekä ajankohtainen luentosarja.

Kulttuuripalvelut:

Lohjan kaupunginorkesteri

Lohjan kaupunginorkesteri tuottaa korkeatasoisia ja ammattimaisia konserttielämyksiä Lohjalla sekä tilauksesta myös muilla paikkakunnilla. Toiminta ulottuu Laurentius-salin lisäksi laajasti eri puolille Lohjaa: konsertteja ja musiikkielämyksiä järjestetään muun muassa palvelutaloissa, päiväkodeissa, kirjastoissa, kouluissa ja muissa kaupunkilaisten kohtaamispaikoissa. Toiminnan tavoitteena on edistää laadukasta esittävää taidetta, hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä vahvistaa asukkaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuurielämyksiin.

Vuonna 2027 ohjelmistosuunnittelun lähtökohtina ovat ajankohtaisuus, monipuolisuus ja kokemuksellisuus. Klassinen ohjelmisto saa rinnalleen uutta ja vähemmän tunnettua musiikkia, ja tuttuja teoksia tarkastellaan tuoreista näkökulmista. Ohjelmistossa vahvistetaan myös naissäveltäjien teosten asemaa. Orkesteri toteuttaa säännöllisesti myös kevyen musiikin tuotantoja.

Lohjan kaupunginorkesteri on aktiivinen osa Lohjan ja Länsi-Uudenmaan kulttuurielämää. Yhteistyötä tehdään kuntien, yritysten, festivaalien ja muiden toimijoiden kanssa. Orkesteri vierailee konserttisaleissa ja festivaaleilla eri puolilla Suomea sekä toteuttaa tilauskonsertteja muilla paikkakunnilla. Yhteistyö ja laaja toiminta vahvistavat Lohjan kulttuurista tunnettuutta myös kaupungin ulkopuolella.

Vuonna 2027 orkesteri uudistaa ohjelmistosuunnittelun, konserttituotannon ja työnkuvien toimintatapoja. Yhteistyötä lisäämällä vahvistetaan työhyvinvointia, tehostetaan resurssien käyttöä ja parannetaan palvelujen laatua. Laurentius-talon tukipalvelut järjestetään sujuvan ja turvallisen tapahtumatuotannon varmistamiseksi. Orkesterin tunnettuutta ja vaikuttavuutta vahvistetaan edelleen paikallisesti ja valtakunnallisesti. Tavoitteena on rakentaa Lohjan kaupunginorkesterista tunnettu, rohkea ja helposti lähestyttävä toimija, joka tuo musiikin lähelle eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä.

Hiiden Opisto

Hiiden Opisto on Lohjan, Vihdin ja Siuntion alueella toimiva kansalaisopisto, joka tuottaa ja edistää elinikäisen ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia sekä tukee persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia. Lukuvuosittain järjestettävä opetus on avointa kaikille riippumatta iästä tai koulutuksesta. Oppia voi IT:tä ja mediaa, taideaineita, liikuntaa, taitoaineita, kieliä sekä yhteiskunnallisia aineita. Hiiden Opistossa voi myös suorittaa avoimen yliopiston opintoja ja taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän. Tarjoamme myös tilauskoulutusta.

Taiteen perusopetuksen lakiuudistus 2027 vaikuttaa toimintaan, sillä Hiiden Opistossa on ollut tarjolla yleinen oppimäärä 500 oppituntia kuvataiteessa aikuisille ja käsityössä lapsille ja aikuisille. Lakiuudistuksen myötä taiteen perusopetuksen tuntimäärä kasvaa 800 oppituntiin, eli opetussuunnitelman uusien perusteiden mukaisten uudistusten lisäksi suunnittelemme uudet 300 tuntia opetusta kaikille kolmelle linjalle. Tämä aiheuttaa tilapäisiä muutoksia työajan käyttöön kolmen vastuopettajan osalta, sillä uusien opetussuunnitelmien tekoon tarvitaan aikaa opetustyöltä. Taiteen perusopetuksen tuntimäärän kasvulla on vaikutuksensa myös hinnoitteluun, mikä saattaa vaikuttaa osallistujamääriin.

Vuonna 2027 Hiiden Opiston opetustuntimäärä pidetään edellisten vuosien tasolla. Kurssitarjontaa tarkastellaan ja päivitetään toiminta-alueen strategioiden pohjalta. Opetuksen laatua parannetaan pedagogisen kehittämishankkeen 2026 - 2028 myötä. Maksjoen koulukiinteistö siirtyy 1.1.2027 Hiiden Opiston alaisuuteen vastaamaan taito- ja taideaineiden lisäopetustilatarpeeseen. Yhteistyötä työllisyys-, maahanmuutto- ja sosiaalipalveluiden kanssa kehitetään, jotta opetus vastaisi toiminta-alueen tarpeisiin paremmin ja saavuttaisi uusia opiskelijaryhmiä. Kestävän kehityksen sertifiointi uusitaan ja haetaan mukaan Erasmus+ -hanketoimintaan.

Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto

Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto tarjoaa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista opetusta ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Sen tehtävänä on järjestää musiikin ja siihen läheisesti liittyvien taidemuotojen perusopetusta sekä muuta musiikkikulttuurin kehittämiseen liittyvää toimintaa. Opetuksen tavoitteena on innostaa ja kannustaa oppilaita musiikkiharrastuksen kautta omakohtaisen ja elinikäisen musiikkisuhteen luomiseen sekä tukea oppilaan kasvua, kehitystä ja persoonallisuutta oppilaslähtöisesti.

Laki taiteen perusopetuksesta uudistuu vuonna 2027 ja ohjaa musiikkiopiston toimintaa yhä saavutettavammaksi ja laadukkaammaksi. Opetushallitus uudistaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet keväällä 2027, minkä jälkeen paikallinen opetussuunnitelma päivitetään vastaamaan lain perusteita. Uusi opetussuunnitelma astuu voimaan elokuussa 2028.

Musiikkiopisto järjestää opetuspalveluja myös Vihdin ja Siuntion kunnille. Vuonna 2027 musiikkiopiston oppilasmäärä pidetään nykyisellään. Oppilasohjaa kasvatetaan alueellista toimintaa kehittämällä.

Musiikkiopiston ja Lohjan kaupunginorkesterin opetusvelvollisuuteen liittyvää rakennetta selkeytetään ja poikkihallinnollista yhteistyötä tehostetaan.

Lohjan Museo

Lohjan Museon tehtävä on Lohjan alueen kulttuuriperinnön kerääminen ja säilyttäminen tuleville sukupolville sekä kulttuuriperintöön liittyvän tiedon, tarinoiden ja elämysten välittäminen yleisölle. Lohjan Museo järjestää vuonna 2027 useita tapahtumia ja kolme näyttelyä. Näistä suurin on perusnäyttelyuudistus pedagogion näyttelytilassa, jonka pystyttäminen tapahtuu vuoden 2027 aikana ja avautuu loppuvuodesta. Näyttely kertoo koko nykyisen Lohjan alueen historian tärkeimmät ja kiinnostavimmat hetket. Uuden näyttelykonseptin myötä asiakaskokemus parantuu ja saavutettavuus lisääntyy. Näyttely tarjoaa erilaisia näkökulmia Lohjan

historiasta eri kohderyhmille niin lapsille kuin matkailijoillekin. Puutarhassa avautuu taiteilija Salla Ikosen esteetön ympäristötaidenäyttely ja museon vaihtuvien näyttelyjen tilassa Unezza -näyttely.

Lohjan Museo toimii yhteistyökumppanina ulkopuolisten toimijoiden järjestämissä näyttelyissä ja tapahtumissa. Museo on mukana päivittämässä Länsi-Uudenmaan ammatillisten museoiden kokoelmapolitiikkaa, joka linjaa alueellista kokoelmatyötä.

Lohjan Teatteri

Vuonna 2027 *Lohjan Teatteri* tuottaa kolme uutta ensi-iltaa, sekä tarjoaa ammattimaiset puitteet alueen harrastajille. Kevätkaudella teatteri tekee draaman Kotiopettajatar Jane Eyre ja komedian Nelinpeli. Ja syyskuudella 2027 musikaalin tai farssin. Narikka-talkootoimintaa jatketaan Lohjan harrastajanäyttelijät-yhdistyksen kanssa. Oheispalveluna teatteri tarjoaa kahvio- ja pukuvuokraustoimintaa. Alueen kuvataiteilijoilla on mahdollisuus saada näyttelytilaa kahviosta. Yhteistyö jatkuu alueen muiden kulttuuritoimijoiden kanssa.

Kulttuurikierroksia tehdään edelleen tilauksesta, tai sopimuksesta. Lohjan Teatteri on mukana myös erilaisissa yhteisissä kulttuuritapahtumissa kuten esim. Omenakarnevaalit ja Factory by the lake.

Yleinen kulttuuritoimi

Yleinen kulttuuritoimi tukee asukkaiden mahdollisuuksia kulttuurielämyksien tekemiseen ja kokemiseen, edistää kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta sekä vahvistaa asukkaiden hyvinvointia sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. 508-paikkainen Laurentius-sali tarjoaa erinomaiset puitteet niin konserttien kuin seminaarien järjestämiseen. Kaupungin ulkopuolisia taiteen perusopetuksen toimijoita sekä muita kulttuuritoimijoita tuetaan vuosittaisen avustusmäärärahan turvin. Yleinen kulttuuritoimi järjestää tai on mukana järjestämässä vuosittain lukuisia tapahtumia.

508-paikkainen Laurentius-sali tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet niin konserttien kuin seminaarien järjestämiseen. Laurentius-salin osalta kehitetään aula-, narikka- ja kahvilapalveluja siten, että ne palvelevat Laurentius-talon iltakäyttäjien, niin asiakkaiden kuin henkilöstönkin tarpeita. Salin markkinointia ja myyntiä tehostetaan, kun oheispalvelut on saatu järjestettyä tarkoituksenmukaisesti. Kässän talo Virkkalassa tarjoaa tilat pienempiin kulttuuritapahtumiin ja juhliin.

Hyvinvointisuunnitelmatyö on aloitettu vuonna 2026 ja myös uusi kulttuurihyvinvointisuunnitelma laaditaan vuosille 2027-2030. Hyvinvointisuunnitelmien laatimisesta vastaa hyvinvoinnin ja terveyden asiantuntijaryhmä, jossa kulttuurituottaja edustaa kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluita.

Yleinen kulttuuritoimi on mukana Espoon kaupungin vetämässä Uusi Kulma -hankkeessa, joka jatkuu vuodelle 2027. Tarkoituksena on tarjota syrjäytymisvaarassa oleville kohderyhmille luontotaideretkiä. Lohjalla retkiä on toteutettu maahanmuuttajille sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Retkiä järjestetään Lohjalla yhteensä 8-10. Hankkeessa ovat mukana Espoon ja Lohjan lisäksi Karkkila, Siuntio ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue.

Kulttuuripolkua eli lasten ja nuorten kulttuurikasvatussuunnitelmaa kehitetään edelleen ja vahvistetaan sen jalkauttamista. Taiteen perusopetuksen toimijoiden yhteistyötä edistetään. Lastenkulttuuri nostetaan näkyväksi osaksi kaupungin tapahtumia yhteistyössä kaupungin ja kolmannen sektorin kanssa. Lastenkulttuuripalveluja kehitetään kaupunkilaisten tarpeiden ja toiveiden pohjalta. Kulttuurisisältöjä tuodaan lasten ja nuorten arkeen päiväkodeissa, kouluissa ja eri puolilla Lohjaa.

Valtakunnalliseksi laajeneva kulttuuripankki, jossa taiteilijat ja muut luovan alan toimijat voivat tarjota tilattavaksi taide- ja kulttuurisisältöisiä palvelujaan, edistää luovien alojen työllisyyttä ja kulttuurin saavutettavuutta kunnissa. Kulttuurikahvila-tilaisuudet kokoavat yhteen lohjalaiset taiteilijat, kulttuuriyhdistykset, tapahtumajärjestäjät ja tapahtumien järjestämisen mahdollistajat säännöllisesti yhteen eri aiheiden äärelle. Tilaisuuksia järjestetään 3-4 kertaa vuodessa.

Liikuntapalvelut:

Tiiviinä osana Lohjan kaupungin sivistyspalveluita Lohjan Liikuntakeskus Oy hoitaa kunnallisen liikuntatoimen tehtäviä Lohjalla lohjalaisten hyvinvoinnin ja terveyden lisäämiseksi. LLK Oy vastaa liikuntapaikkojen ylläpidosta sekä liikuntaan aktivoinnista.

Liikuntapaikkaverkosto on koko Lohjan kattava ja se palvelee kouluja, omaehtoisia liikkujia, järjestöjä ja urheiluseuroja. Liikuntakeskus huolehtii siitä, että liikuntapaikat ovat siistejä, turvallisia ja liikkumaan houkuttelevia. Lisäksi Lohjan Liikuntakeskus Oy pyrkii edistämään lähiliikuntamahdollisuuksia ja liikuntahankkeita yhteistyössä Lohjan kaupungin kanssa.

Liikuntapalveluiden osalta pyritään tuottamaan erityisesti niitä palveluita, joita markkinat tai kolmas sektori eivät tarjoa. Tämän vuoksi tehdään tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen, kaupungin muiden toimialojen, liikunta-alan yritysten, liikunta- ja urheiluseurojen sekä muiden yhdistysten kanssa. Avustusjärjestelmällä pyritään mahdollistamaan liikunnan harrastaminen kaikille varallisuudesta riippumatta. Avustusjärjestelmässä panostetaan myös entistä enemmän liikuntapudokkaiden tukemiseen. Markkinoinnissa panostetaan monipuolisesti sosiaalisen median kanaviin ja Lohjan liikunnallista brändiä vahvistetaan strategisesti.

Liikuntatoimen resurssit muodostuvat valtuuston myöntämästä konserniavustuksesta ja käyttäjiltä perittävistä käyttömaksuista.

Henkilöstömuutokset

Länsi-Uudenmaan musiikkiopiston kolmen sivutoimisen tuntiopettajan nimikkeet muutetaan päätoimiseksi tuntiopettajaksi ja samalla luovutaan laulun lehtorin vakanssista. Muutos on kustannusneutraali ja toteutetaan talousarvion sisällä.

Lohjan kaupunginorkesterin orkesteriassistentin nimike muutetaan orkesterikoordinaattoriksi. Muutos toteutetaan talousarvion sisällä.

Hiiden Opiston viestintäteknologian opettajan viran ja kahden päätoimisen opettajan toimen muuttaminen kolmeksi suunnittelijaopettajan toimeksi. Muutos voidaan toteuttaa talousarvion sisällä eikä vaadi erillistä määrärahaa.

Henkilöstöresurssin muista muutostarpeista tehdään selvitystyö ja toteutetaan tarvittavat muutokset talousarvion sisällä.

Merkittävät investoinnit

Taimiston liikuntapuiston rakentaminen jatkuu tekojään rakentamisella.

Harjun liikuntakeskuksen alueen kehittäminen jatkuu vuonna 2027 ohjausryhmän johtamana pohjautuen loppuvuonna 2024 hyväksyttyyn suunnitelmaan.

Mäntynummen monitoimijatalon toteutusta jatketaan valtuuston tekemän päätöksen mukaisesti ja haikarin uuden saunan rakentaminen alkaa huhtikuussa vanhan saunan purkamisella.

Sivistystoimialan irtaimen omaisuuden investointeihin on alustavassa investointisuunnitelmassa esitetty yhteensä 0,9 milj. euroa, jakautuen kasvu ja oppiminen 0,8 milj. euroa sekä kulttuuri- ja vapaa-aika 0,1 milj. euroa. Määrärahaa ei käytetä kiinteisiin kalusteisiin. Määrärahaa käytetään pääasiassa TVT-laitteiden päivittämiseen, yksiköiden toimintavarustusten ja kalusteiden uusimiseen tai ensikertaiseen varustamiseen.

Suunnittelukauden 2028–2030 kehittäminen

Lohjan Liikuntakeskus Oy edistää kaikkien lohjalaisten hyvinvointia ja onnellisuutta "Lohjan Liikuntaohjelma 2030:n" ohjaamana. Tavoitteena on liikuttaa kaikkia lohjalaisia laadukkailla liikuntapaikoilla ja tarjota korkeatasoisia liikuntapalveluita. Erityisesti keskitytään kehittämään nuorten ja senioreiden liikuntamahdollisuuksia ja samalla tavoittaa terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat kaikissa ikäryhmissä.

Harjun urheilukeskuksen kehittämishanke perustuu Lohjan kaupungin Swecon vuonna 2025 tilaamaan Masterplanin. Kehittämishankkeen keskeisenä tavoitteena on rakentaa Harjun urheilukeskukseen uusi jäähalli ja uusi uimahalli tässä järjestyksessä. Kehittämishankkeen avulla Harjun urheilukeskuksesta pyritään muodostamaan korkeatasoinen, ympärivuotisesti houkutteleva vapaa-ajan keskus.

Kaupunginkirjasto edistää lasten ja nuorten lukutaidon vahvistamista hallitusohjelman *Vahva ja välittävä Suomi* linjausten mukaisesti sekä on mukana toteuttamassa ja kehittämässä Lohjan kaupungin lukutaitostrategiaa.

Lohjan kaupunginkirjaston/Lukki-kirjastojen nykyinen kirjastojärjestelmä on tarve kilpailuttaa. Kirjastojärjestelmä on koko nykyaikaisen kirjastotoiminnan ydin, jota ilman kirjasto ei voi toimia lainkaan. Se sisältää asiakas- ja aineistorekisterin, metadatan sekä logistiikan. Kirjastojärjestelmän vaihtuessa myös kokoelman metadata-arkkitehtuuri saattaa vaihtua, sillä uusissa järjestelmissä se on erilainen kuin vanhoissa. Se tarkoittaa datan konversiota yli puolelle miljoonalle niteelle, kun jokaisella yksittäisellä niteellä on satoja muuttujia. Tämä datakonversio on järjestelmävaihdon suurin yksittäinen osa-alue, mutta työtä ja kustannuksia aiheuttaa myös automaation, laskutuksen, asiakasliittymän, verkkomaksutoimintojen ja muiden rajapintaratkaisujen siirtymisestä uuteen järjestelmään. Uuteen järjestelmään siirtyminen kilpailutuksineen on ainakin yli vuoden projekti ja tarvitsee niin henkilöstöresurssia kuin käyttöönottoon varattavan määrärahan. Vuosien 2027-2029 aikana kaupunginkirjaston teknisen viitekehysten painopiste tulee olemaan Lukki-kirjastojen käytössä olevan kirjastojärjestelmän vaihtuminen uuteen, mahdollisesti nykyisestä MARC-pohjaisesta metadata-arkkitehtuurista FRBR-metadatarakenteen omaavaan järjestelmään.

Paikalliset taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmat päivitetään vastaamaan uudistuvaa taiteen perusopetuslakia uuden lainsäädännön voimaantulon 1.8.2027 jälkeen. Opetushallitus on asettanut TOPS2028-valmistelutyötä tukemaan ohjausryhmän ja taiteenaloita kohtaiset työryhmät. Tarkoituksena on laatia uudet perusteet eduskunnan päättämän taiteen perusopetuksen lakiuudistuksen mukaisesti. Uudet paikalliset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön elokuussa 2028.

Tapahtumatoimintaa kehitetään osana kaupungin elinvoiman, tunnettuuden ja vetovoiman vahvistamista. Tavoitteena on muodostaa tapahtumista toisiaan täydentävä kokonaisuus, joka hyödyntää Lohjan kulttuuri-,

luonto- ja järvikaupungin erityispiirteitä sekä kaupungin eri alueiden vahvuuksia. Kehittämisessä vahvistetaan kaupungin, yritysten, yhdistysten, yhteisöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä sekä luodaan edellytyksiä uusille tapahtumakonsepteille ja kumppanuuksille. Tapahtumien suunnittelussa painotetaan saavutettavuutta, kestävyyttä, osallisuutta ja ympärivuotisuutta. Tavoitteena on lisätä Lohjan tunnettuutta kiinnostavana elämys- ja kulttuurikaupunkina sekä vahvistaa tapahtumien myönteisiä vaikutuksia paikalliseen elinkeinöelämään ja kaupunkikuvaan.

Lohjan kaupunginorkesterin saavutettavuutta ja saatavuutta lisäävää yleisötyötä kehitetään edelleen Lain esittävän taiteen edistämisestä tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyötä oppilaitosten, päiväkotien ja palvelutalojen kanssa vahvistetaan, ja orkesterin yleisötyön palveluja tarjotaan myös muille alueen kunnille. Tavoitteena on tavoittaa uusia yleisöjä ja vahvistaa orkesterin roolia koko alueen kulttuuripalveluna. Yleisötyön tuloja ja toiminnan muuta ulkopuolista rahoitusta kasvatetaan lisäämällä yritys yhteistyötä ja aktiivisella avustusten haulla. Lisäksi kartoitetaan ja ratkaistaan orkesterin hallinnon ja opetustoiminnan tilatarpeet toimivien ja tarkoituksenmukaisten työskentely- ja opetustilojen turvaamiseksi. Orkesterin toiminnanohjauksen ja hallinnollisten prosessien kehittämiseksi selvitetään lisäksi OPAS-järjestelmän käyttöönoton edellytykset, hyödyt ja kustannusvaikutukset. Orkesterin ohjelmistosuunnittelua jatketaan pitkäjänteisesti tavoitteena korkeatasoinen, monipuolinen ja kiinnostava konserttitarjonta. Ohjelmistossa vahvistetaan rohkeaa ja innovatiivista otetta sekä etsitään uusia tapoja yhdistää taiteellisesti kunnianhimoisia sisältöjä yleisöjen kiinnostukseen ja muuttuviin kulttuuripalvelujen tarpeisiin.

Taiteen perusopetuksen lakimuutos tulee muuttamaan Hiiden Opiston tarjoaman opetustuntimäärän samalle tasolle nykyistä laajaa oppimäärää tarjoavien oppilaitosten kanssa, joten Hiiden Opistollekin osoitetaan rahamäärä taiteen perusopetuksen toteuttamiseen. Lakimuutos tulee nostamaan taiteen perusopetuksen opintomaksua opetustuntimäärän nousun myötä. Pedagogisen kehittämishankkeen loppuessa 2028 opiston toiminnan kehittämiseen haetaan uutta hankerahoitusta. Tilatarpeita sekä hallinnon että opetustilojen osalta kartoitetaan ja ratkaistaan. Yhteistyötä Hiiden Opiston toiminta-alueen työllisyys-, maahanmuutto- ja sosiaalipalvelujen kanssa tiivistetään. Tilaus- ja täydennyskoulutustoimintaa vahvistetaan. Tavoitteena on jatkaa Hiiden Opiston näkyvyyden ja saavutettavuuden parantamista.

Yhteistyötä Laurentius-talon toimijoiden kesken kasvatetaan edelleen. Monitoimijatalon yhteisöllisyyttä, monikulttuurisuutta ja toimintojen erilaista osaamista hyödyntäen tuotetaan yhteisiä hankkeita, jotka lisäävät osallisuutta. Iltakäyttäjiä päivittäin palvelevan kahvilan avaamista selvitetään. Talon aula- ja vahtimestaripalveluja kehitetään.

Lohjan Museon uusi pysyvä näyttely pedagogiossa on avautunut loppuvuodesta 2027. Näyttely herättää valtakunnallista kiinnostusta ja museon eriteemaiset ja laadukkaat vaihtuvat näyttelyt lisäävät matkailijoiden ja paikallisten kävijöiden määrää. Museon muita pysyviä näyttelyitä päivitetään. Lohjan alueelliselle museotyölle on selvä kysyntä, joka on tullut esille vuosina 2025–2026 toteutuneessa Koko Lohjan museo –hankkeen myötä. Museolla on tarve museopedagogin vakanssille, joka on museoalan ja pedagogisen osaamisen ammattilainen. Museopedagogi pitää yllä kiinteää yhteyttä eri ryhmiin kuten päiväkoteihin, kouluihin, ikäihmisiin ja maahanmuuttajiin. Hän kehittää opastuksia ja oppimateriaalia museon sisältöjen pohjalta. Tämä parantaa museopalveluiden saavutettavuutta ja lisää yhteistyötä eri puolille Lohjaa. Museopedagogi pystyy myös toteuttamaan ja koordinoimaan museon hankkeita.

Kulttuuriomaisuuden turvaamiseen ja suojeluun normaali- ja poikkeusolosuhteissa kiinnitetään enemmän huomioita. Museon pelastussuunnitelmaa päivitetään kokoelmien arvottamisen perusteella. Lisäksi jatketaan luetteloimattomien ja digitoimattomien kokoelma-aineistojen luettelointia. Samalla parannetaan museokokoelmien digitaalista saavutettavuutta lisäämällä aineistoja valtakunnalliseen tiedonhakupalveluun Finnaan. Kokoelmatyössä painotus on koko Lohjaa koskevan aineiston lisääminen kokoelmissa. Sammatissa sijaitsevan Johannes Lohilammen museon tunnettavuutta ja toiminnan kehittämistä jatketaan.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
1. Kaupunginkirjasto				
Kävijät (sis. myös verkkokirjastokäynnit, jotka saadaan aina vuoden lopussa)	660 000	670 000	670 000	670 000
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	6,28	6,34	6,44	6,53
Lainaukset (sis. myös digitaaliset lainat, joista osa saadaan vasta vuoden lopussa)	760 000	760 000	760 000	760 000
Yksikkökustannus, euroa/suorite	5,44	5,59	5,67	5,76
2. Hiiden Opisto ja Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto				
Hiiden Opiston oppilasmäärä, netto	5 271	5 421	5 571	5 571
- Yksikkökustannus, euroa/suorite	330	332	328	333
Musiikkiopiston oppilasmäärä	850	900	900	900
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	2 682	2 670	2 710	2 750
3. Museo, kaupunginorkesteri ja teatteri				
Museon kävijät	30 000	35 000	40 000	40 000
- Yksikkökustannus, euroa/suorite	24,91	25,21	20,61	20,92
Kaupunginorkesterin kävijät	35 000	35 000	35 000	35 000
- Yksikkökustannus, euroa/suorite	39,15	39,68	40,28	40,88
Teatterin kävijät	7 500	8 000	8 000	8 000
-Yksikkökustannus, euroa/suorite	69,13	67,44	68,45	69,48
4. Liikuntakeskus				
Liikuntasuoritteet	1 630 000	1 630 000	1 630 000	1 630 000

4.4.2 Sivistyslautakunta

Määrärahat:

Ulk. ja Sis. (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	10 529	8 603	8 499	-1,21 %	8 668	8 841
Toimintakulut	- 115 836	- 116 950	- 121 203	3,64 %	- 123 661	- 126 770
Toimintakate	- 105 307	- 108 348	- 112 704	4,02 %	- 114 993	- 117 929

Ulkoiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	10 473	8 603	8 499	-1,21 %	8 668	8 841
Toimintakulut	- 76 030	- 77 133	- 77 484	0,45 %	- 80 681	- 82 930
Toimintakate	- 65 557	- 68 531	- 68 985	0,66 %	- 72 013	- 74 089

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	56			0,00 %		
Toimintakulut	- 39 806	- 39 817	- 43 719	9,80 %	- 42 981	- 43 839
Toimintakate	- 39 750	- 39 817	- 43 719	9,80 %	- 42 981	- 43 839

Poikkeama edelliseen talousarvioon nähden:

Palveluverkkoa koskevia päätöksiä edistetään ja toimenpiteitä valmistellaan vuosille 2028 ja 2029.

Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminnan sopeuttaminen vähenevään oppilasmäärään.

Esi- ja perusopetuksen valtakunnallisten opetussuunnitelmien uudistaminen arvioinnin osalta on alkanut ja uudistuneet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.8.2028.

Opetuksen sisältöjen kehittämistä jatketaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen toimijoiden kanssa.

Kasvatuksen ja opetuksen yksiköiden johtamisen rakenteiden uudistaminen. Rehtoreiden tehtäväkuvien sekä vastualueiden päivittäminen ja varhaiskasvatuksen yksikön johtajien tueksi rakennetaan apulaisjohtajamallia.

Tunnusluvut:

						
1 750 lasta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa Varhaiskasvatuksen osallistumisaste 90 %	Varhaiskasvatusta ja esiopetusta n. 35 yksikössä ja 30 perhepäivähoitajalla	4 450 oppilasta perusopetuksessa 900 opiskelijaa lukiokoulutuksessa	Perusopetusta järjestetään 21 yksikössä ja lukiokoulutusta 3 yksikössä	Nuorisotyö tavoittaa kuukausittain n. 14 000 lasta ja nuorta	Nuorisotoimintaa Toimintakeskus Harjussa ja 9 nuorisotalolla sekä nuorisotyöpajalla	Kierrätyskeskuksessa asiakkaita vuodessa n. 50 000

Toiminta-ajatus ja keskeiset tehtävät:

Sivistyslautakunnan vastualueena on tuottaa laadukkaita lasten ja nuorten kasvatus- ja koulutuspalveluita. Sivistyslautakunnan vastuulla olevia tehtäviä hoitaa kasvun ja oppimisen tulosalue. Tulosalueen tavoitteena on olla kasvun ja oppimisen edelläkävijä ja tuottaa palveluita lähellä kuntalaisia. Päämääränämme on tukea lohjalaisten sujuvaa arkea, mahdollistaa laadukkaat ja hyvin saavutettavat kasvatus- ja koulutuspalvelut kaikilla Lohjan asukasalueilla.

Kasvun ja oppimisen tulosalueen yksiköt tuottavat perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, lukiokoulutuksen ja nuorisotyön palveluita. Tehtäviimme kuuluu myös edistää aktiivisesti kuntalaisten hyvinvointia ja huolehtia

henkilöstömme työssäjaksamisesta. Painopistealueita vuodelle 2027 ovat mm. tulosalueen palveluiden määrätietoinen kehittäminen, henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen, tulosalueen organisaation uudistaminen ja tulevan vuoden aikana jatkamme myös tulosalueen toiminnan tiedolla johtamista.

Talousarvion perustelut, rakenteelliset muutokset ja palvelujen kehittäminen 2027

Kasvun ja oppimisen tulosalue muodostuu kolmesta eri tulosityksiköstä. Varhaiskasvatus järjestää esiopetuksen, päiväkotien, perhepäivähoidon ja avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa ja ohjaa ja valvoo yksityistä varhaiskasvatusta. Perusopetuksen tulosityksikön tehtävänä on järjestää koulujen ja iltapäiväkerhojen toimintaa koskevat palvelut. Sivistyksen yhteiset palvelut vastaavat lukiokoulutuksen, nuoristyön, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön, tulosalueen hallinnon sekä toimialan yhteisten tukipalveluiden järjestämisestä.

Kasvatus- ja koulutuspalvelut ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti keskeinen osa kaupungin palveluiden tuottamista. Ne tuottavat huomattavan osan kaupungin lakisääteisistä tehtävistä ja niiden merkitys kaupungin taloudessa on kasvanut merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Kasvatuksen ja opetuspalveluiden järjestäminen taloudellisesti kestävällä pohjalla on kaupungin talouden kehityksen kannalta merkittävä asia.

Sivistystoimialan palveluverkkoja koskeva uudistaminen kohdistuu merkittävästi myös kasvatuksen ja opetuksen palveluihin. Kevään 2027 aikana jatketaan asukasaluekohtaisesti tapahtuvaa muutosten valmistelua ja tavoitteena on saada esitettäväksi muutokset päätöksentekoon vuoden 2028 talousarvion yhteydessä.

Vuoden 2027 aikana kasvatuksen ja opetuksen tulosalueen rakenteita ja johtamista uudistetaan vastaamaan parhaalla tavalla tulevien vuosien tarpeita. Muutoksen valmistelu on aloitettu hyvissä ajoin ja tavoitteena on vahvistaa asukasalueilla olevien yksiköiden johtamisrakenteita sekä kouluissa että päiväkodeissa.

Tulevan vuoden aikana vahvistetaan myös kaikkien tulosalueen yksiköiden turvallisuutta vastaamaan nyky-päivän vaatimuksia. Yksiköiden turvallisuuden kehittämistä koskevat pilotoinnit on suoritettu syksyn 2026 aikana ja vuoden 2027 aikana käydään läpi kaikki koulut, päiväkodit, nuorisotilat ja tulosalueen muut yksiköt.

Varhaiskasvatuksen tulosityksikkö

Varhaiskasvatuksen tulosityksikkö järjestää varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Varhaiskasvatuksesta säädetään varhaiskasvatuslaissa ja esiopetuksesta myös perusopetuslaissa. Lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Lapsi voi aloittaa varhaiskasvatuksessa sen kuukauden alusta, jolloin hän täyttää 9 kuukautta. Laissa säädetään lapsiryhmien enimmäiskoosta päiväkodissa, eikä henkilöstömitoituksesta voi poiketa. Kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta kaikille alle kouluikäisille lapsille, kunnan asukkaana tai muulloinkin kunnan alueella oleskelevana lapsena. Varhaiskasvatusta tulee järjestää sellaisessa laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää, lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet.

Varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä on yhteensä noin 1750 lasta (1800). Syyskuussa 2026 lapsia on 1627 (1712), joista alle kolmivuotiaita lapsia on yhteensä 387 (431). Esioppilaita lukuvuonna 2026-2027 on 380 (331). Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus varhaiskasvatuspalveluista on noin 13 % (12%). Uusia hakemuksia varhaiskasvatukseen on 79 (tilanne 10.9.2026). (Suluissa edellisvuoden luku)

Varhaiskasvatuksen kuluista suurin osa syntyy henkilöstökulusta. Lohjan varhaiskasvatuksessa työskentelee 125 varhaiskasvatuksen opettajaa, 196 varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa, joista 22 kiertävänä lastenhoita-

jana, 11 varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, 12 varhaiskasvatuksen sosionomia, 43 ryhmäavustajaa, 24 erityisavustajaa, 15 perhepäivähoitajaa ja 15 varhaiskasvatussyksikön johtajaa. Lisäksi varhaiskasvatuksen hallinnossa työskentelee 10 henkilöä.

Lain mukaan päiväkotiryhmän henkilöstörakenne on muutettava vuoteen 2030 mennessä niin, että ryhmässä työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja lastenhoitaja tai varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja lastenhoitaja. Jos ryhmämäärä pysyy nykyisellä tasolla, Lohjalla noin 54 ryhmässä yksi lastenhoitajan tehtävä tulee korvata varhaiskasvatuksen sosionomin tai opettajan tehtävällä vuoteen 2030 mennessä. Vuodelle 2027 esitetään 12 lastenhoitajan tehtävän muuttamista varhaiskasvatuksen sosionomin. Jos vakituksia lastenhoitajia valmistuu varhaiskasvatuksen sosionomiksi tai opettajaksi, on heidän tehtävänsä muutettava valmistumisen jälkeen. Kun lastenhoitajan tehtävä jää avoimeksi, on tehtävä muutettava varhaiskasvatuksen sosionomiksi.

Varhaiskasvatuksen nykytila on lisännyt varhaiskasvatussyksikön psykologiasta kuormitusta. Varhaiskasvatuksen johtamista on kehitettävä ja vahvistettava suunnitelmallisesti tulevinä vuosina. Vuodelle 2027 esitetään kolmea varhaiskasvatuksen apulaisjohtajan viran perustamista.

Palveluverkkomuutosten myötä syksyllä 2027 voidaan vähentää 6 lastenhoitajan tehtävää.

Palveluverkkoon on suunniteltu muutoksia vuodelle 2027. Tavoitteena on sulkea Linnaisten päiväkodin 3 ryhmää syksyllä 2027. Päiväkoti on perustettu määräaikaaisena. Keskustan ja keskustan läheisyydessä sijaitsevien päiväkotien kapasiteetin arvioidaan riittävän varhaiskasvatuksen kapasiteetiksi nykyiselle lapsimäärälle. Virkkalan päiväkodin odotetaan valmistuvan vuoden 2027 aikana. Virkkalan päiväkodin valmistuttua Virkkalan päiväkotia siirtyy väistötiloista ja päiväkotia Omppu muuttaa uuteen päiväkotiin. Mäntynummen monitoimijatalon rakentamisen edistymisen alueen päiväkotiverkolle tärkeää Päiväkoti Oravaisen huonon kunnon vuoksi.

Yksityisiä palveluntuottajia tuetaan palvelusetelillä. Palvelusetelin enimmäismäärän kattohinta vaihtelee palvelutuotteesta riippuen. Palveluseteliin tehdään indeksitarkistus vuosittain. Vuonna 2025 palvelusetelimenot olivat 2,46 milj. euroa, vuodelle 2026 on palveluseteliin varattu 2,47 milj. euroa, joista puolivuotisraportissa oli käytetty 1,39 milj. euroa. Vuodelle 2027 tulee varata noin 2,6 milj. euroa palveluseteliin.

Kotihoidon tukeen on perheellä oikeus, jos alle 3-vuotiaasta lasta hoidetaan kotona. Perhevapaaudistuksen myötä oikeus varhaiskasvatukseen alkaa, kun lapsi täyttää yhdeksän kuukautta, ja varhaiskasvatuspaikka säilyy enintään 13 viikon vanhempainvapaasta johtuvan poissaolon ajan ilman asiakasmaksua.

Tuloina varhaiskasvatuksessa on asiakasmaksut. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut määräytyvät tulojen ja perheeseen sekä palvelun määrän mukaan. Noin 60 prosentille perheistä varhaiskasvatus on maksutonta. Varhaiskasvatuksen tulot vuonna 2027 tulevat olemaan arviolta 1,5 milj. euroa.

Perusopetuksen tulosityksikkö

Kunnalla on velvollisuus järjestää perusopetusta kaikille sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille. Perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Perusopetuksen tulosityksikkö järjestää perusopetukseen kuuluvat opetuspalvelut (mm. opetus, ryhmäkohtainen ja oppilaskohtainen tuki, ohjaaja- ja avustajapalvelut), perusopetukseen valmistavaa opetusta sekä

aamu- ja iltapäivätoimintaa. Perusopetuksen oppilasmäärä 10.9.2026 on yhteensä 4447 (4 661) oppilasta, joista vuosiluokilla 1–6 opiskelee 2569 (2692) oppilasta ja vuosiluokilla 7–9 yhteensä 1878 (1 969) oppilasta. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa opiskelee 25 oppilasta.

Oppilaiden tuen tarpeen kasvu edellyttää jatkuvaa prosessien kehittämistä. Tavoitteena on tukea oppilaiden oppimista ja koulunkäyntiä heidän omalla koulualueellaan parhailla mahdollisilla tavoilla käytössä olevin resurssein. Kaupungin yhteisten erityisluokkien lisäksi on panostettu alueellisiin erityisluokkiin ja lähikoulun tarjoamaan tukeen.

Laadukas perusopetus pohjautuu hyvinvoivaan henkilöstöön ja laadukkaaseen opetukseen. Riittävä resurssointi henkilöstön johtamiseen, työn tukemiseen ja oikea-aikaiseen ja riittävään oppilaiden tukemiseen edesauttavat työhyvinvointia ja lisäävät henkilöstön pitovoimaa. Kelpoisen henkilökunnan saatavuus on parantunut, mutta haastetta on vielä erityisesti erityisluokanopettajien palkkaamisessa. Oppilasmäärän laskun ja sitä kautta ryhmämäärien pienentymisen myötä on todennäköistä, että opettajavirkoja ja opettajia siirretään yksiköstä toiseen.

Vuodelle 2027 esitetään koulujen johtamisjärjestelyihin muutoksia. Nummen yhtenäiskoulussa määräaikaissena johtamisjärjestelynä oleva rehtori + apulaisrehtori –malli on todettu hyväksi johtamismalliksi ja se tulee vakinaistaa 1.8.2027 alkaen. Routionmäen yhtenäiskoulun johtamismalli on tällä hetkellä rehtori + vararehtori (10 vuosiviikkotuntia) ja johtamista pitää vahvistaa. Uutena virkana tulee perustaa Routionmäen yhtenäiskoulun apulaisrehtorin virka 1.8.2027 alkaen.

Varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen esitetään perustettavan kalustonhoitajan tehtävä 1.1.2027 alkaen. Kalustonhoitajan tehtävänä on mm. huolehtia käsityöluokkien koneiden ja laitteiden kunnossapidosta ja sähköisen huoltokirjan käyttöönnotosta ja ylläpidosta. Varhaiskasvatuksessa kalustonhoitaja huolehtii esim. kaappisänkyjen kunnosta.

Viran perustamisen prosessin mukaisesti lakkautettavaksi esitetään biologian ja maantiedon lehtorin, historian ja yhteiskuntaopin lehtorin sekä liikunnan lehtorin virat ja vastaavasti perustettavaksi oppilaanohjauksen lehtorin ja matemaattisten aineiden lehtorin virat sekä kaksi erityisluokanopettajan virkaa. Erityisluokanopettajien virkoja ei täytetä vakituisesti, vaan täytetään tarveperustaisesti tukemaan oppilaiden oppimista.

Valtioneuvoston asetuksella lisättiin perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 1.8.2025 alkaen kolmella vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Asetuksen mukaan vuosiluokilla 1-2 sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla ja vuosiluokilla 3-6 äidinkielen opetusta lisätään yhdellä vuosiviikkotunnilla. Muutos toteutetaan 2025 koulutulokkaiden osalta, ja muutos tapahtuu portaittain kolmen vuoden aikana. Talousarviossa 2027 pitää huomioida kevään osalta yksi lisätunti matematiikkaan 2.vuosiluokalle ja syksyn osalta tämän lisäksi yksi lisätunti äidinkieleen 3.vuosiluokalle. Muutos on pysyvä, joten se pitää huomioida jatkossakin.

Valtion erityisavustuksen esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin (tasa-arvoraha) suuruus on pienentynyt vuosittain varsin selkeästi. Valtion erityisavustusta varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin vuosille 2024–2027 myönnettiin Lohjalle yhteensä 1 521 000 euroa, josta vuonna 2026 maksettiin yhteensä 507 000 euroa. Tästä perusopetuksen osuus on 338 000 € vuodessa. Kolmen vuoden avustuskautsi loppuun vuoteen 2027 eikä rahoituksen jatkosta ole vielä tietoa.

Sivistyksen yhteisten palveluiden tulosityksikkö

Sivistyksen yhteisten palveluiden tulosityksikköön kuuluvat toisen asteen koulutus, nuorisotyö ja toimialan yhteiset tukipalvelut. Tulosityksikön tuottamien palveluiden parissa työskentelee kaupungin palveluksessa yhteensä noin 115 henkeä.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen järjestämisestä Lohjalla vastaavat suomenkielinen Lohjan Yhteislyseon lukio, ruotsinkielinen Virkby Gymnasium sekä Lohjan aikuislukio. Lukiokoulutuksen parissa opiskelee Lohjalla yli 900 oppilasta. Lukiokoulutuksen kustannukset ovat vuodessa noin 9 miljoonaa euroa.

Lohjan Yhteislyseon lukio liittyi lukuvuoden 2026-2027 alussa School to Belong -ohjelmaan, jonka tarkoituksena on vähentää yksinäisyyttä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä oppilaitoksissa. Toimenpiteet perustuvat tutkituun tietoon. Tavoitteena on kestävä toimintakulttuurin muutos, jotta yksinäisyyden vähentämisestä tulee koko oppilaitoksen yhteinen asia. Ohjelmassa on mukana jo 250 yläkoulua, toisen asteen oppilaitosta ja korkeakoulua ympäri Suomen. Ohjelma on kolmivuotinen.

Edelleen yhdeksi painopisteeksi on nostettu tekoälyn vastuullinen käyttö. Tässä tavoitteena on löytää yhteiset pelisäännöt tekoälyn pedagogiselle käytölle niin henkilöstölle kuin opiskelijoillekin. Taidelinjan toiminta jatkuu toista lukuvuotta ja sen toimintaa arvioidaan ja kehitetään edelleen.

Oppimisanalytiikkaa ja tiedolla johtamista kehitetään yhdessä Turun yliopiston kanssa. Ensimmäisessä vaiheessa keskiössä on äidinkielen osaamisen seuranta ja sitä kautta toimenpideohjelman rakentaminen vahvistamaan oppimista.

Ylioppilastutkinnon kehittäminen jatkuu ylioppilastutkintolautakunnan johdolla. Abitti2 käyttöjärjestelmän käyttöönotto aloitettiin syksyllä 2026 ja se jatkuu vuonna 2027.

Opiskeluhuollon näkökulmasta oppimisen tukea vahvistetaan ja tuen päätöksenteon rakenteita vahvistetaan. Poissaolojen seurantaa ja viestintää vahvistetaan automatisoimalla viestejä kodin ja koulun välillä Noti-järjestelmää hyväksi käyttäen.

Lukion aikuislinjalla vuoden 2027 painopisteinä ovat alueellisen näkyvyyden ja vaikuttavuuden lisääminen sekä oppimisen tuen vahvistaminen.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluihin kuuluvat alueellisen nuorisotyön, erityisnuorisotyön, ehkäisevän päihdetyön, etsivän nuorisotyön, uraohjauksen, Ohjaamon, Nuorisotyöpaja Tuuman sekä Toimintakeskus Harjulan tarjoamat palvelut, Harrastamisen Lohjan malli ja muita hankkeita. Nuorisopalveluiden tehtäviin kuuluvat eri asukasalueilla toteutettavat toiminnot kuten avoin nuorisotilatyö, kesä-, leiri- ja tapahtumatoiminnot, koulunuorisotyö, yksilötyö, ryhmätoiminnot, valmennukset ja laaja monialainen yhteistyö. Nuorisopalveluiden tavoitteena on huolehtia oikea-aikaisista palveluista alle 30-vuotiaiden nuorten elämän eri vaiheissa.

Nuorisolaki velvoittaa monialaiseen yhteistyöhön ja toimiva yhteistyö tarkoittaa riittävää panostusta yhteisiin asioihin kuten nuorten pahoinvoinnin ja häiriökäyttäytymisen puuttumiseen sekä nuorisotyöttömyyden hoitoon ja näiden tarkoituksenmukaiseen ja oikea-aikaiseen ennaltaehkäisyyn riittävällä perustyön resurssoinnilla. Nuorisotyössä ei näy lapsimäärien väheneminen, sillä palveluita käyttää yhä laajempi käyttäjäkunta, joiden haasteisiin nuorisotyön tulee reagoida oikea-aikaisesti. Muussa palvelujärjestelmässä ilmenevien palvelupuutteiden tai palveluiden vähäisen resurssoinnin vuoksi nuorisotyön merkitys usein korostuu.

Nuorisopalveluissa työskentelee vuoden 2026 syyskuussa 24 vakituista päätoimista työntekijää; kahdeksan nuoriso-ohjaajaa, Harjulan ohjaaja, kolme koulunuorisotyöntekijää, neljä erityisnuorisotyöntekijää, päihdetyöntekijä, uraohjaaja, kaksi etsivää erityisnuorisotyöntekijää, koordinaattori/suunnittelija, kaksi pajaohjaajaa sekä pajaesihenkilö. Lisäksi osa-aikaisia kerho-ohjaajia 15–20.

Tällä hetkellä henkilöstöstä kolme pajaohjaajaa ja kaksi etsivää nuorisotyöntekijää ovat osittain vuosittaisilla valtionavustuksilla palkattuja. Nuorten kasvavat tarpeet ja nuorten aikuisten työllistymisen, elämän hallinnan ja mielenterveyden haasteet aiheuttavat kasvavaa painetta ohjaajille.

Liikuntakoordinaattori on vuodesta 2021 alkaen pyörittänyt Harrastamisen Lohjan mallin toimintaa ja huolehtinut muiden liikunnallisten hankkeiden yhteensovittamisesta. Toiminta on tutkitusti vaikuttavaa ja vuosittain toimintaa tarjotaan yli 1000 lohjalaiselle lapselle ja nuorelle ja isolle osalle ilmainen harrastus on ainoa harrastus. (Nuorisolaki:12 a § Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta)

Nuorisopalveluissa palveluntarve ei tule laskemaan ainakaan seuraavaan kymmeneen vuoteen ja signaalit näyttävät, että enenevässä määrin nuoret ja nuoret aikuiset tulevat tarvitsemaan tukea elämän hallintaan, koulutuksessa pysymiseen, työllistymiseen sekä mielenterveyden ja päihteiden käytön haasteisiin.

Nuorisotyöttömyys kasvaa: panostaminen sekä ennaltaehkäisyyn että korjaavaan työhön eli kehitetään nuorisotyöpajan palveluita yhteistyössä sekä työllisyyspalveluiden että muiden toimijoiden kanssa.

Jotta voidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa estää syrjäytymistä havaitsemalla hyvinvointia uhkaavia tekijöitä, on nuorisopalveluilla oltava riittävä henkilöstö toteuttamassa perustyötä nuorisotiloilla, kouluilla ja vapaa-ajalla. Kaikki lapset ja nuoret tarvitsevat mahdollisuuden kohdata turvallisia aikuisia, löytää oman yhteisön, mielekästä tekemistä, harrastuksia, ja sitä kautta kokea olevansa arvokkaita.

Nuorten osallisuuden lisääminen lisää hyvinvointia laajasti. Nuorten tulevaisuususkos palautetaan ja vahvistetaan nuorisotyöllisin keinoin yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Nämä toimet vähentävät pitkässä juoksussa palvelutarpeita, myös laajemmin yhteiskunnassa.

Turvallisuuden ja valmiuden lisääminen eri tasoilla ja toimintaympäristöissä on iso osa nuorisotyötä, jatkosakin. Asukasalueiden yhteinen kehittäminen muiden toimijoiden kanssa. Riittävät ja oikea-aikaiset palvelut tulee olla saatavilla kaikilla alle 30-vuotiailla lohjalaisilla ja Lohjalla opiskelevilla.

Luodaan seurantamalli tilastoinnille, asiakaspalautteille ja laadun mittaamiseen toimintojen tehostamiseksi.

Vuonna 2027 jatketaan aloitettua työtä osallistaa nuoria vaikuttamaan omaan elämään esimerkiksi tapahtumatuotannon kautta. Tulevaisuuden uskon palauttaminen ja haastavaan nuorisotyöttömyys tilanteeseen vastaaminen ovat priorisoitu toimintasuunnitelmassa. Laaja yhteistyö nostetaan keskiöön, sillä näin pystymme tuottamaan palveluita enemmän ja vastaamaan nuorten kasvaviin haasteisiin.

Koulunuorisotyötä on toteutettu vuodesta 2023. Erilaisilla hankkeilla käynnistettyä työtä on kehitetty, arvioitu ja suunnattu tehokkaisiin työmuotoihin. Maaliskuussa 2026 vakinaistettiin kolme koulunuorisotyöntekijää. Nuorisotyötä tehdään kouluilla myös muun henkilöstön voimin. Koulunuorisotyöntekijöitä olisi hyvä saada lisää niin, että ainakin kaikilla yläkouluilla olisi yksi kokoaikainen koulunuorisotyöntekijä. Vuoden 2026 kehittämissuunnitelman myötä koulunuorisotyö on saatu kirjatuksi opetussuunnitelmaan ja vakiinnutettua osaksi koulun toimintaa yläkouluissa. Toisen asteen oppilaitoksiin on nimetyt etsivät nuorisotyöntekijät palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi.

Ankkuri-toiminta on tehokasta, ennaltaehkäisevää ja varhaista puuttumista monialaisen työryhmän toteuttamana. Ankkuritoimintaa toteuttaa Lohjan kaupunki sekä Vihdin ja Karkkilan kunnat yhteistyössä poliisin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Nuorten häiriökäyttäytyminen lisää yleistä turvattomuutta ja tällä toiminnalla pystytään parantamaan imagoa asukkaistaan aidosti välittävänä kuntana. Erityisnuorisotyöntekijä on kehittänyt kouluyhteistyötä ja pienryhmiä toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Henkilöstömuutokset

Vuoden 2027 aikana toteutetaan osana kaupungin organisaatiomuutosta myös kasvun ja oppimisen tulosalueen organisaation päivittäminen. Muutoksen tavoitteena on tiivistää nykyisen organisaation toimintaa, lisätä tulosalueen palveluiden keskinäistä synergiaa sekä asukasalueilla että hallinnossa ja vahvistaa tulosalueen toimintakykyä vastaamaan tämän päivän vaatimuksia.

Tulevan vuoden aikana uudistetaan myös kasvatuksen ja opetuksen johtamisrakenteet sekä koulujen että päiväkotien osalta. Päiväkotien johtamista sekä varhaiskasvatuksen yksiköiden johtamiseen kohdistettua henkilöstöresurssia on tarkoitus vahvistaa kolmella apulaisjohtajalla. Koulujen rehtoreiden virkoihin kuuluvat tehtäväkuvat uudistetaan ja samalla huomioidaan myös mahdolliset kouluverkkoon kohdistuvat muutokset.

Perusopetuksen aineopetuksen ja oppilaanohjauksen virkoja sekä virkanimikkeitä koskevaa uudistamista jatketaan ja muutostyön tavoitteena on muokata koulujen käytössä olevat virat vastaamaan koulujen tulevien vuosien tarpeita. Muutokset toteutetaan perusopetuksen tuntikehyksen sisältä.

Henkilöstöön kohdistuvat muutosesitykset vuodelle 2027:

- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien tehtävien täyttämättä jättäminen (6 tehtävää) 1.8.2027 alkaen (6 htv, n. 250 000 euroa vuodessa)
- Perusopetuksen opettajien virkoja koskevat muutokset oppilasmäärän muutoksen mukaisesti (tarkennettu liitteessä), opetustuntimäärän muutos noin 400 vuosiviikkotuntia (15 htv, 800 000 euroa vuodessa)
- Rautionmäen yhtenäiskoulun apulaisrehtorin virka (uusi virka 1.8.2027 alkaen)
- Nummen yhtenäiskoulun apulaisrehtorin virka (uusi virka 1.8.2027 alkaen)
- Varhaiskasvatuksen sosionomien tehtävien perustaminen (12 tehtävää) 1.8.2027 alkaen ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajien tehtävien lakkauttaminen (12 tehtävää) 1.8.2027 alkaen
- 3 Varhaiskasvatuksen apulaisjohtajan virkaa (1.8.2027 alkaen)
- Nimikemuutos: vakanssi 320447 koordinaattori asiantuntijaksi.
- Nimikemuutos: Varhaiskasvatuksessa työskentelevät ryhmäavustajat ja erityisavustajat muutetaan varhaiskasvatuksen avustajiksi ja varhaiskasvatuksen erityisavustajiksi.

Merkittävät investoinnit

Kasvun ja oppimisen tulosalueen merkittäviä investointihankkeita vuonna 2027 ovat:

- Mäntynummen monitoimijatalo
- Virkkalan alueen päiväkot

Sivistystoimialan irtaimen omaisuuden investointeihin on alustavassa investointisuunnitelmassa esitetty yhteensä 0,9 milj. euroa, jakautuen kasvu ja oppiminen 0,8 milj. euroa sekä kulttuuri- ja vapaa-aika 0,1 milj. euroa. Määrärahaa ei käytetä kiinteisiin kalusteisiin. Määrärahaa käytetään pääasiassa TVT-laitteiden päivittämiseen, yksiköiden toimintavarustusten ja kalusteiden uusimiseen tai ensikertaiseen varustamiseen.

Suunnittelukauden 2028-2030 kehittäminen

Kasvatus- ja opetuspalveluiden toiminnan turvaaminen kaikilla kaupungin asukasalueilla sekä palveluiden hyvän laadun ja saavutettavuuden ylläpitäminen tulevien vuosien aikana tulee olemaan kasvatuksen ja opetuksen tulevien vuosien yksi keskeisimmistä tavoitteista. Sivistyspalveluiden palveluverkkoa koskevat muutokset valmistellaan päätöksentekoa varten vuoden 2027 aikana ja muutosten toteuttaminen on tarkoitus toteuttaa vuosien 2027 – 2030 välisenä aikana.

Tulosalueen palveluiden kehittäminen toteutetaan suunnittelukauden aikana sivistyspalveluiden kehittämisohjelman avulla. Ohjelman painopistealueet määritellään yhdessä toimialan lautakuntien kanssa ja ohjelma on tarkoitus aloittaa alku vuoden 2027 aikana. Tulevan kehittämisohjelman alustavat painopistealueet tulevat olemaan asukasalueiden palveluiden kehittäminen, yksiköiden turvallisuuden vahvistaminen sekä henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin lisääminen.

Merkittävistä rakennushankkeista tulee suunnittelukaudella toteutumaan Mäntynummen uuden monitoimijatalon rakentaminen. Monitoimijatalon palveluihin kuuluvat yhtenäiskoulu, päiväkotito, nuorisotila sekä kirjasto. Virkkalan ja Saukkolan päiväkotien suunnittelu ja rakentaminen tulevat olemaan myös suunnittelukauden aikana toteutettavia hankkeita.

Palvelutuotteet:

Suorite	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
1. Sivistyslautakunta				
Lasten ja nuorten määrää, 0-6 vuotiaat	2 281	2 235	2 188	2 166
Lasten ja nuorten määrää, 7-15 vuotiaat	4 329	4 137	4 016	3 902
Lasten ja nuorten määrää, 16-18 vuotiaat	1 701	1 740	1 711	1 638
Lasten ja nuorten määrää, 19-29 vuotiaat	3 949	3 935	3 937	3 958
2. Varhaiskasvatus				
Lapset varhaiskasvatuksessa (keskiarvot), joista	1 730	1 700	1 700	1 700
Alle 3-vuotiaat	420	350	350	350
3-5 vuotiaat	1 000	800	800	800
Esioppilaat	330	350	350	350
joista yksityisessä palvelussa	210	200	200	200
Kunnallisen varhaiskasvatuksen vuosihinta, €/lapsi	15 000	15 225	15 455	15 685
3. Perusopetus				
Perusopetuksen oppilaat	4 664	4 447	4 224	3 970
Tuen tarvisijoiden määrä (oppilaskohtainen tuki)	1 000	819	775	730
Aamu- ja iltapäivätoiminta, lasten määrä	375	359	340	320
Perusopetuksen vuosihinta, €/oppilas	13 646	13 850	14 060	14 270
4. Yhteiset palvelut				
Lukiokoulutuksen oppilaat	939	900	900	850
Yksikkökustannus, euroa/oppilas	9 900	10 050	10 200	10 500
Alueellinen nuorisotyö, kävijämäärä	80 000	82 000	83 000	84 000
Yksikkökustannus, euroja/kävijä/vuosi	14,2	14,4	14,6	14,8
Muut nuorisotyön asiakaskontaktit	65 000	65 000	66 000	67 000
Yksikkökustannus, euroa/asiakaskontakti/vuosi	15,2	15,4	15,6	15,8

5. Investoinnit

5.1 Investoinnit yhteensä

Investoinnit ryhmittäin	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Maa- ja vesialueet				
Menot	-1 400 000	0	-1 000 000	-500 000
Tulot	500 000	100 000	100 000	100 000
Netto	-900 000	100 000	-900 000	-400 000
Rakennukset				
Menot	-10 750 000	-10 200 000	-26 000 000	-25 500 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-10 750 000	-10 200 000	-26 000 000	-25 500 000
Kiinteät rakenteet ja laitteet				
Menot	-14 250 000	-11 450 000	-11 800 000	-13 100 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-14 250 000	-11 450 000	-11 800 000	-13 100 000
Koneet ja kalusto				
Menot	-3 200 000	-3 350 000	-3 150 000	-5 100 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-3 200 000	-3 350 000	-3 150 000	-5 100 000
Osakkeet ja osuudet				
Menot	0	0	-1 900 000	-5 900 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	0	0	-1 900 000	-5 900 000

Investoinnit yhteensä	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Investoinnit				
Menot	-29 600 000	-25 000 000	-43 850 000	-50 100 000
Tulot	500 000	100 000	100 000	100 000
Netto	-29 100 000	-24 900 000	-43 750 000	-50 000 000

Talousarvion investointiosan määrärahat (brutto) sitovat lautakuntia hankeryhmittäin siten, että kaupunginvaltuuston päättämä määräraha on esimerkiksi rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet, koneet ja kalusto. Sitovat erät on esitetty luvussa 5.1 Investoinnit yhteensä.

Lautakunnilla on oikeus muuttaa oman lautakuntansa alaista investointiryhmien sisäistä määrärahajakoa hankkeiden/rakennuskohteiden kesken määrärahaa ylittämättä. Lautakunnilla ei ole kuitenkaan oikeutta päättää uusista hankkeista/rakennuskohteista.

Vuodelta 2026 mahdollisesti siirtyvät määrärahat ovat käytettävissä vain niille keskeneräisille kohteille, joille ne on myönnetty. Jaksotettujen hankkeiden osalta on seurattava hankkeen kokonaiskustannuksia: valtuuston hyväksymä hankkeen laajuus ei saa ylittyä.

Investointiosan sitovuustasot on kuvattu tarkemmin kohdassa 3.8.2. Talousarvion sitovuus.

5.2 Maa- ja vesialueet

Maa- ja vesialueet	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Maa ja vesialueet (9100)				
Menot	-1 400 000		-1 000 000	-500 000
Tulot	500 000	100 000	100 000	100 000
Netto	-900 000	100 000	-900 000	-400 000

5.3 Rakennukset

Rakennukset	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Mäntynummen koulualue (9520)				
Menot	-4 000 000	-2 000 000	-17 000 000	-16 000 000
Tulot				
Netto	-4 000 000	-2 000 000	-17 000 000	-16 000 000
Oinolan koulukeskus (9521)				
Menot	-600 000			
Tulot				
Netto	-600 000			
Nummen/Saukkolan päiväkoti (9522)				
Menot	-200 000			
Tulot				
Netto	-200 000			
Virkkalan päiväkoti (9523)				
Menot	-1 000 000	-3 000 000	-3 000 000	-500 000
Tulot				
Netto	-1 000 000	-3 000 000	-3 000 000	-500 000
Laurentius talo, Laban (9524)				
Menot	-75 000			
Tulot				
Netto	-75 000			
Ojamon koulu (9525)				
Menot	-75 000			
Tulot				
Netto	-75 000			
Muut koulut ja päiväkodit (9529)				
Menot	-4 000 000	-4 500 000	-4 000 000	-4 000 000
Tulot				
Netto	-4 000 000	-4 500 000	-4 000 000	-4 000 000
Varikon hiekka ja konehalli (9548)				
Menot	-200 000			
Tulot				
Netto	-200 000			
Tennarin vanhan osan peruskorj (9549)				
Menot	-50 000			
Tulot				
Netto	-50 000			
Neidonkeitaan peruskorjaus (9552)				
Menot	-200 000	-200 000	-2 000 000	-5 000 000
Tulot				
Netto	-200 000	-200 000	-2 000 000	-5 000 000
Haikarin sauna 2024 (9555)				
Menot	-250 000	-500 000		
Tulot				
Netto	-250 000	-500 000		
Jugend huvila (9556)				
Menot	-100 000			
Tulot				
Netto	-100 000			

Rakennukset yhteensä	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Rakennukset				
Menot	-10 750 000	-10 200 000	-26 000 000	-25 500 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-10 750 000	-10 200 000	-26 000 000	-25 500 000

5.4 Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kiinteät rakenteet ja laitteet	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Ympäristötöyt (9600)				
Menot	-600 000	-600 000	-600 000	-600 000
Tulot				
Netto	-600 000	-600 000	-600 000	-600 000
Liikunta alueet (9602)				
Menot	-500 000	-300 000	-500 000	-500 000
Tulot				
Netto	-500 000	-300 000	-500 000	-500 000
Taimiston liikuntapuiston rake (9603)				
Menot		-1 500 000		
Tulot				
Netto		-1 500 000		
Liessaaren silta (9612)				
Menot	-1 300 000			
Tulot				
Netto	-1 300 000			
Lempolan työpaikka alue (9613)				
Menot	-2 000 000			
Tulot				
Netto	-2 000 000			
Vappulantien kevyenliikenneväy (9614)				
Menot	-1 100 000			
Tulot				
Netto	-1 100 000			
Sammatti Myllykylä kevytliiken (9616)				
Menot			-1 100 000	
Tulot				
Netto			-1 100 000	
Lieviön ylikulkusilta (9618)				
Menot		-400 000	-600 000	
Tulot				
Netto		-400 000	-600 000	
Keskilohjan seisake (9619)				
Menot		-150 000		
Tulot				
Netto		-150 000		
Lempolan ETL liikennejärjestel (9620)				
Menot				-2 000 000
Tulot				
Netto				-2 000 000
Länsirata infra (9626)				
Menot				-2 000 000
Tulot				
Netto				-2 000 000
Muut kaavatiet (9649)				
Menot	-3 000 000	-3 500 000	-3 500 000	-3 500 000
Tulot				
Netto	-3 000 000	-3 500 000	-3 500 000	-3 500 000
Yritysalueiden esirakentaminen (9654)				
Menot	-250 000			
Tulot				
Netto	-250 000			
Kittfallin asemakaavan vesihuo (9655)				
Menot	-500 000			
Tulot				

Netto	-500 000			
Muut vesihuoltohankkeet (9699)				
Menot	-5 000 000	-5 000 000	-5 500 000	-4 500 000
Tulot				
Netto	-5 000 000	-5 000 000	-5 500 000	-4 500 000

Kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Kiinteät rakenteet ja laitteet				
Menot	-14 250 000	-11 450 000	-11 800 000	-13 100 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-14 250 000	-11 450 000	-11 800 000	-13 100 000

5.5 Koneet ja kalusto

Koneet ja kalusto	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Tietohallinto (9200)				
Menot	-950 000	-1 200 000	-1 000 000	-1 000 000
Tulot				
Netto	-950 000	-1 200 000	-1 000 000	-1 000 000
Sivistyksen irtain omaisuus (9210)				
Menot	-1 000 000	-1 300 000	-1 500 000	-3 500 000
Tulot				
Netto	-1 000 000	-1 300 000	-1 500 000	-3 500 000
Konekeskus (9250)				
Menot	-350 000	-350 000	-150 000	-150 000
Tulot				
Netto	-350 000	-350 000	-150 000	-150 000
Ruokapalvelut (9252)				
Menot	-300 000	-200 000	-200 000	-150 000
Tulot				
Netto	-300 000	-200 000	-200 000	-150 000
CER direktiivi avainten ja luk (9253)				
Menot	-100 000			
Tulot				
Netto	-100 000			
Kiinteistöpalvelut (9254)				
Menot	-200 000			
Tulot				
Netto	-200 000			
Hinku ja varautuminen (9258)				
Menot	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000
Tulot				
Netto	-300 000	-300 000	-300 000	-300 000

Koneet ja kalusto yhteensä	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Koneet ja kalusto				
Menot	-3 200 000	-3 350 000	-3 150 000	-5 100 000
Tulot	0	0	0	0
Netto	-3 200 000	-3 350 000	-3 150 000	-5 100 000

5.6 Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029
Länsirata (9151)				
Menot			-1 900 000	-5 900 000
Tulot				
Netto			-1 900 000	-5 900 000

6. Laskelmat

6.1 Tuloslaskelma

Ulkoiset ja sisäiset erät yhteensä

Ulk. ja Sis. (€)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	90 403 091	83 288 554	88 903 175	6,74 %	88 896 900	90 670 700
Myyntituotot	41 517 900	39 939 700	44 886 175	12,38 %	44 000 600	44 878 000
Maksutuotot	7 006 001	6 278 100	6 350 200	1,15 %	6 476 600	6 605 700
Tuet ja avustukset	4 665 433	2 796 454	1 407 600	-49,66 %	1 435 700	1 464 200
Muut toimintatuotot	37 213 756	34 274 300	36 259 200	5,79 %	36 984 000	37 722 800
Valm.om.käyttöön	252 472	180 000	257 500	43,06 %	262 600	267 800
Toimintakulut	-209 392 254	-210 271 554	-215 833 734	2,65 %	-220 810 700	-226 541 000
Henkilöstökulut	-99 748 531	-101 110 201	-104 513 200	3,37 %	-108 211 800	-111 241 200
Palkat ja palkkiot	-81 196 426	-81 564 795	-84 484 800	3,58 %	-87 473 500	-89 922 300
Henkilösivukulut	-18 552 105	-19 545 406	-20 028 400	2,47 %	-20 738 300	-21 318 900
Eläkekulut	-16 201 416	-16 409 993	-16 826 200	2,54 %	-17 422 400	-17 911 400
Muut henkilösivukulut	-2 350 689	-3 135 413	-3 202 200	2,13 %	-3 315 900	-3 407 500
Palvelujen ostot	-54 866 991	-54 963 733	-56 465 452	2,73 %	-56 251 800	-57 613 400
Aineet, tarv. ja tav.	-14 045 298	-15 377 300	-13 136 700	-14,57 %	-13 573 300	-13 936 700
Avustukset	-13 921 776	-10 566 420	-11 659 946	10,35 %	-12 068 100	-12 405 900
Muut toimintakulut	-26 809 658	-28 253 900	-30 058 436	6,39 %	-30 705 700	-31 343 800
Toimintakate	-118 736 690	-126 803 000	-126 673 059	-0,10 %	-131 651 200	-135 602 500
Verotulot	109 128 606	113 716 000	115 700 000	1,74 %	119 400 000	122 831 000
Valtionosuudet	31 041 507	29 530 000	29 000 000	-1,79 %	29 500 000	29 500 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 939 116	-1 870 000	-2 200 000	17,65 %	-2 180 500	-2 204 100
Korkotuotot	1 495 435	740 000	450 000	-39,19 %	459 000	468 200
Muut rahoitustuotot	816 227	1 200 000	1 200 000	0,00 %	1 224 000	1 248 500
Korkokulut	-4 200 249	-3 800 000	-3 800 000	0,00 %	-3 812 500	-3 868 800
Muut rahoituskulut	-50 528	-10 000	-50 000	400,00 %	-51 000	-52 000
Vuosikate	19 494 307	14 573 000	15 826 941	8,60 %	15 068 300	14 524 400
Suunnitelm. muk. poistot	-21 068 316	-18 500 000	-19 640 000	6,16 %	-20 000 000	-20 500 000
Tilikauden tulos	-1 574 009	-3 927 000	-3 813 059	-2,90 %	-4 931 700	-5 975 600
Poistoero	67 158	67 000	67 000	0,00 %	67 000	67 000
Ylijäämä/alijäämä	-1 506 851	-3 860 000	-3 746 059	-2,95 %	-4 864 700	-5 908 600

Ulkoiset erät

Ulkoiset (€)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	41 885 466	34 470 554	35 263 975	2,30 %	35 968 100	36 685 500
Myyntituotot	16 851 874	15 316 100	17 922 175	17,02 %	18 280 500	18 645 700
Maksutuotot	6 955 284	6 278 100	6 350 200	1,15 %	6 476 600	6 605 700
Tuet ja avustukset	4 665 433	2 796 454	1 407 600	-49,66 %	1 435 700	1 464 200
Muut toimintatuotot	13 412 875	10 079 900	9 584 000	-4,92 %	9 775 300	9 969 900
Valm.om.käyttöön	252 472	180 000	257 500	43,06 %	262 600	267 800
Toimintakulut	-160 874 628	-161 453 554	-162 194 534	0,46 %	-167 881 900	-172 555 800
Henkilöstökulut	-99 748 531	-101 110 201	-104 513 200	3,37 %	-108 211 800	-111 241 200
Palkat ja palkkiot	-81 196 426	-81 564 795	-84 484 800	3,58 %	-87 473 500	-89 922 300
Henkilösivukulut	-18 552 105	-19 545 406	-20 028 400	2,47 %	-20 738 300	-21 318 900
Eläkekulut	-16 201 416	-16 409 993	-16 826 200	2,54 %	-17 422 400	-17 911 400
Muut henkilösivukulut	-2 350 689	-3 135 413	-3 202 200	2,13 %	-3 315 900	-3 407 500
Palvelujen ostot	-30 607 240	-30 770 133	-29 941 452	-2,69 %	-30 980 000	-31 838 300
Aineet, tarv. ja tav.	-13 603 203	-14 947 300	-12 696 700	-15,06 %	-13 124 600	-13 479 000
Avustukset	-13 913 984	-10 566 420	-11 659 946	10,35 %	-12 068 100	-12 405 900
Muut toimintakulut	-3 001 670	-4 059 500	-3 383 236	-16,66 %	-3 497 400	-3 591 400
Toimintakate	-118 736 690	-126 803 000	-126 673 059	-0,10 %	-131 651 200	-135 602 500
Verotulot	109 128 606	113 716 000	115 700 000	1,74 %	119 400 000	122 831 000
Valtionosuudet	31 041 507	29 530 000	29 000 000	-1,79 %	29 500 000	29 500 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 939 116	-1 870 000	-2 200 000	17,65 %	-2 180 500	-2 204 100
Korkotuotot	1 495 435	740 000	450 000	-39,19 %	459 000	468 200
Muut rahoitustuotot	816 227	1 200 000	1 200 000	0,00 %	1 224 000	1 248 500
Korkokulut	-4 200 249	-3 800 000	-3 800 000	0,00 %	-3 812 500	-3 868 800
Muut rahoituskulut	-50 528	-10 000	-50 000	400,00 %	-51 000	-52 000
Vuosikate	19 494 307	14 573 000	15 826 941	8,60 %	15 068 300	14 524 400
Suunnitelm. muk. poistot	-21 068 316	-18 500 000	-19 640 000	6,16 %	-20 000 000	-20 500 000
Tilikauden tulos	-1 574 009	-3 927 000	-3 813 059	-2,90 %	-4 931 700	-5 975 600
Poistoero	67 158	67 000	67 000	0,00 %	67 000	67 000
Ylijäämä/alijäämä	-1 506 851	-3 860 000	-3 746 059	-2,95 %	-4 864 700	-5 908 600

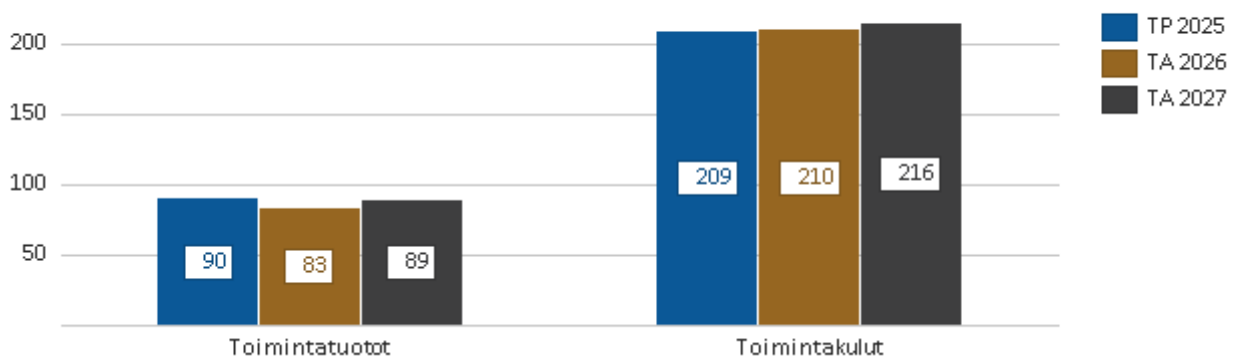
Sisäiset erät

Sisäiset (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	48 517 626	48 818 000	53 639 200	9,88 %	52 928 800	53 985 200
Myyntituotot	24 666 027	24 623 600	26 964 000	9,50 %	25 720 100	26 232 300
Maksutuotot	50 718	0	0	0,00 %	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut toimintatuotot	23 800 882	24 194 400	26 675 200	10,25 %	27 208 700	27 752 900
Valm.om.käyttöön	0	0	0	0,00 %	0	0
Toimintakulut	-48 517 626	-48 818 000	-53 639 200	9,88 %	-52 928 800	-53 985 200
Henkilöstökulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Palkat ja palkkiot	0	0	0	0,00 %	0	0
Henkilösivukulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Eläkekulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut henkilösivukulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Palvelujen ostot	-24 259 751	-24 193 600	-26 524 000	9,63 %	-25 271 800	-25 775 100
Aineet, tarv. ja tav.	-442 095	-430 000	-440 000	2,33 %	-448 700	-457 700
Avustukset	-7 792	0	0	0,00 %	0	0
Muut toimintakulut	-23 807 987	-24 194 400	-26 675 200	10,25 %	-27 208 300	-27 752 400
Toimintakate	0	0	0	0,00 %	0	0
Verotulot	0	0	0	0,00 %	0	0
Valtionosuudet	0	0	0	0,00 %	0	0
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Korkotuotot	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut rahoitustuotot	0	0	0	0,00 %	0	0
Korkokulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Muut rahoituskulut	0	0	0	0,00 %	0	0
Vuosikate	0	0	0	0,00 %	0	0
Suunnitelm. muk. poistot	0	0	0	0,00 %	0	0
Tilikauden tulos	0	0	0	0,00 %	0	0
Poistoero	0	0	0	0,00 %	0	0
Ylijäämä/alijäämä	0	0	0	0,00 %	0	0

6.2 Käyttötalous yhteensä

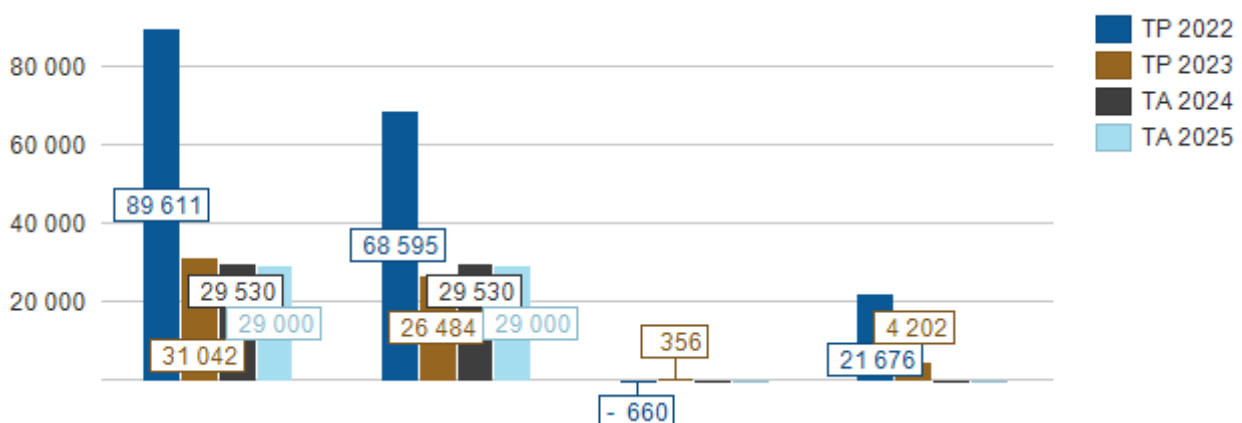
Käyttötalous (1 000 €)	TP 2025	MTA 2026	TA 2027	Muutos%	TS 2028	TS 2029
Toimintatuotot	90 403	83 289	88 903	6,74 %	88 897	90 671
Toimintakulut	- 209 392	- 210 272	- 215 834	2,65 %	- 220 811	- 226 541
Toimintakate	- 118 737	- 126 803	- 126 673	-0,10 %	- 131 651	- 135 603
Poistot ja arv.alent.	- 21 068	- 18 500	- 19 640	6,16 %	- 20 000	- 20 500

Käyttötalouden tulot ja menot (ulk + sis.) (milj. €)

6.3 Valtionosuudet ja avustukset

	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
AVUSTUKSET	- 13 922	- 10 566	- 11 660	- 12 068	- 12 406
Valtionosuudet	31 042	29 530	29 000	29 500	29 500
Peruspalvelujen valtionosuude	26 484	29 530	29 000	29 500	29 500
Opetus- ja kulttuuritoimi	356				
Verotulomenetyksen kompensaat	4 202				

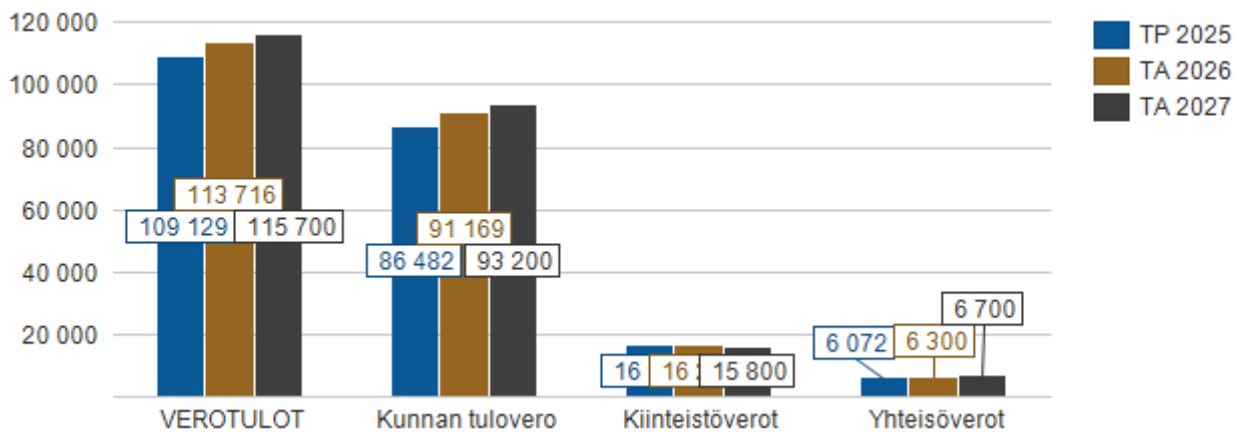
6.4 Myyntivoitot ja –tappiot

Määrärahat/Tuloarvio (1000 €)	TP 2025	MTA 2026	KH 2027	SV1 2028	SV2 2029
Myyntivoitot	2 152	2 220	2 387	2 435	2 484
Myyntitappiot	35	0	0	0	0
Myyntivoitot/tappiot yhteensä	2 117	2 220	2 387	2 435	2 484

6.5 Verotulot

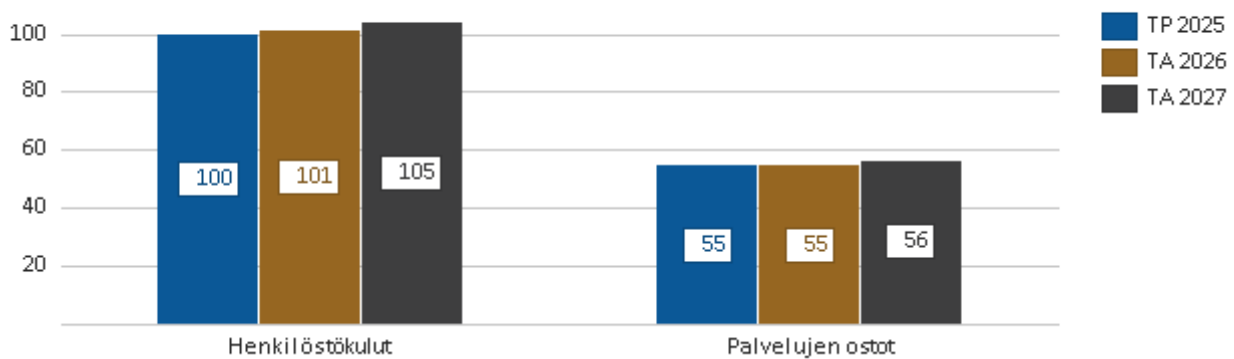
	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
AVUSTUKSET	- 13 922	- 10 566	- 11 660	- 12 068	- 12 406
Verotulot	109 129	113 716	115 700	119 400	122 831
Kunnan tulovero	86 482	91 169	93 200	96 509	99 656
Kiinteistöverot	16 554	16 247	15 800	15 891	15 891
Yhteisöverot	6 072	6 300	6 700	7 000	7 284

	TP 2025	TA+MUUT. 2026	KH 2027	SV1 2028	SV2 2029
Muutos-%	5,9%	1,8%	3,7%	3,4%	3,4%
Verotettavat tulot	1 119	1 140	1 182	1 222	1 263
Tuloveroprosentti	7,90	7,90	7,90	7,90	7,90
Kiinteistöveroprosentit					
- Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,03	1,03	1,03	1,03	1,03
- Maapohja		1,30	1,30	1,30	1,30
- Vakituiseen asumiseen käytetyn rakennuksen veroprosentti	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
- Muuhun kuin vakituiseen asumiseen käytetyn rakennuksen veroprosentti	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05
- Voimalaitokset	1,03	3,10	3,10	3,10	3,10
- Rakentamaton rakennuspaikka	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50

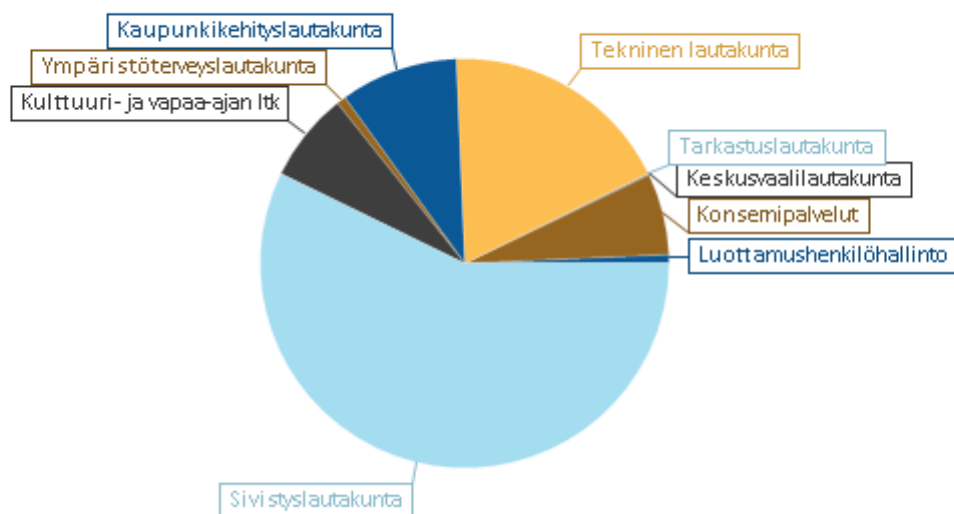
6.6 Toimintakulujen jakoisuus

Henkilöstökulujen ja palvelujen ostojen kehitys (sis. ulkoiset ja sisäiset erät) (milj. €)

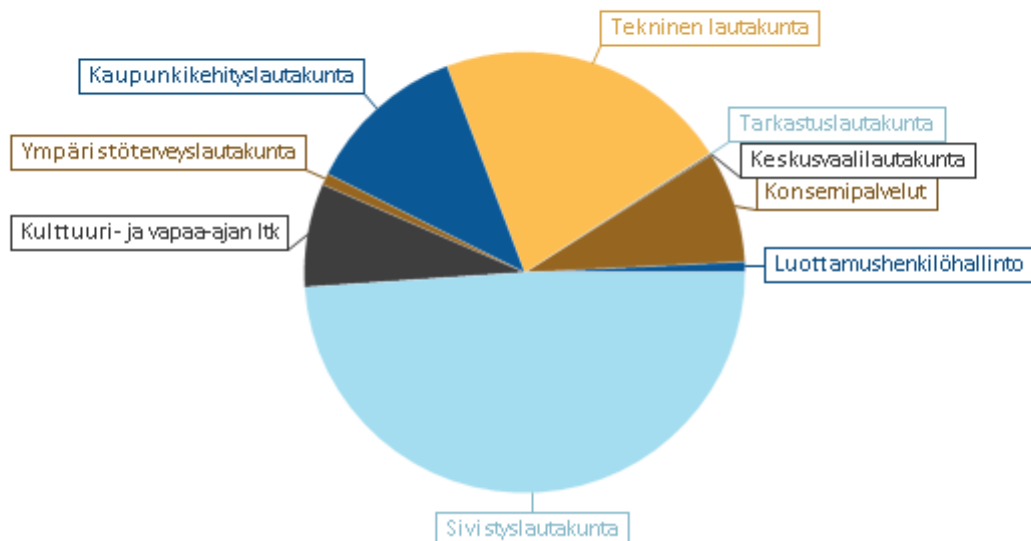
Toimintakulut lautakunnittain talousarviossa 2027

Ulkoiset ja sisäiset toimintakulut lautakunnittain (milj. €)

Ulkoiset toimintakulut lautakunnittain (milj. €)

ULKOINEN-SISÄINEN: Ulkoinen

6.7 Rahoituslaskelma

	TP 2025	TA+MUUT. 20 26	KH 2027	Muutos-%	SV1 2028	SV2 2029
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	19 494 307	14 573 000	15 826 941	8,6%	15 068 300	14 524 400
Tulorahoituksen korjauserät	-2 515 718	-2 220 000	-2 387 300	7,5%	-2 435 000	-2 483 600
	16 978 589	12 353 000	13 439 641	8,8%	12 633 300	12 040 800
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-20 687 500	-29 600 000	-25 000 000	-15,5%	-43 850 000	-50 100 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0		0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 767 671	2 720 000	2 487 300	-8,6%	2 535 000	2 583 600
	-17 919 829	-26 880 000	-22 512 700	-16,2%	-41 315 000	-47 516 400
Toiminnan ja investointien rahavirta	-941 240	-14 527 000	-9 073 059	-37,5%	-28 681 700	-35 475 600
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	-27	0	0		0	0
Antolainasaamisten vähennys	510 087	50 000	50 000	0,0%	50 000	50 000
	510 060	50 000	50 000	0,0%	50 000	50 000
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	33 000 000	34 700 000	31 500 000	-9,2%	51 000 000	57 800 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 755 245	-20 000 000	-20 000 000	0,0%	-20 000 000	-20 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-5 413 078	-600 000	-1 000 000	66,7%	-1 000 000	-1 000 000
	10 831 677	14 100 000	10 500 000	-25,5%	30 000 000	36 800 000
Oman pääoman muutokset	-76 010					
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	46 681	0	50 000		50 000	50 000
Saamisten muutos	-518 989	0	-500 000		-500 000	-500 000
Korottomien velkojen muutos	-1 042 679	0	-1 000 000		-1 000 000	-1 000 000
	-1 514 987	0	-1 450 000		-1 450 000	-1 450 000
Rahoituksen rahavirta	9 750 740	14 150 000	9 100 000	-35,7%	28 600 000	35 400 000
Rahavarojen muutos	8 809 500	-377 000	26 941	-107,1%	-81 700	-75 600

	TP 2025	TA+MUUT. 20 26	KH 2027	Muutos-%	SV1 2028	SV2 2029
Rahoituslaskelman tunnusluvut						
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 euroa	-11 495					
Investointien tulorahoitus, %	94,2%	50,5%	63,1%		34,4%	29,0%
Lainanhoitokate	1,1	0,8	0,8		0,8	0,8

6.8 Rahoitustulot ja -menot

Rahoitustuotot ja kulut Määrärahat/Tuloarvio (1000 €)	TP 2025	TA+MUUT. 2026	KH 2027	SV1 2028	SV2 2029
Korot ja muut kulut	-4 692	-3 810	-3 850	-3 864	-3 921
Rahoituskulujen muutos	-9,4	-10,4	1,0	0,3	1,5
Korko- ja muut rahoitustuotot	2 312	1 940	1 650	1 683	1 717
Rahoitustuottojen muutos-%	-24,6	-16,1	-14,9	2,0	2,0
Rahoitustuotot- ja kulut yht.	-1 939	-1 870	-2 200	-2 181	-2 204

Lainat Määrärahat/Tuloarvio (1000 €)	TP 2025	TA+MUUT. 2026	KH 2027	SV1 2028	SV2 2029
Lainojen lisäykset	33 000	34 700	31 500	51 000	57 800
Lainojen lyhennykset	16 755	20 000	20 000	20 000	20 000
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-5 413	-600	-1 000	-1 000	-1 000
Lainamäärän muutos	10 832	14 100	10 500	30 000	36 800
Lainakanta	193 893	207 993	218 493	248 493	285 293
Lainakanta, e /as	4 266	4 572	4 825	5 402	6 109
Asukasluku	45 446	45 497	45 288	46 000	46 700

6.9. Menot ja tulot yhteensä

Määräraha (1 000 €)	TP 2025	TA+MUUT. 2026	KH 2027	SV1 2028	SV2 2029
Menot yhteensä	242 583	254 362	256 984	280 798	292 720
käyttötalous	209 392	208 572	215 834	220 811	226 541
investoinnit	20 687	29 600	25 000	43 850	50 100
rahoituskulut	12 504	16 190	16 150	16 137	16 079

Määräraha (1 000 €)	TP 2025	TA+MUUT. 2026	KH 2027	SV1 2028	SV2 2029
Tuloarviot yhteensä	268 653	264 579	269 240	293 015	305 103
käyttötalous	90 403	81 973	88 903	88 897	90 671
pitkäaikaiset lainat	33 000	34 700	31 500	51 000	57 800
investoinnit (inv. rah.os + luovutustulot)	2 768	2 720	2 487	2 535	2 584
rahoitus (verotulot, valtionosuudet ja rahoitus-tuotot)	142 482	145 186	146 350	150 583	154 048
Nettomenot/-tulot	26 070	10 217	12 256	12 217	12 383

7. Strategisten tytäryhtiöiden sitovat tavoitteet

7.1 Tavoitteet

Lohjan kaupunkikonserniin kuuluu viisi tytäryhtiötä:

Lohjan Energiahuolto Oy Loher, Lohjan Kiinteistöt Oy, Lohjan Liikuntakeskus Oy, Lohjan Liikuntahallit Oy ja Lohjan Vuokra-asunnot Oy.

Lohjan kaupungin konserniohjeen mukaan:

Tytäryhteisöjen on toteutettava kaupungin toiminta-ajatusta ja valtuuston hyväksymää strategiaa. Kaupunginhallitus määrittelee vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvion laatimista varten tytäryhteisöjen yleiset toimintalinjat. Tarvittaessa yksityiskohtaisemmat tavoitteet ja toimintaohjeet määrittelee konserni- ja omaisuusjaosto seuraaville yhtiöille:

- asunto- ja vuokrataloyhtiöille
- liike- ja palvelukeskusyhtiöille
- elinkeino- ja yrityspalveluyhtiöille
- kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen yhtiöille sekä
- energia- ja yhdyskuntahuollon yhtiöille

Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kuntastrategiasta ja siihen sisältyvästä omistajapolitiikasta. Konsernijohto neuvottelee tytäryhteisöjen kanssa asetettavista tavoitteista ennen niiden lopullista hyväksymistä. Yhteistyön tuloksena asetetuilla tavoitteilla pyritään varmistamaan, että tytäryhteisöjen toiminta on kaupunkikonsernin kokonaisedun mukaista. Tytäryhteisöjen taloussuunnitelmien tulee perustua valtuuston niille asettamiin tavoitteisiin. Tytäryhteisön hallitus vastaa asianmukaisen taloudenhoidon järjestämisestä. Konsernijohto pyrkii tukemaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutumista ja taloudellisen aseman kehittymistä sekä arvioi tulevaa kehitystä ja siihen liittyviä riskejä. Tytäryhteisön tulee raportoida kaupunginhallitukselle noudattaen kaupungin osavuositarkastusten ja tilinpäätöksen aikatauluja.

Konsernivalvonnassa seurataan valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista erityisesti keskitetyissä konsernitoiminnoissa.

Konsernipalvelut on valmistellut tytäryhtiöille asetettavat tavoitteet ja käynyt vuoropuhelun yhtiökohtaisista tavoitteista yhtiöiden edustajien kanssa. Esitys vuoden 2027 konserniyhteisöille asetettavista tavoitteista:

Lohjan Energiahuolto Oy Loher

Loherin perustehtävä on lämpöenergian tuottaminen ja jakaminen toimitusvarmasti Lohjan kaupungin alueella. Tämä perustehtävä Loherin tulee täyttää kustannustehokkaasti ja ympäristöystävällisesti, noudattaen konsernin strategiaa. Tavoitteena on kohtuuhintainen ja hinnaltaan ennakoitava lämpöenergia kaupungin asukkaille.

Loherin tulee ylläpitää nykyaikaista tuotantokoneistoa ja vastata kaukolämpöverkoston kunnosta.

Tavoitteet 2027:

Lohjan kaupunkikonserni edellyttää Loherin jakavan vuosittain osinkoa, joka on määrältään kestävällä tasolla

Loherin tulokseen nähden. Osingon maksu ei saa vaarantaa Loherin perustehtävää. Osingon tasoksi määritellään 1 milj. euroa vuodessa. Loher voi poiketa tästä tasosta perustellusti yhtiön taloudellisen tilanteen mukaan.

Lohjan Liikuntakeskus Oy

Lohjan Liikuntakeskus Oy hoitaa kunnallisen liikuntatoimen tehtäviä Lohjalla. Liikuntatoimen resurssit muodostuvat valtuuston myöntämästä konserniavustuksesta ja käyttäjiltä perittävistä käyttömaksuista. LLK Oy vastaa liikuntapaikkojen ylläpidosta sekä liikuntaan aktivoinnista.

Taimiston liikuntapuiston rakentaminen jatkuu tekojään rakentamisella.

Harjun alueen kehitystyötä jatketaan vuonna 2027 poliittisesti nimetyn ohjausryhmän johtamana pohjautuen kaupunginhallituksen lokakuussa 2025 tekemään tehtävänatoon.

Talousarvion osalta LLK Oy:n käyttökatteen tavoitteena on kattaa poistot.

Tavoitteet 2027:

Strateginen tavoite	Toimenpide	Mittari
Haikarissa uusi yleinen rantasauna avataan käyttäjille	Huolehditaan investointiprosessista käyttöönottoon asti yhdessä kaupungin tilapalveluiden kanssa. Toteutetaan kaikkien saavutettavissa oleva tilanvaraus- ja lipunmyyntiprosessi. Laaditaan moderni markkinointisuunnitelma.	Saunan valmiusaste Kävijämäärä Asiakastyytyväisyyden taso
Nuorten (12-17 v) liikkumisen ja hyvinvoinnin lisääminen	Tarjotaan nuorille yhteisöllisiä, helposti saavutettavia ja omaehtoiseen liikkumiseen kannustavia liikuntamahdollisuuksia	Nuorten Fu***** Weekend-iltojen määrä ja kävijämäärät More move-korttien käyttäjä- ja suoritelmäärät
Senioreiden liikkumisen ja toimintakyvyn lisääminen	Tehostetaan senioreiden ja erityisryhmien matalan kynnyksen liikuntapalveluja ja palvelupolkuja	Seniори- ja erityisryhmien kävijämäärät Seniори- ja erityisliikunnan ryhmien täyttöaste
Otetaan liikuntaseurat ja -yritykset nykyistä paremmin huomioon liikuntapalvelutuotannossa	Tarjotaan liikuntaseuroille – ja yrityksille uusia mahdollisuuksia tuottaa palveluita ja osallistetaan seuroja ja yrityksiä jo suunnitteluvaiheessa	Kumppanuuksien määrä

Lohjan Liikuntahallit Oy

Lohjan Liikuntahallit Oy:n laatii laadittujen kuntoarvioiden ja - tutkimusten perusteella yhdessä Lohjan kaupungin tilapalveluiden kanssa peruskorjaussuunnitelman Tennarin ns. vanhan osan peruskorjaamattomien

tilojen osalta aikatauluineen. Suunnitelmasta tulee vaadittavien toimenpiteiden lisäksi ilmetä kustannusarvio ja rahoitusvaihtoehdot.

Talousarvion osalta Lohjan Liikuntahallit Oy:n käyttökätteen tavoitteena on kattaa poistot.

Lohjan Vuokra-asunnot Oy

Lohjan Vuokra-asunnot Oy tarjoaa lohjalaisille turvatun ja kohtuuhintaisen asunnon koko asumisen elinkaar-
ren ajaksi.

Tavoitteet 2027:

Tavoite	Toimenpide	Mittari
Yhtiöllä on voimassa oleva kehittämisohjelma ja se päivitetään neljän vuoden välein (kerran valtuustokaudessa).	Kehittämishjelman päivittäminen v. 2026-2027	Ohjelma päivitetty
Asuntojen käyttöaste vähintään 95 % (ed. tavoite 93 %)	Markkinointitoimenpiteiden, huoneistonäyttöjen ja asuntojen internetnäkyvyyden jatko-kehittäminen	Käyttöaste
Asukastyytyväisyys on hyvällä tasolla, suosittelemuusprosentti NPS on yli 20.	Systemaattinen palveluprosessin kehittäminen myös palvelutuottajien osalta. Yhtiö tekee vähintään joka toinen vuosi asukastyytyväisyyskyselyn.	NPS
Asuminen on kohtuuhintaista	Pitkäjänteinen kiinteistöjen ja asuntojen ylläpito sekä säännöllinen palveluiden kilpailuttaminen	Vuokratasojen vertailu esimerkiksi Vihtin vuokriin sekä Lohjan vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokriin

Lohjan Kiinteistöt Oy

Tavoitteet 2027:

Kaupunginhallitus päätti 16.6.2025 § 270: Sosiaali- ja pelastustoimen kiinteistöjen yhtiöittämisellä on, että emoyhtiönä toimii Lohjan Kiinteistöt Oy, jonka alle voidaan perustaa tarvittaessa tytäryhtiö/-yhtiöitä.

Tarkemmat tavoitteet asetetaan yhtiöittämisen toteuduttua. Yhtiöittämisen on määrä edetä vuoden 2027 aikana.